

TÜRK BASININDA KURUM-İÇİ ÇATIŞMALAR

-Basının Kamusal Görevleri Açısından

Bir Değerlendirme-

1 Eylül-31 Aralık 1995

İzlem KESKİN VURAL

Eskişehir-1996

TÜRK BASININDA KURUM İÇİ ÇATIŞMALAR
-Basının Kamusal Görevleri Açısından Bir Değerlendirme-
1 EYLÜL- 31 ARALIK 1995

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Danışman: Doç. Dr. Nuray SERTER

İzlem KESKİN VURAL

T. C. Anadadolu Üniversitesi
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Eskişehir
1996

ÖZET

Bu çalışma, Türk basınında kurum-içi çatışmaların, basının kamusal görevleri açısından değerlendirilmesini ve somut örnekler çerçevesinde bir durum saptaması yapılmasını amaçlamaktadır. Bu genel amaç doğrultusunda çalışama beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, problemin tanıtılmasına, amacın ifade edilmesine, sayılı ve sınırlılıkların sıralanmasına ve yöntemin betimlenmesine yönelik bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde basının kamusal görevleri ele alınmış, üçüncü bölümde ise, basında kurum-içi çatışmalara etki eden temel etmenler incelenmiştir. Dördüncü bölümde, Türk basınında kurum-içi çatışmaların odaklaştığı sorunların sistematize edilmesi yoluna gidilmiştir. Bu doğrultuda, Türkiye'nin en yüksek tirajlı gazetelerinden olan Hürriyet gazetesi ile Sabah gazetesinde yer alan köşe yazıları, 1 Eylül- 31 Aralık 1995 tarihi itibarıyla taranmış ve Türk basınındaki kurum-içi çatışmaların odaklaştığı sorunlar sınıflandırılmıştır. Yine bu bölümde, köşe yazarlarından örnekler verilerek sözkonusu sorunlar ile yazarların üsluplarına yansıyan farklı görüş açıları arasında birebir ilişkiler oluşturulmaya çalışılmıştır. Beşinci ve son bölümde ise, yargı ve öneriler ifade edilmiştir.

ABSTRACT

This dissertation aims at evaluating the institutional polemics in Turkish press in respect to the public duties of press in general. In the context of this aim, this dissertation consist of five parts. In the first part, introductive data relating to the problem, aim, method assumptions and limitations of the study are presented. In the second part, the public duties of the press are introduced. In the third part, the main factors which effect the institutional polemics are described. The aim of the fourth part is to classify the problems on which the institutional polemics of Turkih press are focused. In this regard, the articles of Hürriyet and Sabah, which are the national newspapers with the highest circulations, are examined between September 1995 and December 1995. As a result, the direct relationships between these problems and a variety of viewpoints are established via considering journalistic writing styles. In the last part, the judgement is expressed and the recommendations are listed.

TÜRK BASININDA KURUM İÇİ ÇATIŞMALAR
-Basının Kamusal Görevleri Açısından Bir Değerlendirme-
1 EYLÜL- 31 ARALIK 1995

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1-1- Problem	4
1-2- Amaç	9
1-3- Önem	10
1-4- Sayıtlılar	10
1-5- Sınırlılıklar	11
1-6- Tanımlar	12
1-7- Yöntem	13
1-8- Evren ve Örneklem	13

İKİNCİ BÖLÜM

BASIN VE KAMUSAL GÖREVLERİ

2-1- Haber Verme Görevi	15
2-2- Denetim ve Eleştiri Görevi	18
2-3- Kamuoyunu Aydınlatma ve Oluşturma Görevi	21
2-4- Eğitime ve Eğlendirme Görevi	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KURUM İÇİ ÇATIŞMALARIN OLUŞUMUNA ETKİ EDEN ETMENLER

3-1- Tekelleşme	27
3-1-1- Tekelleşme Kavramının Tanımı	28
3-1-2- Dünya ve Türkiye’de Medya Tekelleri	30
3-2- Promosyon	37
3-2-1- Promosyon Kavramının Tanımı	38
3-2-2- Türkiye’de Promosyonun Gelişim Süreci	40
3-3- Basın Sektörünün Niteliksel Yapısından Kaynaklanan Etmenler	44
3-3-1- Gazete Çalışanlarına İlişkin Sorunlar	44
3-3-2- Kurumsal Özdenetim Sürecinin Yetersizlikleri	47

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK BASININDA KURUM-İÇİ ÇATIŞMALARIN ODAKLAŞTIĞI TEMEL SORUNLAR

4-1- Köşe Yazarları Arasındaki Kişisel Sürtüşmeler	51
4-2- Yayın Grupları Arasındaki Kurumsal Rekabet	57

4-3- Gazetelerin Genel Yayın Politikaları	61
4-4- Basın-İktidar İlişkisi	63
4-5- Promosyon Yarışı	66
4-6- Basında Tekelleşme	68
4-7- Basında Özdenetim Yetersizlikleri	69
4-8- Hatalı Gazetecilik Uygulamaları	71

BESİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

EKLER	80
KAYNAKÇA	120

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1-1-Problem

Ülkelerin hızlı bir değişim ve teknolojik gelişim sürecine girdiği bu çağ, ortak kabul görmüş bir isim ile nitelendirilmektedir; İletişim Çağı. İletişim olgusu hergün değişen boyutları, teknik özellikleri, toplumlar ve bireyler üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkileriyle, bir güç olarak bireylerin, toplumların, grupların ve yönetimlerin karşısında durmaktadır. "Bir güç olarak nitelenebilen iletişim; bir yandan bireylere ve toplumlara sunduğu yaşamsal kolaylık ve rahatlık açısından, diğer yandan, yine birey ve toplumları etkileme, yönlendirme, harekete geçirme(hatta güdüleme), yönetimlerin istediği biçimlerde bir birey kişiliği oluşturma açısından, birey ve toplum için artık günlük yaşamda vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. İşte bu olağanüstü özellikleri nedeniyle de, toplumların ve onları yönetenlerin

büyük bir istekle ele geçirmeye çalıştığı bir güçtür, iletişim gücü. Söz konusu edilen iletişim gücü, gerçekte bir araçlar bütünüdür. Bunlara topluca ve kısaca **kitle iletişim araçları** denilmektedir”¹.

Kitle iletişim araçları içerikleri ve örgütleniş biçimleriyle çeşitlilik gösterir ve toplum üzerinde etkili olabilecek geniş bir alandaki faaliyetleri kapsarlar. Bu araçlar toplumdaki kendilerine özgü yerleriyle, belirli amaç ve misyonlarıyla, kendi güç ve kurumsal dinamikleriyle, toplumdaki diğer kurumlardan farklılık göstermektedirler.²

Teknolojide kaydedilen gelişmelerle, kitle iletişim araçları toplum yaşantısı içinde daha büyük bir önem kazanmıştır. Bugün dünyanın neresinde olursa olsun; gelişen siyasi, kültürel ve güncel olaylardan anında haberdar olabilme, düşünebilme ve eyleme geçme yetisini kitle iletişim araçları bireylere sağlayabilmektedir. Başka bir deyişle, kitle iletişim araçları, kişilerin gündelik hayatta meydana gelen olayları yorumlayabilmelerine, inceleme yapabilmelerine ve eleştiride bulunabilmelerine olanak sağlar.³

Yerine getirdikleri bu gibi kamusal işlevler sayesinde, çağdaş toplumsal yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelen kitle iletişim araçlarının sağlıklı bir biçimde işlemesi, günümüzün karmaşık nitelikli toplumsal sistemlerinin idamesi açısından hayati önem taşımaktadır. Nitekim, dev ölçeklere ulaşan modern işletmelerin, politika, sağlık ve

¹ Ali Murat VURAL, “Yerel Gazetelerimizin Genel Görünümü”. Yerel Basın Kurultayı. Adana: Çukurova Gazeteciler Cemiyeti Yayınları No: 2, 1992, s. 191.

² Korkmaz ALEMDAR, Kitle İletişiminde Temel Yaklaşımlar. Ankara: Savaş Yayınları, 1983, s. 57.

³ Sezer AKARCAI, “Basının Sorumlulukları”. Ankara: A.Ü. SBF BYYO Yıllığı, Cilt No: XLIV, 1989, s. 266.

eğitim gibi toplumsal kurumların işlevlerinin düzenleştirilebilmesi, artan nüfusla birlikte farklılaşan hayat tarzlarının uyumlaştırılabilmesi ve günlük yaşam akışının kolaylaştırılabilmesi, büyük ölçüde kitle iletişim araçlarının işlevlerini olumlu yönde ve kesintisiz bir biçimde gerçekleştirmelerine bağlıdır.

Toplumsal yapıyı oluşturan kurumlar ve bireylere ilişkin farklı farklı olayların bilinebilmesine, eleştirilebilmesine ve mantıklı bir çerçeve içinde bütünleştirilebilmesine en büyük katkıyı veren, çağdaş gazeteciliğin üzerinde temellendiği en etkili kitle iletişim aracı ise, hiç kuşkusuz, yazılı basındır. "Kamu hayatı ve işleri hakkında bilgi veren; günlük yaşantının rutinini kolaylaştıran; kişilere daha geniş bir ortamda değişik insan, kurum ve düşüncelerle temas imkanı veren bir kurum"⁴ olan yazılı basın, aynı zamanda, toplum adına siyasal iktidarı denetleyen, kamuoyunu biçimlendiren ve toplumsal eğitime katkıda bulunan bir araçlar bütünüdür. Bu bütünün de, kitle iletişiminin diğer öğeleri gibi sağlıklı işlev görmesi, toplumun eksiksiz bir biçimde enforme edilebilmesi için vazgeçilmez bir koşuldur.

Bütün olarak çağdaş toplum yapısından kaynaklanan ve basın kurumunu da etkisi altına alan bazı önemli sorunlar karşısında, basının işlevselliği büyük ölçüde bozulabilmekte ve biraz önce değinilen kamusal görevler kesintiye uğrayabilmektedir. Bu yönde, kurumsal bünyenin sergilediği en önemli rahatsızlıklardan biri, şüphesiz, kurum-içi çatışmalardır. Bu gibi çatışmalar, çoğunlukla köşe yazarları tarafından

⁴ Bernard BERELSON, "What Missing The Newspaper's Means". Aktaran: Ünsal OSKAY, Kitle Haberleşmesi Teorilerine Giriş. Ankara: BYYO. Yayınları No: 7, 1985, s. 135-155.

kurumsal sorunlarla ilişkili olarak ve üslubu farklılıklar gösteren bir tartışma formatı çerçevesinde ele alınmaktadır. Nitekim, sözkonusu tartışmalar zaman zaman, basının kamuoyu nezdindeki saygınlığını zedelemekte ve onu gerek iş çevreleri, gerekse hükümet karşısında güçten düşürmektedir.

Dünya basınının önemli açmazları arasında yer almaya başlayan bu sorun, Türk basınına da yakından ilgilendirmektedir. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti başkanı Nail Güreli, Türk basını ile ilgili olarak, "tirajların düşmesinde, promosyon yarışının çılgınlık düzeyine ulaşması yanında, basının kendi içinde kavgalara girmesinin de etkisi büyüktür; onuru zedeleyen tartışmaların, okurun gözünde basının saygınlığını zedelediği de bir gerçektir"⁵ demektedir.

Basın içi çatışmalar, biraz önce de ifade edildiği gibi, genel nitelikli bazı toplumsal sorunların sektördeki yansımalarından kaynaklanmaktadır. Bunlardan en önemlisi, kuşkusuz, çağımızın en belirgin ekonomik eğilimlerinden birini oluşturan tekelleşmedir. Tekelleşme demokratik toplumun dayanması gereken çok sesliliği yok etmekte, sayıları giderek azalan basın kuruluşları da, sergiledikleri monologdan sıkılan okurlarını canlandırıp tahrik edecek birtakım "ateşli çatışmalar" icat etmektedirler.

Basın-içi çatışmaların en ciddi nedenlerinden birini de, promosyon yarışı oluşturmaktadır. Tiraj arttırma gayreti içinde kıyasıya bir rekabete girişen gazeteler, birbirlerini karalama yoluyla bu yarışta üstünlük kazanmaya çalışmakta ve bunun en zahmetsiz yöntemi olarak da, zaman

⁵ Ümit OTAN, Babıtelili. İzmir: İzmir Kitaplığı, 1995, s. 121.

zaman hakarete varan tartışmalara başvurabilmektedirler.

Basında kurum-içi çatışmaların diğer bir önemli nedenini de, sektörün niteliksel yapısından kaynaklanan etmenler oluşturmaktadır. Gazetecilerin eğitim düzeylerinin düşüklüğü, ya da bir bütün olarak basın kurumuna egemen olan ilkesizlik, niteliksiz tartışmaların yoğunlaşmasında etkili olmaktadır. Eğitimsizlik ya da ahlaksal yaklaşım yetersizliği, gazetecileri kurum-içi sorunların çözümüne ilişkin olarak kısır çekişmelere doğru çekmekte; bu da, kamusal ve sektörel sorunlar üzerinde uzlaşma olanağını ortadan kaldırarak, toplumun uzun vadede zarar görmesine yol açmaktadır.

Ankara Gazeteciler Cemiyeti başkanı Nazmi Bilgin'in de belirttiği, gibi, "basındaki karalama kampanyaları fikir ayrılığından, habercilik, doğruyu yansıtmama, toplumu daha ileri çizgiye götürme konusundaki rekabetten değil; tekelleşmeden, promosyondan ve bunların sonucunda ortaya çıkan çıkar kavgalarından dolayıdır"⁶. Tüm bu etmenlerle gelişip kökleşen kurum-içi çatışmalar, kullanılan üslubun düzeyi ölçüsünde, zaman zaman basının inandırıcılığını da zaafa uğratmaktadır. Böylelikle, Türk basınının bugün yaşadığı sözkonusu sorunlardan en büyük zararı, yine basının kendisinin göreceği güçlü bir olasılık olarak varlığını korumaktadır.

Bu noktada belirtilmesi gereken en önemli hususlardan bir diğeri, basının kamusal görevlerinin de sekteye uğramakta olduğudur. Basında yer alan çatışmalar ve karalama kampanyaları, halkın haber alma, doğru ve

⁶ a. g. k., s. 122.

tarafsız bilgilenme ve salt gerçekleri öğrenme hakkına bir saldırı ve müdahale olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle, basın-içi çatışmaların yukarıda sayılan sektörel etmenleri hangi bağlamlarda ve ne ölçüde yansıttıkları, basın kurumunun olabildiğince gerçekçi ve nesnel bir biçimde değerlendirilebilmesi için vazgeçilmez öngerekliliklerden birini oluşturmaktadır.

1-2-Amaç

Bu araştırma, Türk basınında kurum-içi çatışmaların, basının kamusal görevlerinin de gözönünde bulundurularak değerlendirilmesini ve varolan somut örnekler çerçevesinde bir durum saptaması yapılmasını amaçlamaktadır. Bu amaç çerçevesinde, araştırma boyunca cevap aranacak sorular şunlardır:

1- Basının kamusal görevlerini yerine getirmesine etki eden tekelleşme, promosyon, eğitim düzeyinin düşüklüğü ve ahlaki işleyiş yetersizliği gibi temel sektörel sorunlar, Türk basınındaki kurum-içi çatışmalarda yansımalarını ne ölçüde bulmuştur?

2- Türk basınındaki kurum-içi çatışmalar sözkonusu sektörel etmenler dışında, başka hangi yan etmenleri kapsamaktadır?

3- Türk basınındaki kurum-içi çatışmalar, üslup açısından ne tür özellikler taşımaktadır?

1-3- Önem

Bu çalışma, Türk basınındaki kurum-içi çatışmaların dinamiklerini basının kamusal görevleri açısından irdelemek suretiyle, basın kurumunun olabildiğince gerçekçi ve nesnel bir görüntüsünü vermeyi amaçlaması açısından önemlidir. Ayrıca bu çalışma, yerel ve ulusal gazete sahiplerine, basın mesleğinde çalışanlara, gazetecilik örgütlerine, basın-yayın eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarına ve RTÜK üyelerine yardımcı olabilmesi açısından da, önem taşımaktadır.

1-4- Sayıtlar

Araştırmada aşağıdaki noktalar birer sayıtlı olarak kabul edilmiştir:

1- Türk basınında kurum-içi çatışmaların en eksiksiz tanımlaması, tekel gruplarını temsil eden yüksek tirajlı gazeteler incelenerek elde edilebilir.

2- Türk basınında kurum-içi çatışmaların en eksiksiz tanımlaması, tekelleşmenin en uç noktaya ulaştığı, promosyon etkinliklerinin de en fazla yoğunlaştığı zaman aralığı incelenerek elde edilebilir.

3- Türk basınında kurum-içi çatışmaları en tipik olarak yansıtan köşe yazılarıdır.

1-5- Sınırlılıklar

Bu çalışma incelenirken, bazı sınırlılıkların varlığı gözden uzak tutulmamalı ve çalışma bu sınırlılıklar içerisinde dikkate alınmalıdır. Bu sınırlılıklar şunlardır:

1- Sosyal Bilimler alanında yapılan kuramsal veya ampirik çalışmaların odağında insan veya toplum ögesinin bulunmasından kaynaklanan sınırlılıklar, bu çalışma için de geçerlidir.

2- Çalışmada ele alınan sorunlar, hemen hemen tüm dünya basınına ilgilendiren sorunlardır. Ancak, zaman ve kontrol güçlükleri ortaya çıkabileceğinden, çalışma Türkiye'deki basınının sorunları ile sınırlandırılmıştır.

3- Çalışma kapsamına Türkiye genelindeki en güçlü sermaye grupları içinde en yüksek tiraja sahip olan Hürriyet ve Sabah gazeteleri ve bu gazetelerde basın içi çatışmalara ilişkin düşünce ve yorum geliştiren köşe yazıları alınmıştır.

4- Aynı şekilde çalışma, tekelleşme süreci ve promosyon yarışının doruğa çıktığı 1995 yılının, 1 Eylül-31 Aralık tarihlerini kapsamaktadır.

1-6-Tanımlar

İletişim: Bilgi, düşünce, duygu, tutum ve kanılarla, davranış biçimlerinin kaynak ile alıcı arasındaki bir ilişkileşme yoluyla bir insandan diğerine bazı oluklar kullanılarak aktarılması sürecidir .

Yazılı İletişim: Yazılı kültür ortamında yer alan iletişim süreci .

Yazılı Basın: Toplum içinde düzenli olarak yayınlanan, dolayısıyla hedef kitlenin hizmetine verilmiş, haber veya bilgi öğelerinin, düşünce veya kanıların biçim ve koşullarının somutlaştırılmış ve yazılaştırılmış şeklidir .

Ulusal Basın: Türkiye’de hazırlanan ve yayımlanan, yalnızca Türkiye içi ve dışı dağıtımı yapılan basın ortamı .

Köşe Yazısı: Gazetelerin belirli sayfa ve köşelerinde, özgün bir köşe adı ile, konusunda hakim ve uzman olarak kabul edilen kişinin, kişisel gözlem, düşünce ve araştırmalarına dayalı konuları kaleme aldığı ve kendi imzası ile yayınlanan düşünce yazıları.

Köşe Yazarı: Köşe yazısı yazan kişi.

Kamuoyu: Tartışmalı bir kamu sorunu hakkında görüşlerini ifade eden bireylerin veya grupların, ortak ya da farklı kanaatidir.

Tekel: Herhangi bir üretim alanını tek elde tutmak, satışını tek elden yönetmek ve fiyatına egemen olmak.

Tekelleşme: Tekel durumuna gelmek.

Hürriyet: Türkiye’de yayınlanan ulusal gazetecilik kuruluşunun ismi.

Sabah: Türkiye’de yayınlanan ulusal gazetecilik kuruluşunun ismi.

1-7-Yöntem

Çalışmanın yöntemi, kuramsal bilgilerin verildiği bölümlere ilişkin olarak betimleyici literatür taramasına, durum saptamasının yer aldığı bölüme ilişkin olarak da, gazete taramasına dayanmaktadır.

Durum saptamaya yönelik yapılan çalışmalarda, elde edilen veriler dahilinde varolan durumun betimlenmesi ve değerlendirilmesi sözkonusudur. Bu çalışmada da, Türk basınının ele alınan sorunları, varolan şekliyle betimlenmeye çalışılacak ve elde edilen veriler ışığında değerlendirmeleri yapılacaktır.

1-8- Evren ve Örneklem

Bilimsel çalışmalarda, tanımlanması kolay, fakat ulaşılması güç ve hatta çoğu zaman olanaksız bir bütün ve soyut bir kavram olan genel evren yerine, ulaşılabilen ve çalışmayı yapan kişi tarafından, ya doğrudan gözlemleyerek, ya da genel evrenden seçilmiş bir örnek küme üzerinde

edinilen gözlemlerden yararlanılarak, hakkında görüş bildireceği evren **çalışma evreni** olarak ifade edilmektedir.

Diğer yandan, bilimsel çalışmalarda kimi zaman kontrol güçlükleri ortaya çıkabilmektedir; çalışma evreninin belirlenmesi bu açıdan oldukça önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın evrenini, Türkiye’de yayımlanan yazılı basın organları arasında en yaygın olan ulusal gazeteler oluşturmaktadır.

Örneklem ise, belli bir evrenden seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeteneği olduğu kabul edilen küçük küme olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle, araştırmaların çoğu, örneklem kümeler üzerinde yapılmakta ve elde edilen sonuçlar, ilgili evrenlerine genellenmektedir. Aksi halde, çalışma boyunca maliyet ve kontrol gibi, çalışmayı kısıtlayıcı veya engelleyici güçlükler görülebilir.

Türk basınıni temsil yeteneği olduğu kabul edilen Sabah ve Hürriyet gazeteleri ve bu gazetelerin 1 Eylül-31 Aralık 1995 tarihleri arasındaki sayıları, bu çalışmanın örneklemini olarak belirlenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

BASININ KAMUSAL GÖREVLERİ

Demokratik bir toplumun başarılı işleyişi, bireyin içinde yaşadığı toplum ve dünya hakkında doğru ve elden geldiğince nesnel bir görüşe sahip olmasını gerekli kılmaktadır. Bu gereklilik ise, büyük oranda kitle iletişim araçlarından gelen iletilerle sağlanır. Çalışmada ele alınan ve kitle iletişim araçlarından biri olan yazılı basın, toplumsal ilişkilerin biçimlenmesinde ve uygar düşünce sisteminin gelişip kökleşmesinde toplumun önde gelen diğer kurumları gibi önemli sorumluluklar taşımaktadır. Çalışmanın bu bölümünde, Türk basınında kurum-içi çatışmaları değerlendirirken ölçüt olarak belirlenen, basının kamusal görevleri ele alınacaktır. Bu bağlamda, varoluş nedeni kamusal hizmet vermek olan basının, haber verme, denetleme ve eleştirme, kamuoyunu aydınlatma ve oluşturma, eğitme ve eğlendirme görevleri incelenecektir.

2-1- Haber Verme Görevi

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de, kitle iletişim araçları içinde en uzun geçmişe sahip olan gazetelerin birincil görevi, okuyucusuna en iyi ve en yeni haberleri, en doğru biçimde aktarmak olmuştur ve esasen

gazetecilik mesleğinin temel kamusal görevi de haber vermektir. Bu görev, doğru ve gerçeğe dayalı olarak yerine getirilmelidir. Ülke içinde ve dışında cereyan eden olaylardan sağlıklı bir biçimde haberdar edilen birey, seçimini de sağlıklı yapacaktır; aksi takdirde, olaylardan yanlı veya yanlış şekilde haberdar edilen bireyin sağlıklı karar vermesi ve düşünce üretmesinin beklenmesi de yanlış olacaktır.⁷

Haberlerin hammaddesini oluşturan olaylardır. Olayları meydana getiren olgular ise, devamlı ve sürekli olarak gerçekler üzerine kurulmalıdır. Verilen haberde, gerçek ile haber arasındaki bağıntı sağlam kurulmalı ve kişilerin yanlış ya da eksik haberdar edilerek yanıltılmaları engellenmelidir. Gazetelerde yer alan haberler farklı görüş açıları ve olaylara yaklaşımlarındaki değişikliklerle, ulaşmayı hedefledikleri kitlelerde özgün bir düşünce sisteminin gelişmesine yardımcı olmalı, farklı düşünüş ve görüşlerin sergilenmesini sağlamayı görev kabul etmelidirler.

Basın, doğru haber ve bilgiyi kapsayacak şekilde haber iletme ve bunları yorumlama işleviyle, toplumda kamuoyunun oluşumu, bir başka deyişle, toplumsal hareket veya toplumsal düşüncenin şekillenmesi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Basın bu işleviyle, kamuoyunun ilgilendiği bir konu hakkında daha ayrıntılı bilgi sahibi olmasına ve alınan haber ve bilgilerle yorum yapabilecek ve fikir beyan edebilecek duruma gelinmesine yardımcı olmaktadır.⁸

⁷ Kayıhan İÇEL, "Günümüzde Basın Kamusal Görevleri". Genç Gazeteciler Eğitim Semineri. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1986, s.18.

⁸ İsmet GİRİTLİ, Çağımızda Haberleşme. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1986, s. 16

Oysa ki, haber kaynaklarının kısıtlı olduğu bir toplumda, bireylerin sağlıklı bilgilenmesi beklenemez. Türkiye’de iki gl sermaye grubu yazılı basını kontrol altında tutmaktadır. Gnlk gazetelerle, haftalık ve aylık diğer yayınların (sanat, kltr, spor, magazin, kadın, erkek, ocuk, mizah, evre v.s. konulu dergiler), hemen hemen % 80’lik bir blm, Aydın Doğan (Doğan Holding) ve Din Bilgin’in (Medi Grup) sahibi oldukları yayın kuruluşlarınca hazırlanmaktadır.

Tekelleşen basın dnyasında, haberciliğin önüne kazanç geçtiği için, her yol meşru olarak kabul edilmiş durumdadır. Topluma bilgi vermek ve gerçeklerden haberdar etmek ilkesi arka plana itilmiş, maksatlı yayıncılık artmış, kişi, şirket ve iktidar yanlısı olmak daha ön plana yerleştirilmiştir.⁹

Trkiye’de basının son durumu genel olarak bundan ibarettir; haber, bilgi ve yorum, altmış milyon insanın yaşadığı Trkiye’de belli başlı birkaç kanaldan akmaktadır. Tekelleşmiş basının topluma verdiği en byk zarar da budur. İki sermaye grubunun eline geçmiş olan basın ve bu gruplardan beslenen basın çalışanları, ister istemez bu sistemin kurallarına uygun olarak gerçek ve tarafsız habercilikten uzaklaşmak zorunda kalmaktadırlar. Oysa haberlerin halkı bilgilendirmek için toplanması ve salt gerçeğe uygun olması, basının en temel grevlerinden biridir ve buna aykırı davranmak ülkeye zarardar başka birşey getirmez.

8 şubat 1996 tarihli Cumhuriyet Gazetesi’nde yayınlanan etin Aşioğlu imzalı makalede, konuyla ilgili şyle bir yorum bulunmaktadır: “Basın, halkı bilgilendirmek ve gelişen olaylardan halkı haberdar ederek

⁹ Nezih DEMİRKENT, Medya Medya. İstanbul: Dnya Yayıncılık, 1995, s. 329.

tiraj sağlama yerine, yapay ve aldatıcı eylemlerle gazete satışında artış sağlamaya çalışmaktadır. Basının temel işlevi, 'bireyleri ülke ve dünyadaki olaylar hakkında bilgilendirmek' ve 'olaylarla ilgili değişik düşünce açıklamaları ve yorumlarla bireylerin kendi değer yargılarına ulaşmasını sağlamaktır'. Basının bu işlevini yerine getirmemesi ve amaç dışında başkalarının çalışma alanlarına el atarak kendi temel işlevini gölgelemesi kimlik kaybına neden olmaktadır"¹⁰.

Verilen örneklerle bir de basının içinde yaşanan çatışmalar; doğruluğu tam olarak kanıtlanmamış suçlamalar ve saldırılar eklendiğinde, basın, hali hazırda tam anlamıyla görevini yerine getiremediği toplum karşısında zihinleri bulandırıcı, yanıltıcı ve yanıltıcı mesaj iletilici konumuna düşmektedir.

2-2- Denetim ve Eleştiri Görevi

Toplum adına denetim ve eleştiri yapmak ve bu eleştiriler bağlamında alternatif çözüm yolları önermek de, basının kamusal görevleri arasında yer almaktadır. Çağdaş özgürlükçü demokrasilerde, iktidardaki çoğunluk partisi veya koalisyon partileri yürütme gücünü ellerinde tuttukları gibi, parlamentoda çoğunluğa sahip olmaları nedeniyle de yasama gücüne sahiptirler. Yargı ise, kendi içinde bağımsız ancak yine yönetime bağımlı olarak faaliyet gösteren bir güçtür. İşte bu durum, çağdaş demokratik düzenlerde, diğer üç kuvvetten bağımsız dördüncü bir güce gereksinim duyulmasına neden olmuştur. Toplumun diğer kurumları içinde sahip olduğu güç ve prestij özellikleri ile, devlet mekanizmasını en iyi ve en etkin biçimde denetleyebilecek güç basındır.

¹⁰ Cumhuriyet Gazetesi. 8. 2. 1996.

Basının denetim ve eleştiriye gücü yeten bir araç olması, bir yandan kamusal yaşantıdaki kusurlu ve hatalı davranışları etkili biçimde sergileyebilme özelliğinden, öte yandan sahip olduğu uzmanlar aracılığıyla devlet mekanizması üstünde ve demokratik hayat alanında bilirkişilik yapabilme niteliğinden ileri gelmektedir. Ancak basının denetim ve eleştiri faaliyetini etkin biçimde yürütebilmesi için, bağımsız ve özgür olması, denetleyici diğer güçlerin engelleriyle karşılaşmaması ve onlarla mücadele edebilmesi zorunludur. Demokrasilerde basını dördüncü kuvvet yapan bu önemli kamusal görev, siyasal iktidarı kullananlarla, basını sık sık karşı karşıya getirmektedir. Basın, demokrasinin bir gereği olarak siyasal iktidarın icraatını araştırıp, inceleyip ve eleştiriler getirerek kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatmayı ilke edinmelidir.¹¹

Kuşkusuz basının, denetim ve eleştiri görevini yaparken, yalnızca kamusal yaşantıdaki yanlışları veya hatalı işleyişleri bulup çıkarmakla yükümlü olduğu düşünülmemelidir; konu ile ilgili uzmanlar aracılığıyla, devlet mekanizması üzerinde ve ekonomik hayat alanında bilirkişilik yapmak ve böylelikle yönetimin icraatlarını halka iletmek ve bu doğrultuda bilgilennmelerini sağlamak da basının bu görevinin içinde yer almaktadır.

Özetle denilebilir ki, "özgürlükçü demokrasilerde basın, toplum yaşantısının işleyişi, denetimi ve eleştirisi ile, alternatif yorum ve değerlendirmeler yapması yolunda, rehber olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan, ulusal gelişimin doğrultusu ve hızı hakkında kamuoyuna bilgi

¹¹ Ahmet ÖZTÜRK, "Türkiye'nin Demokratikleşme Sürecinde Yaşadığı Basın Özgürlüğü Sorunu". İstanbul: M. Ü. İletişim Dergisi, Sayı 4, 1993, s. 115-116.

vermek; kamu görevlilerini ve yöneticilerini halk adına denetlemek, basının topluma karşı yerine getirmesi gereken misyonlar olarak değerlendirilmektedir"¹².

Varolan uygulamalar her zaman bu ideal durumu yansıtmamaktadır. Nitekim, Türk basınında hükümet basın ilişkileri her dönemde tartışmalara yol açmıştır. Genelde medya muhalefetten yanadır, iktidar partileri de, medyaya sahip olmak isterler. Yıllardır basında bu tartışma yaşanmış ve bazı yayın kuruluşları devletten yardım almakla suçlanmıştır. Bazı yazarların görünen veya görünmeyen biçimde parti mensubu oldukları da gerçektir.

Ortaya çıkan tabloda, demokrasinin temel güçlerinden olan yürütme ve basının, organik bağlarla birbirlerine bağlı oldukları görülmektedir. Basının böylesi bir bağ içerisindeyken, toplum adına yönetimi denetlemesi ve eleştirmesi mümkün değildir; basın sistemden beslenmektedir. Örneğin Türkiye’de, medyanın büyük oranını elinde bulunduran sermaye gruplarının(Doğan ve Bilgin Grupları) yönetimle iyi geçinmek adına siyasal çıkarların sözcüleri konumuna geçmeleri, tekelleşmiş bir basın sektöründe engellenemez bir hale gelmiştir. İktidar kendi olanakları içinde medyayı, bir başka deyişle sermaye grubunu beslemekte ve kontrol etmekte, bunu yaparken de, bazı menfaatler beklemektedir. Bu da, basın içi çatışmaların en temel nedenlerinden birini oluşturmaktadır.

¹² A. Haluk YÜKSEL, Uğur DEMİRAY, Basının Toplumsal İletişimdeki İşlevleri. Eskişehir: A. Ü. Eğitim Teknolojisi ve Yaygın Eğitim Vakfı Eğitim Araştırma ve Bilimsel Yayınlar Dizisi No: 002, 1988, s.54.

2-3- Kamuoyunu Aydınlatma ve Oluşturma G6revi

Basının haber verme, toplum adına denetim ve eleştiri yapma g6revlerinin yanısıra, verdiği haber ve yorumlarla kamuoyunu aydınlatma ve kamuoyunun serbest oluşumunu sağlama açısından da g6revi 6nemlidir.

Halkın halk tarafından y6netimi biçiminde tanımlanan demokrasilerin işleyiş ve s6reklipliklerinde, ister 6zg6r olarak oluşturulsun, ister yapay yoldan 6retilsin kamuoyu kavramından etkilenmeleri kaçınılmazdır. G6c6n6 halktan alan y6netimin, halkın sesine, istemlerine kulak vermesinin vazgeçilmez olduğu d6ř6n6l6rse, kamuoylarının fikir ve d6ř6nceleri, demokratik toplumların işleyişlerinde ve devamlılıklarında temel hareket noktalarıdır demek yanlış olmayacaktır.

Kamuoyu kavramı hakkında gerek siyasal, gerekse sosyal bilimler literat6r6nde çok sayıda tanımın olduğu dikkat çekmektedir. Kamuoyu y6zeyssel olarak “karar verme ve denetleme mekanizması” olarak tanımlanabilir. Bu tanıma g6re kamuoyunun gerçek değeri, karar verme s6recine katılma ve bu s6reci denetleme olarak belirlemektedir. Bunun yanısıra, kamuoyu kavramının tanımlanmasında tam anlamıyla fikirlerin birleşemediği ve anlam birliği sağlanamadığı da g6zlenmektedir.

“Y6netim ve halk arasında her zaman ve her yerde karşılıklı bir ilişki ve etkileşme s6recinin varlığı ve kamuoyunun bu ilişki ve etkileşme s6recinde değme noktalarından biri olduğu kabul edilirse, kamuoyunun,

belli bir durum içinde bulunan kişilerle, bu durum hakkında karar veren kişiler arasındaki temas olduğu ifade edilebilir"¹³.

Kamuoyu kavramının oluşmasında bireyler arasında ortak bir görüş ya da fikir birliğinin oluşması gereklidir. Fikir birliğinin oluştuğu; bir başka deyişle ortak bir tavır, düşünce ya da kararın belirdiği durumlarda kamuoyu kavramının varlığından sözedilebilir. Diğer bir deyişle, "bir insan grubunun kamu niteliği kazanabilmesinde, kamuoyu olarak adlandırılan görüş birliğinin oluşması gereklidir Kamuoyu, bir ölçüde, kamunun varlığının da bir göstergesi olmaktadır. Bu nedenle, kamu ve kamuoyu kavramları birbirinden ayrı düşünölemeyecek kavramlardır"¹⁴.

Kamuoyunun biçimlenmesinde kitle haberleşme araçlarının önemli bir unsur olduğu, kabul edilmektedir. Öyle ki, kitle iletişim araçları yüzyüze iletişim içerisinde olunmayan, ya da zaman ve mekan açısından aynı ortamların paylaşamadığı insan ve topluluklarla etkileşim içinde olunmasına ve iletişim kurulabilmesine aracılık etmektedir.

William Albig, haberleşme araçlarının, kamuoyu oluşturmasını şu yaklaşımla ortaya koymaktadır; "bütün sosyal süreçlerin temelinde bireyler arasında anlam iletilmesi süreci vardır. Bir sosyal süreç olarak da tanımlanabilecek kamuoyu, haberleşmenin birinci derecede ve türlü yollardan etkisi altında kalmaktadır.

¹³ Duygu SEZER, Kamuoyu ve Dış Politika. Ankara: A. Ü. SBF Yayınları No: 339, 1972, s. 1.

¹⁴ Harwood L. CHILDS, Public Opinon. New Jersey: Van Nostrand Co. Inc., Princeton, 1964, s. 12. Aktaran: SEZER, a. g. k.

Büyük gruplara anlam iletme yeteneğinden dolayı, kamuoyu oluşum sürecinde birinci derecede önem taşımaktadır"¹⁵ .

Diğer yandan, "yazılı basının kamuoyunun açıklanması ve oluşumu sürecinde en etkili araç olduğu ve kanaat oluşturma sürecindeki haber verici, dikkat çekici ve kültürleştirici işlevleri yanında, kanaatlerin açıklanması sürecinde de etkisinin güçlü olduğu bir gerçektir"¹⁶. Bir başka deyişle gazeteler, yorumları ve diğer araçlara göre daha ayrıntılı bilgi vermeye elverişli olmaları nedeniyle, kamuoyunun oluşumunda en önemli etki odaklarından bir tanesidir.

Basın bir taraftan kamusal iradeyi açıklarken, diğer yandan da kamusal iradeye yön veren bir motor durumundadır. Halk kamusal sorunlar hakkındaki görüşünü, belli aralıklarla tekrarlanan seçimlerde açıklayabilir. Genellikle, anayasalar halkın önemli kamusal sorunlara ilişkin görüşünü başka bir yolla açıklamasına imkan tanımamışlardır. İşte bu nedenle basın, tüm kamusal sorunlarda vatandaşın sesini duyurabildiği için önem kazanır.

Böylelikle basın, kamuoyunun sesini duyururken son derece hayati bir işlev görür. Öyleki, devlet yönetiminin yapısı gelen tepkilere göre düzenlenir. Öte yandan, basın kamuoyunun sesi olmakla kalmaz, bizzatkendisi kamuoyu oluşmasına yardım eder ve onu yönlendirir. Basın, belli öngörüşlerin propagandasını yapmadan, vatandaşın kendi başına bir görüşe varmasına yardımcı olmakla kamusal görevini yerine getirmiş olur.

¹⁵ William ALBIG, Modern Puublic Opinion. New York: Mc Graw Hill, 1956, s. 33. Aktaran: SEZER, a. g. k., s. 22.

¹⁶ Cahit ALİCAN, "Bir Kitle İletişim Aracı Olarak Gazete ve Halk Eğitimi". Ankara: A. Ü. SBF BYYO Yıllığı No: 1, 1973, s. 219-220

Basının kamuoyu yaratma göreviyle ilgili olarak, günümüz basınının makul bir çizgide seyrettiğini söylemek mümkün değildir. Köşe yazarları kimi zaman halkın tümünün konu hakkındaki görüşünün kendilerinininki gibi olduğundan söz etmektedirler. Bu yolla, halk üzerinde bir çoğunluk hissi uyandırmaya çalışmaktadırlar. Bu yazarlardan birkaçı dışında çoğu kendinden söz etmekte, bildiği sandığı fikirleri kabul ettirmeye gayret etmektedir.

Benzer görüşleri paylaşan gazeteci yazar Oktay Ekşi'ye göre, "Türkiye'de basın, hemen hiçbir kamusal görevini tam anlamıyla yerine getirememektedir. Roller tersine dönmüş durumdadır.... Olayları bildirip kamuoyunun gündemini belirleyen basının kendisi 'gündemin konusu' olmuştur. Gündem yanlış belirleniyor ve kamuoyu yanlış oluşturulmaya çalışılıyor. Uzunca bir süredir basın, kamu yararı açısından hiçbir önemi olmayan ve gündem değiştirmeye ve geçiştirmeye yönelik haberlerle yayıncılık yapıyor"¹⁷.

Gazeteci yazar Hasan Pulur'a göre ise, "Türkiye'de toplumu sivilleştirmek, nasıl onu gösteriş meraklısı, övünmeden edemeyen, görgüsüz ve farfaracı bir hale düşürmek sanıldıysa; özgür, bağımsız ve sivil bir basında aynen öyle hukuk ve ahlak tanımaz çıkarıcı ve küstah, üstelik su içer gibi de yalan söyleyen bir basın sanılmıştır. Bunun böyle olmadığını meslek terbiyesi olan basın kuruluşları da, basın meslek mensupları da sık sık belirtiyor, hatta yazıyorlar ama, gidişat odur ki, basınımız -hele vahşi liberalizmin çıkar gruplarıyla, organik ilişkilere girdikten sonra- ipin ucunu kaçırmıştır. Olmadık haber ve yorumlarla kamuoyu yaratmaya çalışmak çok

¹⁷ Oktay EKŞİ, "Gazetecilik Bu Değildir". Hürriyet Gazetesi, 2. 10. 1993.

yanlıştır. Kamuoyu oluşturmak bu mudur? Yoksa bu, kamuoyunu yönlendirmeye çalışmak mıdır? Gerçek olmayan olayları, gerçekmiş gibi göstererek belirli amaçlara ulaşmak için bunları değiştirilmiş biçimlerde kamuoyuna aktarmak, kamuoyu oluşturmak mıdır, ya da kamuoyunu açıklamak mıdır?"¹⁸.

2-4- Eğitime ve Eğlendirme Görevi

Basının diğer bir kamusal görevi de eğitime ve eğlendirmedir. Basın, bu anlamda bireyin kültürel yaşamını zenginleştirici ve kültürün yayılmasını sağlayıcı bir görev üstlenmektedir. Önceki bölümlerde de değinildiği üzere, bir kitle iletişim aracı olarak yazılı basın, sahip olduğu iletişim gücü ile farklı düşünce ve kültür yapılarını kaynaştırma, birbirlerinden haberdar etme ve kültürel alış-veriş ortamını sağlama ve böylelikle kültürel açıdan toplumu zenginleştirme ve çeşitlendirme yönünde aracı olmaktadır.

Gazeteler bu amaçla, sanatsal ve kültürel alandaki kişilere ve portrelere, tarihte bugün köşesi adı altında-çoğunlukla bu ad verilir- önemli tarihsel olaylara, farklı toplumların kültürel ortamlarını tanıtıcı dizi yazılara, toplumların tarihsel geçmişlerinde yer alan kimi önemli dönemlere ve bu dönemlere ilişkin değerlendirmelere, bilimsel yazı dizilerine, farklı meslek gruplarına ilişkin varsa yeni gelişmelere, gündelik yaşamda faydalı olabilecek, pratik bilgileri içeren sağlık köşelerine-ilk yardım vb.-, kadınlar için dikiş, örgü ve yemek tarifleri gibi, boş zamanlarını değerlendirebilecekleri köşelere yer verirler.

¹⁸ Hasan PULUR, "Medya Rezilliği". Milliyet Gazetesi. 31. 1. 1994.

Bununla birlikte gazeteler, toplumdaki olaylardan bireyleri haberdar etme suretiyle, farklı görüş açılarının ve kanaatlerin oluşmasına ve bilgi düzeyinin artmasına da yardımcı olmaktadır.

Bireyleri gündelik yaşamın tekdüzeliğinden ve yorgunluğundan uzaklaştırmak, bir başka deyişle eğlendirmek ve dinlendirmek amacıyla gazeteler, siyaset, ekonomi vb gibi konulardan başka, magazin içeriği olan haberlere, film, tiyatro ve kitap yorumlarına, şiir ve hatıra köşelerine, farklı konulardaki yazı dizilerine, toplumun gözüönünde bulunan sanatçıların değişik konulardaki görüşlerine ilişkin röportajlara, ayrıca karikatürlere, fıkra, bilmece, fal ve bulmacalara yer vermektedirler.

Yazılı basının Türkiye’de, eğlendirme görevini diğer görevlerine oranla başarıyla yerine getirdiği söylenebilir. Baskı kalitesinin artmasıyla daha çekici hale gelen sayfalarda magazin, sanat ve toplumun ilgisini çeken gerçekliği kanıtlanmamış(dedikodu) haber yayıncılığı, diğerlerine göre daha fazla ilgi uyandırmaktadır.

Günümüzde, Türk basınının, kendi içinde yoğun çatışmalar yaşarken ve üstelik bunların kamuoyunun gözüönünde cereyan etmesine izin verirken, eğitici misyonunu ne derece yerine getirebildiği şüphelidir. Basın, kamuoyuna yansıttığı çatışmalarda ahlaki ilkeleri gözardı etmekte, toplumu eğitme işlevi açısından ne yazık ki, kendinden bekleneni yeterince yerine getirememektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KURUM-İÇİ ÇATIŞMALARIN OLUŞUMUNA ETKİ EDEN ETMENLER

Türk basınında kurum-içi çatışmalar, kuşkusuz, gücünü yalnızca kendi iç dinamiklerinden alan keyfi uygulamalar değildir. Aksine, bu tür çatışmalar bir bütün olarak medya sektörünü etkileyen daha genel nitelikteki ekonomik, siyasal ve ahlaksal sorunların birer yansımaları olarak gerçeklik kazanırlar. Bu bölümde, sözkonusu sorunların somuk biçimleri olan tekelleşme, promosyon, eğitimsizlik ve ahlaki ilkesizlik gibi konular sektörel boyutları çerçevesinde incelenecek ve böylelikle kurum-içi çatışmaların bütüncül bir perspektif içinde konumlandırılmaları sağlanacaktır.

3-1- Tekelleşme

Tekelleşme, çok sesliliğe dayalı demokratik iletişimi baltalayan en önemli sorunlardan biridir. Tekelleşme nedeniyle medyadan topluma yansıyan tek seslilik, bir yandan toplumun doğru ve eksiksiz haber alma hakkını engellerken, diğer yandan da medya içinde bir perspektif darlığına

neden olmakta, sorunları tanımlama ve çözümleme sürecinde ciddi yaklaşım yetersizliklerine yol açabilmektedir. Bu durum ise, medyayı toplum için yararlı sonuçlar öğreten yapıcı eleştiri ve tartışmalar yerine, kısır çekişme ve kavgalar içine itmektedir. Böylelikle tekelleşme, gazeteciliğin üzerinde biçimlendiği en etkin kitle iletişim araçlarından biri olan basın da oluşan kurum-içi çatışmaların temel kaynaklarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

3-1-1- Tekelleşme Kavramının Tanımı

Ekonomi Bilimi açısından tekelleşme, "herhangi bir üretim alanını tek elde tutmak, onun satışını tek elden yönetmek ve fiyatına egemen olmak demektir. Bundan dolayı tekel durumu, tam rekabet durumunun karşıtıdır. Tekel durumunda rakip olmadığı için, rekabette söz konusu değildir. Tekel karı doğal-normal kar değil, ençok kar maksimal kardır"¹⁹.

Bir malın üretiminin tek bir firmanın elinde bulunması durumu olarak tanımlanan tekelleşme, kapitalist sistemin geçirdiği uzun yapısal değişimler sonucunda sermayenin merkezileşme eğilimine paralel olarak, günümüzdeki anlamıyla 19. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan bir olgudur. Belirli bir piyasada çalışan tekelin anlamı, esas itibariyle o piyasadaki tek üretici ya da satıcı olmasıdır. Ancak günümüzde oligopol şartları içinde çalışan firmaların sayılarının azalarak hacimlerinin çok büyümesi, açık bir tekelleşme eğilimi olarak kabul edilmektedir. Kapitalist sistem içinde rekabeti bozduğu ve sistemin ruhuna aykırı olduğu gerekçesiyle eleştirilen tekelleşme, çeşitli ulusal-uluslararası düzenlemeler

¹⁹ Orhan HANÇERLİOĞLU, Ekonomi Sözlüğü, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2. Basım, 1976.

ve yasalarla önlenmeye çalışılmaktadır. Ancak, bu önleme çabaları temelde ekonomik düzenin yapısal bir parçası olan tekellerin çok çeşitli biçimlerde ortaya çıkmasını hiçbir zaman engellememekte, aksine kapitalist ekonomilerde sermayenin entegrasyonu artan bir ivmeyle devam etmektedir. Sanayi işletmeleri içsel ve dışsal ekonomilerin de yardımıyla ölçeklerini büyütmekte, yapılarını güçlendirmekte ve bütünleşmeye doğru gitmektedirler. Maliyetlerini düşürmek yoluyla karlarını yükseltmek bakımından temel amaçları da budur.²⁰

Bu entegrasyon dikey ve yatay olmak üzere ikiye ayrılır. Dikey bütünleşmede firma, ürettiği malın hammaddesinden pazarlamasına kadar olan tüm aşamaları kendi yapısında toplar. Böylece üretimde çeşitli rasyonalizasyon önlemlerini uygulama olanağını bulur. Birim maliyetlerinde ve fiyatlarında düşüş sağlayarak diğer firmalara karşı önemli bir üstünlük kazanır. Ancak firmanın, ürettiği malın fiyatını denetleyerek karını maksimize etmesi Yatay bütünleşmeye bağlıdır. Bu durumda söz konusu firma, aynı malı üreten işletmelerle bütünleşme yoluna gitmektedir. yatay bütünleşme firma için çalıştığı piyasada tekel durumu doğurur ve uygulamanın en sert biçimidir. Burada firmanın maliyetlerini en aza indirme olanakları yanında, fiyatları da karını en yüksek düzeye çıkartacak biçimde düzenleme avantajı vardır.²¹

Kapitalist sistem içinde kök salan kitle haberleşme araçları tekeli, kamuoyunu yöneten, vatandaşları kenri fikirlerini açıklamaktan alıkoyan,

²⁰ Güventürk GÖRGÜLÜ, Basında Ekonomik Bağımlılık. İstanbul:Gazeteciler Cemiyeti Yayınları No: 33, 1991, s. 11.

²¹ Nazif KUYUCUKLU, İktisadi Olaylar Tarihi. İstanbul: İ. Ü. SBF Yayınları No: 3, 1982, s. 220.

bunun yerine yönetecilerin fikirlerinin empoze edilmesini sağlayan şartlardan biridir. Yığınsal iletişim sürecinde de, belirli kurumlarda başlayan tekelleşme, giderek ulusal ölçeklerde araçlararası tekelleşmeye ve uluslararası düzeyde de çokuluslu, teknoloji, mali yapı ve ideolojik içeriksel ürünleri kapsayan boyutlara varmaktadır.²²

Tekelleşme, düşünce açıklama özgürlüğünü tehdit eder bir gelişme olarak, sağladığı yararların kat kat fazlası zarara yol açmaktadır. Tekelleşme, özünde çoğulculuğu tehlikeye attığı, düşünceyi sınırladığı için eleştirilen bir gelişmedir. Tekelleşen yapılarda iletişim, birkaç büyük grubun ve ve kişinin denetiminde kısıtlanmakta, ekonomik açıdan ağırlaşan şartlar kişilerin ve grupların düşünce açıklama faaliyetini engellemektedir. Bu durumda toplum içinde farklı görüşlerin serbestçe yapılabilmesi ve çoğunluk karşısında azınlıkların hakları tehlikeye girmektedir. Bu da toplumu giderek tek tip hale getirmekte, standartlaştırmakta, her türden çeşitliliği yok etmektedir.²³

3-1-2- Dünya ve Türkiye’de Medya Tekelleri

Günümüzde, tekelleşne kitle iletişim araçları tüm dünyada toplum üzerindeki iktidarın bir parçasını kullanmakta ve hatta zaman zaman tek başına bir iktidar odağı haline gelebilmektedir. Bugün ABD’de yayınlanan günlük gazetelerin yarısından fazlası basın gruplarının kontrolündedir. Kendi bağımsız gazetesi olan kent sayısı seksenin altına düşmüştür.

²² Ersan İLAL, Yığınsal İletişim Araçları ve Toplum. İstanbul: Der Yayınları, 1989, s. 22.

²³ GÖRGÜLÜ, a. g. k.

Tekelleşme eğilimleri halen devam etmektedir. Yalnız 1978 yılında 53 günlük gazete el değiştirmiştir. Bunların 46'sı basın gruplarınca satın alınırken, 5 basın grubu da, daha büyüklerce satın alınmıştır. 1931 yılında 31 basın grubu 153 gazete grup başına yaklaşık beş gazete yayınlarken, 1986 yılında 156 grup, toplam 1.139 gazete grup başına ortalama yedi buçuk gazete yayınlanmıştır²⁴.

İngiltere'de basın 1973 yılına kadar herhangi bir sanayi dalı gibi görülmüş ve tekelleşme tehlikesi diğer işletmelerdekinden daha önemli olarak algılanmamıştır. 1973'den sonra günlük tirajı 500 binden fazla olan bir gazete sahibinin, başka bir gazeteyi ele geçirmesini önlemek için hükümete yetki verilmiştir.; ama hükümet bu konuda bir karar almadan önce 'Tekel ve Birleşmeler Komisyonu' adı verilen komisyona danışmak, ya da düşünce istemek zorunda tutulmamıştır. Bir başka deyişle, hükümete göz yumma yetkisi verilmiş ve tekellerin yapılanmasına olanak sağlanmıştır.

Halen İngiltere'de belli başlı beş tekel grubu bulunmaktadır. 1989 yılı verilerine göre, ünlü basın patronu Rupert Murdoch'un denetiminde olan **News International** grubunun toplam tirajı 10.650.000., Robert Maxwell'in denetiminde olan **Mirror** grubunun toplam tirajı 8.500.000., **United Newspapers** grubunun toplam tirajı 4.900.000., **Associated Newspapers** grubunun toplam tirajı 4.100.000. ve **Pearson** grubunun toplam tirajı ise 300.000.'dir.²⁵

²⁴ Hıfzı TOPUZ, Basında Tekelleşmeler. İLAD -TÜSES, 1989, s. 17-18.

²⁵ a. g. k., s. 30-32.

Fransa'da basın birkaç büyük ortaklığın elinde toplanması, son otuz yılın çok önemli bir olayıdır. Devlet daha 1944 yılında bunları önlemek amacıyla birtakım önlemler almaya kalkışmışsa da, sonradan iktidar gelen partiler bu sınırlara uyulması yönünde hiçbir önlem almamışlar ve bugünkü basın tröstlerinin oluşmasına olanak sağlamışlardır. Bugün iletişim alanında egemen olanlar 'multi-media' ortaklarıdır. Bir başka deyişle, bu firmalar basınla yetinmeyip reklamcılığa, radyoya, televizyona ve kablolu şebekelere de el atmışlardır. Hersant, Hachette, Havas bunların en önemli örnekleri arasında yer alırlar. Bu multi-media firmalar, başka ülkelerde de çeşitli şebekeler kurmuşlardır. Hachette'nin Hersant'ın Havas'ın yalnız Avrupa'nın değil, Amerika'nın, Asya'nın birçok ülkesinde kurdukları çokuluslu ortaklıklar bunun en belirgin örnekleridir.²⁶

Tekelleşmenin Türkiye'deki yansımaları ise, özellikle son onbeş yılda eş deyişle, tarihsel olarak ifade edilirse, Türkiye'nin bir dönemine damgasını vuran 24 Ocak 1980 ekonomik kararlarından sonra ivme kazanmış ve basın sermayenin kontrolüne girmiştir.

Türkiye 1980 öncesinde doğru dürüst uygulanmasa dahi esnek bir planlı ekonomik yapılanmaya, 12 Mart darbesiyle haylice bozulmuş olan 1961 Anayasası'nın biçimlendirdiği siyasi yapılanmaya dayanıyordu. Bu klasik yapı, 24 Ocak 1980 kararlarıyla başlayan ve Turgut Özal'ın darbe hükümetinin başbakan yardımcılığı görevine getiren 12 Eylül yönetimiyle hızını alıp, Turgut Özal'ın ANAP'ıyla zirveye çıkan neo-liberalizm uygulamalarıyla önemli ölçüde yıpratılmıştır. Yapılmak istenen kapitalizmin saldırgan-girişimci gücünü tahrik ve teşvik; aynı zamanda

²⁶ a. g. k., s. 43-44.

sosyal devlet anlayışının terkedilmesini sağlamaktadır. Bilindiği üzere 24 Ocak ekonomik kararlarının siyasi yönü, 12 Eylül askeri darbesidir. Bir 24 ve 12'nin ürünü, bugün kitle iletişim araçlarında kendisini **tekelci basın** olarak göstermiştir²⁷.

Özel girişimin elindeki basın, devleti salt denetim açısından ilgilendirmiştir. Yazılı basının teknolojik açıdan geliştirilmeye ve hatta devletten yardım ve destek almaya zorunlu kılan ekonomik koşullar, 12 Eylül askeri yönetimi ve hükümetlerince engellenmiştir. Bununla birlikte devlet, politik ve ekonomik baskıların yazılı basının üzerine çökmesine izleyici kalmış, hatta kendisi de baskı yaratmıştır. Bu durumda basın, kitlesel haberleşme aracı olmaktan çıkmış, bütünüyle devlete ve siyasi yönetimlere bağımlı bir organ durumuna getirilmiştir.²⁸

Zaman içerisinde yazılı basın, devletin güdümünde ve tekelinde bulunan televizyon ve radyoya oranla, kendisini kısmen de olsa kurtarabilecek yollar aramış ve işadamlarına, eş deyişle, sermayeye yönelmiştir. Yazılı basın, başlangıcından bu yana, büyük sermaye tarafından oluşturulmuş ve 24 Ocak ekonomik kararları sonucunda da, tekelleşmeye kapı aralanmıştır. 12 Eylül dönemlerinde ise, kitle iletişim araçları, giderek siyasal iktidarları da besleyen büyük tekellerin arasında paylaşılmıştır.

Sermayenin ve giderek 'büyük sermaye' olarak tanımlanabilecek grupların, sektördeki yerlerini almalarından sonra, basınında devletle olan direkt ekonomik ilişkilerinde eskiye oranla zayıflamalar görülmüştür.

²⁷ Halil NEBİLER, Medyanın Ekonomi Politikası. İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1995, s. 35.

²⁸ ayrıntılı bilgi için bkz: Mahmut Tali ÖNGÖREN, İletişim Notları. Ankara: ÇGD Yayınları No: 18, 1995, s. 24.

Ancak bu kez de, bilinçli bir tercihin sonucu olarak basının sermaye gruplarıyla olan ilişkisinde önemli bir sıkışma meydana gelmiştir; bir başka deyişle, basın sektörü doğrudan sermayenin denetimine girmiştir.

Tarihsel süreç olarak bakıldığında, Türkiye’de kapitalist modelin gelişmeye başladığı dönemlerde, basında tekelleşme eğilimlerinin ivme kazandığı görülmektedir. Bu eğilimler biraz geç ortaya çıkmakla birlikte, büyük bir hızla ilerlemiştir. Basının çeşitli dönemlerde ekonomik çıkmazlara girmesi, tekeleşme eğilimlerinin artmasına, buna bağlı olarak basının sermaye gruplarının eline geçmesi neden olmuştur.

1948 yılında yayın hayatına giren Hürriyet Gazetesi’nin sahibi Haldun Simavi ve bünyesinde olan diğer yayın kuruluşları(Hürriyet, Hürriyet Gazetecilik, Hürriyet Ofset Gazetecilik ve Matbaacılık, Hürriyet Haber Ajansı vd.); 1980 yılında yayın hayatına giren Güneş Gazetesi’nin sahibi Asil Nadir ve bünyesinde olan diğer yayın kuruluşları(Günaydın, Tan, Ulus, Nokta, Ekonomik Panorama, A-N Graphics vd.); 1985 yılında yayın hayatına giren Sabah Gazetesi’nin sahibi Dinç Bilgin ve bünyesinde olan diğer yayın kuruluşları(Bugün Yayıncılık, Ekonomik Yayınlar, Dönemli Yayıncılık, Yeni Asır vd.); Milliyet Gazetesi’nin sahibi Aydın Doğan ve bünyesinde olan diğer yayın kuruluşları(Milliyet Haber Ajansı, Milliyet Yayın vd.); Tercüman Gazetesi’nin sahibi Kemal Ilıcak ve bünyesinde olan diğer yayın kuruluşları(Güntur Basın-Yayın, Kervan Kitapçılık vd.); Cumhuriyet Gazetesi’nin sahibi Nadir Nadi ve bünyesinde olan diğer yayın kuruluşları(Çağdaş Yayıncılık, Çağdaş Gazete Dergi Basın-Yayın), Türkiye’de bir döneme damgasını vurmuş olan atı önemli yayın grubudur.

1990'lı yıllara gelindiğinde, Türk Basını'nda iki güçlü sermaye grubunun tekelleşme sürecinden galip çıktığı görülmektedir. Bunlar: Hürriyet gazetesini çıkaran Doğan Grubu ve Sabah gazetesini çıkaran Bilgin gruplarıdır.

Hürriyet gazetesi, 1948 yılında yayın hayatına başlamıştır. Gazetenin kurucusu Sedat SİMAVİ'dir. Vefatından sonra, gazete önce Haldun SİMAVİ, daha sonra da Erol SİMAVİ yönetimine geçmiştir. 1995 yılında Hürriyet gazetesi, aynı zamanda Milliyet gazetesinin de sahibi olan Aydın DOĞAN tarafından satın alınmıştır. Hürriyet gazetesi, günlük yayınlanan fikir gazetesidir. Yaysat'tan elde edilen verilere göre, gazetenin 1 Eylül-31 Aralık 1995 tarihleri arasındaki ortalama günlük satışları, 500.000- 750.000. dolaylarında seyretmiştir.²⁹

Sabah gazetesi, 1985 yılında Dinç Bilgin tarafından kurulmuştur. Sabah gazetesi, günlük yayınlanan fikir gazetesidir. Yaysat'tan elde edilen verilere göre, gazetenin 1 Eylül-31 Aralık 1995 tarihleri arasındaki ortalama günlük satışları 550.000- 750.000. dolaylarında seyretmiştir.

Yine Yaysat'tan alınan verilere göre, bu grupların sahibi bulunduğu gazete ve dergilerle, bunların tirajları Ocak 1996 tarihi itibarıyla aşağıda verilmiştir:

²⁹ YAYSAT.

DOĞAN GRUBU

Gazeteler

Hürriyet
Milliyet
Posta
Fanatik
Meydan
Son Havadis
Hafta Sonu
Spor

Dergiler

Tempo
Auto Show
Ekonomi
Top Pop
Elele
Blue Jean
Naturel
Turizm Atlas
Pişmiş Kelle
Heidi
Milliyet Sanat
Waltre Beute
Donald Amca
Casper
Yoyo
Klips
Gösteri Sanat
Art Dekor
Capital
Mari Clear
Focus
Same
Paramatik
Pazar Postası
Milliyet Kardeş
Hey Girl
Negatif
Miki Maus
Şirinler
Francaise

Ocak 1996 itibariyle Yaysat'tan alınan bu bilgilere göre, Doğan Grubunun net gazete(günlük) ve dergi(haftalık-aylık) satışları şöyledir:

Gazetelerin hafta-içi net satış rakamları: 1. 980.000.,

Gazetelerin hafta-sonu net satış rakamları: 2. 320.000.,

Dergilerin net satış rakamları: 1. 320.000.' dir.

BİLGİN GRUBU

Gazeteler

Sabah
Yeni Yüzyıl
Takvim
Bugün
Foto Maç
Taraftar
Ateş

Dergiler

Burda	Sinema
Kozmopolitan	Face
Harper's Pazar	She
Esquire	Power
PC Magazine	Home Art
Vizyon	Partner
Viva	Gelin
Top Cante	Aktüel
Vizyon Dekorasyon	Para

Ocak 1996 itibariyle Yaysat'tan alınan bu bilgilere göre, Bilgin Grubunun net gazete(günlük) ve dergi(haftalık-aylık) satışları şöyledir:

Gazetelerin hafta-içi net satış rakamları: 1. 700.000.,

Gazetelerin hafta-sonu net satış rakamları: 2. 000.000.,

Dergilerin net satış rakamları: 2. 420.000.'dir.

3-2- Promosyon

Basın içi çatışmaların odaklaştığı bir diğer husus da, promosyon etkinlikleridir. Gazetelerin tiraj arttırmaya yönelik olarak başvurdukları promosyon uygulamaları, reklamların devreye sokulmasıyla birlikte, basın sektörünün ağır bir mali yük altında ezilmesine yol açmaktadır. Diğer yandan, bu uygulamaların doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan yoğun rekabet ortamı da, birtakım çıkar çatışmalarının ve bunlara dayalı sert

çatışmaların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Bu nedenle, promosyon kavramının kapsamlı bir biçimde tanıtılması ve promosyon uygulamalarının ortaya konulması çalışma açısından önem taşımaktadır.

3-2-1- Promosyon Kavramının Tanımı

Türkçe kaynaklarda daha çok 'satış arttırıcı çabalar' anlamında kullanılan promosyon, özünde bir pazarlama aracıdır. Ticaretin bir işlevi olarak pazarlama, talebi açıklama ve üretim etkinliğinin dışında kalan etkinlikleri yönetme amaçlarına hizmet eden bir süreçtir. Bu anlamda promosyon, "pazarlama tarafından tüketicileri ürün ve hizmetlere ilişkin değerler açısından bilgilendirmek ve tüketicileri sunulan ürün ve hizmetleri satın almaya inandırmaktır. Böylelikle promosyon, bir şirketin ara ve nihai tüketicilere sunduğu hizmet veya ürünleri geliştirmeye yönelik bir araçtır"³⁰.

Kavramı pazarlama iletişimi bağlamında tanımlamak da mümkündür. Buna göre satış promosyonu; "geleneksel olarak, kişisel satışla bütünleşen etkinliklerin dışında kalan diğer destekli iletişim türleridir. Bu bağlamda satış promosyonu, ticari gösterileri, kuponları, hediyeleri, ticari indirimleri, yarışmaları, ücretsiz yardımları, ikramiyeleri, noktadan- satın alma materyallerini, tüketici eğitimi ve sergi etkinliklerini kapsar"³¹.

³⁰ James U. MCNEAL, Readings in Promotion Management. New York: Appleton-Century-Crofts, 1966, s. 3.

³¹ Roger A. STRANG, The Promotional Planning Process. New York: Preager, 1980, s. 2.

Diğer bir tanıma göre ise, promosyon, "tüketici ile işletme arasında gerekli bağıntıyı kuran satışı kolaylaştırmak amacıyla, işletmenin denetimi altında yürütülen, müşteriyi ikna etme amacına yönelik bilinçli ve programlanmış etkinliklerden oluşan bir bütündür"³².

Pazarlama karması içinde, promosyon giderek reklam çabaları ile satış çabalarını birleştiren bir köprü niteliği kazanmaktadır. Hem tüketim hem de ticaret açısından promosyon alımında gerçekleştirilen toplam harcamalar tüketici reklam bütçesine yaklaşmakta ve bazen de onu geçmektedir. Bu dev bütçeyi kesin bir biçimde niceliğe dökmenin zorluğunu biraz daha yenebilmek için, medya reklamcılık bütçesinin bir bölümü, çoğunlukla, kupon reklamları, geri ödemeler ve piyangolar gibi promosyon niteliğinde oluşturulur.³³

Bu bağlamda, medyanın uyguladığı reklam ve promosyon etkinliklerinin günümüzde giderek güçlendiğinden söz etmek mümkündür. Medya promosyonu, bir gazetenin tanıtımını yapmak ve satışını arttırmak amacıyla gazeteyle beraber vaadettiği veya verdiği birtakım beklenti veya hediyelerdir. Promosyonun beklentilere yönelik kısmını lotarya olarak tanımlamak yanlış olmaz. Lotarya, belli koşulları yerine getiren okuyucunun bir çekilişle verilecek hediyelere yönlendirilmesidir. Bu hediyeler ev, araba, yazlık ve hatta uçak dahi olabilmektedir. Lotarya dışında yine gazeteler her okuruna kupon karşılığı verdiği bazı hediye ve ikramiyeler de vardır.

³²James F. ENGEL, Promotional Strategy- Managing the Marketing Communications Process. Homewood, Ill.: Richard D. Irwin Inc., 1979, s. 3.

³³Gene MAHANY, Mahany on Sales Promotion. Chicago, Ill.: Crain Books, 1982, s. 1.

3-2-2- Türkiye’de Promosyonun Gelişim Süreci

Okur-yazar nüfusa oranla, gazete tirajlarının belirli oranlarda seyretmekte olduğu Türkiye’de, bu sınırlılık nedeniyle satışları arttırma amacıyla kullanılan yöntemlerin başında promosyon faaliyetleri gelmektedir. 1960’lı yıllarda güçlenen magazin basınının kullandığı bu yöntem, 1980’lerden sonra, büyük ölçülere ulaşan televizyon reklamlarını da devreye sokarak, basın sektöründe hem bir promosyon yarışının, hem de bu promosyonları kitlelere iletebilmek için kullanılan televizyon ve son yıllarda radyolara verilen reklamların mali yükümlülükleri altında zorlanmalarına yol açmıştır.

Türk basınında ilk promosyon örnekleri, Haldun Simavi tarafından çıkartılan ve ilk ofset baskı gazeteler arasında sayılan Son Gazetesinde görülmektedir. Son gazetesi lotaryaları, bol fotoğrafları, cinayet haberleri, herşeyi popülarize eden habercilik anlayışı, her türlü şiddetin sergilendiği fotoromanları, erkeklere uzak diyarlarda kurduğu düşleri ile magazin türü gazeteceliğin ilk örneğiydi. Son gazetesi, daha sonra Günaydın, Tan, Sabah, Bugün gibi, gazetelerde habercilik ve lotaryayı birleştiren bir anlayışa sahip olan Rahmi Turan’ın çıraklık denemesi olarak kabul edilebilir.³⁴ Böylece, okuyucu kazanma yöntemleri arasında yer edinmeye başlayan promosyon, zamanla diğer gazetelere de yansımış ve artık Türk basınının adıyla özdeşleşmiştir.

³⁴ GÖRGÜLÜ, a. g. k., s. 71.

Türkiye’de gazeteler sınırlı satış olanaklarını aşmak, satış gelirlerini yükseltebilmek amacıyla 1960 yılından itibaren promosyon faaliyetlerine başlamışlardır. 1960’lı yıllardan sonra, Türk basınında gerçek lotaryacılık dönemi başlamıştır. Bu konuda öncülüğü Hürriyet gazetesi, okuyucularına Hürriyet istikrazı tahvillerini kupon karşılığı dağıtarak yapmıştır. Hürriyet gazetesinden sonra, Malik Yolaç’ın sahibi olduğu Akşam gazetesi geniş bir promosyon kampanyası başlatmıştır. Akşam gazetesi pardesülük kumaştan, Kuran-ı Kerim’e kadar değişik promosyonlar dağıtmıştır. Ardından Haldun Simavi’nin sahibi olduğu Son gazetesi, bol lotaryaları, bol fotoğrafları, sansasyonel habercilik anlayışı ile basın dünyasındaki yerini almıştır.³⁵

1968 Eylül’ünde yayın hayatına giren Günaydın gazetesi de, promosyon faaliyetleri etkin biçimde yer almıştır. Günaydın gazetesinin pay kuponu dağıttığı bu dönemde Hürriyet gazetesi de kar kuponu vermeye başlamıştır. 1980 yılından sonra gazeteler promosyona çeşitli biçimlerde yer vermişlerdir. Özellikle, 1982 yılı başlarında, lotaryaya dayanarak yayın hayatına giren Güneş gazetesi, tiraj yarışında en üst sıralarda yer almıştır. Güneş gazetesi ile birlikte Türk basınında lotaryacılık, 1960’lı yıllarda olduğu gibi hız kazanmıştır.³⁶

Bu dönemde gazeteler arasındaki yarış tüm hızıyla devam ederken, Milliyet gazetesince piyasaya sürülen ve çocuklara yönelik olan yeni bir promosyon aracı, basın içinde yeni bir dönem başlatıyordu: ‘Karton Devri’. Kartonlarla (karton ev, taşıt araçları vb.) gerçek bir tiraj patlaması yaşayan Milliyet gazetesi, o dönemde net satışını 1.243.000.’lere ulaştırmayı

³⁵ Semra ATILGAN, “Basın Ekonomisi ve Promosyon”. M. Ü. İletişim Dergisi Sayı 3, s. 233.

³⁶ a. g. k., s. 234-235.

başarmıştır. Buna, Sabah naylon bayraklar, Tan karton maskeler, Hürriyet sporcular, Güneş uzay aracıyla Milliyet'in kartonlarına karşılık verdiler. Tüm gazetelerin satışları 'karton' verdikleri günlerde tiraj patlamasına yol açmış; ancak ne var ki, karton sayesinde gazetelerden çok yapıştıran firmalar kar elde etmiştir.³⁷

Türk basını, 1990'lı yıllara yine promosyon yarışı ile girmiştir; ancak bu dönemde, diğer yıllara oranla tirajlarda önemli ölçüde bir artış gözlenmiştir. 1992 yılı içinde gazeteler tarafından, uzun süreli promosyonların yanı sıra balon, uçurtma(Milliyet), traş bıçağı, diş macunu(Hürriyet), masa örtüsü, buzdolabı torbası, deterjan(Sabah), halk ekmek, sabun, çöp torbası(Günaydın) gibi ürünler verilmiştir.

Türk basınında Milliyet'in karton evlerinden sonra çığır açan ansiklopedi savaşı öncesi, bu promosyonların yanı sıra gazeteler, tiraj kapma savaşını, verdikleri televizyon ekleriyle de sürdürmüşlerdir. 28 Ekim 1992'de, Sabah gazetesi Meydan Larousse kampanyasını başlatarak tirajını 1.200.000.'lere ulaştırmıştır. Sabah'ın bu yükselişi üzerine, bir gün sonra Hürriyet Sistem 2000'i devreye sokmuş ve tirajını 200.000. arttırmıştır. Hürriyet 27 Kasım'da Temel Britannica kampanyasını başlatarak ansiklopedi savaşındaki yerini almıştır. Hemen ardından Milliyet gazetesi 28 Kasım'da Büyük Larousse kampanyasını başlatarak bu savaşa dahil olmuştur. Böylelikle Türk Basını rekor sayılabilecek 4.500.000.'lik tiraja ulaşmıştır.³⁸

³⁷ Nokta Dergisi, 22. 1. 1989. Sayı 3, s. 23.

³⁸ ayrıntılı bilgi için bkz: ATILGAN, a. g. k.

Aynı konuda yapılmış diğ er bir çalışmanın kapsamında ise, 1992 yılında Türk basınında başlayan ansiklopedi kampanyası sonucunda Sabah gazetesinin %52.34, Hürriyet gazetesinin %30.3 ve Milliyet gazetesinin %17.6 oranında okur kitlesine(pazar payına) sahip olduğu ortaya konulmuřtur³⁹.

G r ld ğ   üzere, lotarya ve promosyon kampanyaları Türk basını için çıkış yolu olmaktan çıkmış, vazgeçilemeyen bir bağımlılık niteliği kazanmıştır. Lotarya yapanlar dahil olmak üzere, kimse lotaryanın yararından bahsetmemekte; aksine konuşulanlar hep reklam ve maliyet giderlerinin gazeteleri büyük zararlara uğrattığı yönünde odaklanmaktadır. Veysel Batmaz, basının azalan karlarını ve lotarya çılgınlığı ile ilgili görüşlerin şöyle dile getirmektedir: "Her konuda olduğu gibi, 'deşset dengesi' türünden rekabet, ancak statükoyu korumaya yönelik olabilir. Zamanla statükoyu korumanın maliyeti artar. Türk basınının yaşadığı çatışma da bundan farklı değildir. Bu yarışta TRT dahil kar eden kimse kalmamıştır"⁴⁰.

Günümüz Türk toplumunda basın öylesine yozlaşmıştır ki, habercelik, mata pazarlamasına vesile olan bir ara değişken durumuna indirgenmiştir. Hemen hemen tüm gazeteler, kupon karşılığında akla gelebilecek her türlü ürünü gazetelerin satışını arttırmak amacıyla okura sunmaktadır.

³⁹ İncilay CANGÖZ, Türk Basınında Tutundurma  alışmaları ve Ansiklopedi Kampanyası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: A.  . Sos. Bil. Ens., 1995, s. 114-115.

⁴⁰ Aktaran: GÖRGÜLÜ, a. g. k., s. 80.

Bu süreç ise, gazeteciliğin klasik gelişimi ve kamusal görevleri açısından oldukça zedeleyici ve utanç verici boyutlara ulaşmıştır.⁴¹ Türk basını "Haberin mal, okurun müşteri, gazetenin süper market"⁴² olarak tanımlandığı bir dönem içerisinde, ayakta kalma mücadelesi vermektedir. Bu mücadele, eş deyişle pazar payını arttırabilme, İkitelli çatışmalarının da en temel nedenlerinden biridir.

3-3- Basın Sektörünün Niteliksel Yapısından Kaynaklanan Etmenler

3-3-1- Gazete Çalışanlarına İlişkin Sorunlar

Türkiye’de gazete çalışanlarının mesleki işleyişin genel çerçevesi içinde yol açtığı sorunlar, basın-içi çatışmaların temel nedenlerinden biridir. Meslek yaşamı içinde ortaya çıkan gerilimler, açmazlar ve yetersizlikler gazetecilerin sektöre yönelik görüş açılarını dolaylı da olsa daraltmakta, onları giderek daha hoşgörüsüz davranışlara yöneltebilmekte ve uzlaşma ortamını baltalayabilmektedir. Eğitim durumları, mesleki doyum, meslekte ahlaki işleyiş, habercilikte başvurulan yöntemler açısından, bakış açılarındaki ve uygulamalarındaki yetersizlikler, uzlaşma ortamının mantıksal temellerinin de etkinsizleşmesine neden olmaktadır.

Bir ülkede basın sektörünün niteliksel yapısının en önemli göstergelerinden biri, gazetecilerin eğitim durumudur. Başbakanlık Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü’nün verilerine göre, Türkiye’de gazetecilerin %62.8’i yükseköğretim mezunudur. İkinci önemli grubu oluşturan ortaokul ve lise mezunlarının meslekteki oranı ise %28.5’dir.

⁴¹ Korkmaz ALEMDAR, Devlet ve Basın. Ankara: ÇGD Yayınları No: 6, 1993, s. 88-89.

⁴² OTAN, a. g. k., s. 31.

Gazetecilerin eğitim durumları ile çalıştıkları kurum arasındaki ilişki incelendiğinde ise, yükseköğrenimli gazetecilerin %44'ünün gazetelerde çalıştığı görülmektedir. Eğitim durumu açısından bakıldığında, gazetelerde çalışanların yarısının yükseköğrenim almış olduğu görülmektedir.⁴³

Her ne kadar Türkiye'de gazetecilerin %62.8'i yüksekokul mezunu olsalar da, gazetecilerin içinde yetiştikleri aile ortamının sosyo-ekonomik durumunun bu orana paralel bir gelişmişlik düzeyi içinde olmadığı görülmektedir. Altun'un gerçekleştirdiği çalışmanın ortaya koyduğu üzere, gazetecilerin anne ve babalarının %80'ninin ilkökul mezunu olduğu belirlenmiştir.⁴⁴ Yine, ankete verilen yanıtlara göre, gazetecilerin annelerinin %77.6'sı ev kadınıdır. Babaların ise, %41.2'si kamu görevlisi/memur olarak çalışmaktadır. Bu veriler, gazetecilerin büyük çoğunluğunun orta halli ailelerden geldiklerini ortaya çıkarmaktadır. Oysa ki, başarılı gazetecilik yapabilmek için iyi eğitim görmüş olmak, yabancı dil bilmek, sosyal yönü güçlü bir kişiliğe sahip olmak gerektiği genelde kabul gören ölçütlerdir. Böylesi özelliklerin geliştirilebilmesi ise, ailenin öncelikle çocuğun yetişmesi aşamasında bu ölçütlerin ayırımına iyi varılabilmesi ile mümkündür. Bunu da ancak iyi eğitilmiş anne/baba öğörebilir.⁴⁵

Mesleki doyumsuzluklar da, gazetecilerin karşı karşıya oldukları sorunlardan biridir. 85 kişi üzerinde yapılan ankete cevap verenlerin %41'i(34 kişi) gazetecilik mesleğine ilişkin şikayetçi olduğu pekçok durum olduğunu belirtmiştir. Buna karşılık örneklemin %34.9'unu(29 kişi) gazeteci

⁴³ Abdülrezak ALTUN, Türkiye'de Gazetecilik ve Gazeteciler. Ankara: ÇGD Yayınları No:15, 1995, s. 148.

⁴⁴ a. g. k., s. 155-156

⁴⁵ a. g. k., s. 1156-157.

oldukları için memnurluk duyuyor. Kurumlarda yapılan gazetecilik/habercilik açısından ise, gazeteciler pek memnun görünmüyor. Anket sonuçlarına göre, gazetecilerden yalnızca %2.4'ü(2 kişi) kurumlarında yapılan gazeteciliği 'çok iyi' olarak nitelendiriyor. Kurumlarındaki gazeteciliği 'iyi' olarak nitelendirenlerin oranı %34.1'i(29 kişi), 'orta' olarak nitelendirenler %42.4'ü(36 kişi), 'zayıf' olarak nitelendirenler %15.3'dür(13 kişi). Bu soruda, ankete katılanların %5.9'u(5 kişi) ise "görüş yok" seçeneğini işaretlemiştir.⁴⁶

Basın ahlak ilkelerinin uygulanabilmesinin ilk koşulu, meslek çalışanları tarafından benimsenmesidir. Öncelikle gazetecinin, bu kuralların içeriğini bilmesi, tanıması ve özümsemişi gereklidir. Bu bağlamda bakılarak, anket verilerinden elde edilen sonuçların genel bir değerlendirmesi yapıldığında, basın ahlak ilkelerinin gazeteciler tarafından iyi bilinmediği ve benimsenmediği anlaşılmaktadır. Nitekim, 'kuralların gerçeğe uygun olamadığı' kanısına verilen %23.5'lik(20 kişi) bir oranı kapsayan 'fikrim yok' karşılığı, gazetecilerin, ahlak ilkelerini yeterince önemsemediği yargısını güçlendirmektedir. Öte yandan gazete(%70) ve dergi(%80) çalışanlarının genel ortalamasının(%64.7) üzerinde basın ahlak kurallarının uygulanabilmesi için 'yaptırım' olması gerektiğini düşünmektedirler.⁴⁷

Basın ahlak kuralları ile gazetecilerin çeşitli bilgi toplamaya yöntemleri arasında ilişki olduğu bir gerçektir. Haberciliğin önemli bir parçasını oluşturan bilgi toplama süreci açısından ise, mesleğe aykırı bazı

⁴⁶ a. g. k., s. 167-168.

⁴⁷ a. g. k., s. 170-172.

ilkeler, gazeteciler tarafından hoş görülebilmektedir. Örneğin, gizli belgelere ulaşabilmek için insanlara para ödemek %42.4'lük; gizli hükümet belgelerini izinsiz kullanmak %72.9'luk; kaynağı, isteksiz olduğu halde bilgi vermeye zorlamak %69.4'lük; gazetecinin kimliğini gizlemesi ise %77.6'lık bir oranla hoşgörülmemektedir.⁴⁸

Gazeteciler, ürünlerini sundukları okuyucuların büyük bir kısmının, uzun açıklamalardan çok, kısa haberlerle ilgilendiklerini düşünmektedirler. Bu eğilim, rakamsal açıdan bazı değişiklikler olsa da "okuyucuların çoğunun ciddi sosyal konularla ilgilenmediği" yolundaki görüşde de sürmektedir. Gazetecilerin haberlerini yazarken de, bu görüşlerden hareket ettiklerini ve yazılarını okuyucu hakkındaki bu temel değerlendirmeleri gözönüne alarak yazdıklarını kabul edersek, Türk basınındaki magazinleşme ile kısa metinle, çarpıcı başlıklı sansasyonel haberciliğin yaygınlaşmasında sıradan gazetecinin de önemli payı olduğu söylenebilir.⁴⁹ Gazetecilik mesleğinin içerik ve yapısını bozan bu ve benzeri yöntemler, bugün, basının niteliksel yapısından kaynaklanan kurum-içi çatışmaların da, temel öğelerinden birisidir.

3-3-2- Kurumsal Özdenetim Sürecinin Yetersizlikleri

Mesleki faaliyetlerden dolayı hem topluma, hem de mesleğin kendisine gelebilecek zararların önlenmesi için, bir özdenetim mekanizması bütün faaliyet alanları ve meslek grupları için gereklidir.

⁴⁸ a. g. k., s. 176.

⁴⁹ a. g. k., s. 182.

Oluşturulan meslek örgütlerinin önemli bir işlevi de, otokontrolü gerçekleştirmektir.

Otokontrol, hiçbir yasal düzenleme, ya da yaptırım olmaksızın tamamen kişinin ya da meslek grubunun, salt kendi vicdanı aracılığıyla yaptığı değerlendirmedir. Basın açısından düşünüldüğünde, mesleki denetimin basın dışından bazı güçlerce ve mekanizmalarca yapılması ya da yaptırılması, basın özgürlüğünün sınırlarını daraltabilir.

Basın mensuplarının örgütlenerek bir meslek ahlakı oluşturması ve bunun gereğince hareket etmeleri, basına yönelik müdahaleleri önlemek yanında, bu sakıncaların kötü etkilerinin de azaltılmasının imkânını verebilmektir.⁵⁰ Halen Türkiye’de, Gazeteciler Sendikası, Gazeteciler Cemiyeti, Muhabir Dernekleri, Basın Konseyi gibi, gazetecilik mesleğinin ahlakını, gazetecinin sosyal hak ve güvencelerini korumayı amaçlayan örgütlenmeler mevcuttur.

Türkiye’de bu örgütlenmeler içinde en bilinenlerinden olan Basın Konseyi, 1987 yılında kurulmuştur. Konseyin iki temel görevi vardır: Basın özgürlüğünü engelleyici davranışları izlemek ve bu özgürlüğün kullanılış tarzından kaynaklanabilecek zararlardan toplumu korumak. Böyle önemli bir misyona sahip olan Basın Konseyi’nin ne var ki, yasalarca belirlenen ya da kendi içinde oluşturmuş olduğu bir yaptırım gücü yoktur.

⁵⁰ Filiz AYDOĞAN, “Basının Otokontrolünde Basın Konseylerinin İşlevleri”. İstanbul: M.Ü. İletişim Dergisi, Sayı 3, 1993, s. 108.

Basın mesleğine ve özgürlüğüne sahip çıkmak, olabildiğince aynı temel ilkeler doğrultusunda birleşmekle sağlanabilir. Bunun da eldeki en somut aracı, basın meslek ilkeleri ve bu ilkeleri yaşama geçirmeyi amaçlayan Basın Konseyi'dir. Ancak, Konsey'in bugüne dek bu işlevini tam olarak yerine getiremediği, gazete çalışanlarının basın meslek ilkelerine hiç değilse benimseme düzeyinde içselleştirmelerinde pek etkin olamadığı görülmektedir.

Üzerinde anket uygulanan 85 basın çalışanından %55'i, basın meslek kurallarını yetersiz bulmakta ve ne kadar mükemmel olursa olsun yaptırım olmadan uygulanmasının imkansız olduğunu düşünmektedirler ve aynı kişiler basın meslek kurallarının göstermelik olduğuna, kişinin kendi vicdanının ön planda olduğuna inanmaktadırlar.⁵¹

Hiçbir yaptırım gücü olmayan Basın Konseyi, basın özgürlüğünü kısıtlayan ve mesleki işleyişe zarar veren durumlar sözkonusu olduğunda sadece yazılı ya da sözlü bir kınama ile yetinmektedir. Böylelikle, basın meslek ilkelerinde işlevsizlik, etkinsizlik ve tıkanmalar görülmektedir. Bu durumda, basın özgürlüğünü geliştirmek ve basının özdenetimini sağlamakla görevli, etkin ve işleve sahip, konsey ruhunu taşıyan ve konsey misyonunun yükümlülüklerini kaldırabilecek, saygın bir Basın Konseyi'ne ve onun inisiyatifinde varolan basın meslek ilkelerinin yaşama geçirilmesine şiddetle ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu ihtiyacın henüz giderilemediği ahlaki otorite boşluğuna dayalı mevcut ortamda en büyük zararı dürüst habercilik görmektedir.

⁵¹ayrıntılı bilgi için bkz: ALTUN, a. g. k., s. 169-170.

Gazetecilerin, kişilik haklarını hiçe sayan davranış ve söylemlerde bulunmaları, izinsiz belge kullanlamaları ve yayınlamaları, kaynaklarını bilgi vermeye zorlamaları, meslektaşlarına sözlü ya da yazılı saldırı ve suçlamalar yöneltmeleri, günümüz Türk basınında hoşgörü ile karşılanabilmekte; buna bir de varolan meslek örgütlerinin işlevsizlikleri de eklenince, bugün basın içinde yaşanan çatışmalar zaman zaman doğal bir niteliğe bürünebilmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK BASININDA KURUM-İÇİ ÇATIŞMALARIN ODAKLAŞTIĞI TEMEL SORUNLAR

Bu bölümde, Türk basınında kurum-İçi çatışmaların odaklaştığı temel sorunların belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, çalışmanın örneklemini oluşturan Hürriyet ve Sabah gazetelerinde 1 Eylül-31 Aralık 1995 tarihleri arasında yer alan köşe yazıları bir sınıflandırmaya tabi tutulmuş; bu sınıflandırma sonucunda saptanan sorunları en tipik bir biçimde yansıtan yazılar alınarak çarpıcı pasajlardan örnekler verilmiştir. Ayrıca, yazıların üslup özellikleri de belirlenmeye çalışılmış, kurum-İçi çatışmalar ile köşe yazarlarının kullandıkları dile de yansıyan kişisel görüşleri arasında bire bir bağıntılar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

4-1- Köşe Yazarları Arasındaki Kişisel Sürtüşmeler

Basının kurum-İçi çatışmalarında en sık üzerinde durulan sorunlardan biri, daha çok köşe yazarları arasında geçen ve hedef alınan kişinin doğrudan kişilik özelliklerine, ekonomik gelir düzeyine ve sahip olduğu mesleki konuma yönelen sürtüşmelerdir.

Bu srtmelerin zaman zaman polemiği dayandığı, zaman zaman da tek taraflı olduğu gzlenmitir.

Hrriyet Gazetesi yazarlarından Fatih Altaylı , yine kendi adını taşıyan "Fatih Altaylı Yazıyor" kesinde, 3 Eyll 1995 tarihinde kaleme aldığı bir yazıda, Sabah Gazetesi yazarlarından Mehmet Barlas'ı hedef alarak, Barlas'ın gazeteciliğini, ekonomik, sosyal ve gazete içindeki konumsal zelliklerini n plana çıkartarak eletirel ve alaycı bir slupla Ŗunları dile getirmitir:

Bu Mektup da Barlas'a

Sevgili Emin laŖan'a geçen hafta yazdığım mektuba, Emin Abi, hiç bekletmeden karılık verdi ve " Mehmet Barlas'a, sor, liboluğu en iyi o bilir" dedi. Sordum soruturdum, hakikaten liboluğu en iyi bilenlerden biri Mehmet Barlas'mı. Ŗimdi de ona yazıyorum:

"Sayın Mehmet Barlas,

Aslında size de Mehmet Abi demek isterdim, ama siz Babakan, Cumhurbaşkanı ve zengin çocukları dıındakilerin sizinle fazla senli benli olmasını istemezmisiniz, o yzden Sayın Mehmet Barlas diyorum. Umarım sizi sevmediğim yolunda yersiz bir fikre kapılmazsınız.

Sayın Mehmet Bey, Emin Abimin nerisi zerine hemen telefona sarılıp sizi aradım. Ancak ulamak mmkn olmadı. Her aradığımda sekreteriniz olduğunu tahmin ettiğim bir hanım, 'Ŗu anda Sayın Babakanla gryorlar, Ŗu anda Sayın Babakan'ın sayın eiyle gryorlar, Ŗu anda Sayın Bakan'la gryorlar, Ŗu anda holding patronuyla gryorlar' gibi yanıtlar verdi...

Galerideki en gzel arabalardan birine, beyaz bir spor Mercedes'e atlayıp gittiniz. Daha nce aynı arabadan bir galeride grmtm. Fiyatı 15 milyar liraydı o arabanın.

Bouna o arabayı denemeseydiniz. Gazeteci maaıyla ne kadar çok kazanırsanız kazanın o arabayı alamazsınız Mehmet Bey. Hounuza giderse ne yapacaksınız?

Neyse, size ulaamadım. Akam evinize gelecektim, ama oturduğunuz sitenin kapıcısı sokmadı. Bir ara fasıl yapan bir grubun arasında sesinizi duyar gibi oldum o kadar.

Sayın Mehmet Barlas Bey, ben anladım ki, ben liboş değilim. Sizi Allah kurtarsın diyemeyeceğim.
Galeriden istediğin arabayı alıp villada fasıla gitmek fena şey değil.
Kiminin parası, kiminin duası (Bakınız Ek-1)”

Bu yazıya Mehmet Barlas herhangi bir karşılık vermemiş ve yazı bir polemiğe dönüşmeden tek yönlü bir eleştiri yazısı olarak kalmıştır. Bu sorunda ele alınan köşe yazılarında, her iki gazete yazarı arasında bir polemik oluşmasına örneklik etmesi açısından, ilk olarak Sabah gazetesi yazarı Hıncal Uluç’un ve daha sonra ona Hürriyet gazetesinden cevap veren Fatih Altaylı’nın yazılarıdır. Bu yazıları bir önceki örnekten ayıran en temel unsur, kullanılan üslupların daha dikkatli ve sertlikten uzak bir özellik taşıdığıdır. Son beş yıllık dönemde basın-içi çatışmalarda en sık rastlanan isimlerin başında Mehmet Barlas-Emin Çölaşan isimleri gelmektedir. Bu yazarlar bir anlamda her iki gazetenin çatışmaları ile özdeşleşmiş isimlerdir. Bu nedenle bir önceki örnekte Fatih Altaylı’da bu tarihsel çatışmanın keskinliğinden etkilenerek, Mehmet Barlas’a karşı daha sert bir üslup takınırken, doğrudan kendisine yönelik yazı yazmasına rağmen Hıncal Uluç’a karşı eleştirel ancak daha sertlikten uzak kalmaya dikkat eder bir tavır içinde yazısını kaleme almıştır.

Bu da; basın-içi çatışmalarda yazardan yazara, olaydan olaya farklılıkların olduğunu, bu çatışmalarda geçmiş dönemlerden gelen öfke ve uyuşmazlıkların sonraki dönemlere ve yazarlara da taşındığını göstermektedir.

Polemiğin oluştuğu ve basın-içi çatışmanın da bir rneği olan, Sabah gazetesi yazarlarından Hıncal Uluç , yine kendi adını taşıyan "Hıncal'ın Yeri" köşesinde, 5 Eylül 1995 tarihinde kaleme aldığı bir yazıda, Hürriyet gazetesi yazarlarından Fatih Altaylı'yı hedef alarak, "Bu nasıl Hürriyet!..." başlığı altında şu yazıyı kaleme almıştır:

"Bu nasıl Hürriyet!..."

Kanal D'nin o nl Teke Tek programında, Fatih Altaylı'nın karşısına, Ertuğrul zkk' alıp şu soruyu sormasını ne kadar isterdim, bilemezsiniz:

"Sayın zkk, 4 Eylül Pazartesi sabahı, Hürriyet'in üçüncü sayfasında poster gibi yayınladığınız fotoğraf sizin ailenizden birine ait olsaydı, (Allah göstermesin, Allah kimseye böyle bir yazđı vermesin) gene basılmasına izin verir miydiniz?"

Fatih bu soruyu sorar mı, sormaz mı bilmiyorum, ama çok incindiğini hissettiğim kamu vicdanı adına ben soruyorum şimdi:

"Koyar mıydın Ertuğrul?"

Bu soruya gönül rahatlığıyla "Evet" diyorsan dahi, tartışım seninle.

G. Y. İstanbul şehremini'de, boğularak öldürülen, öldürüldükten sonra tecavüz edilen kız. Bir poster gibi çekilen fotoğraf, kızın polis tarafından bulunduğu andaki hali. l.... Çıplak.... Tecavüze uğramış.....

Bu fotoğraf ölüye saygısızlıktır..... Ve bu fotoğrafı basmak gazetecilik de değildir stelik. "Gazeteciliktir" diyenler varsa onuda tartışalım." (Bakınız Ek-2)

Uluç'un bu yazısına karşılık 9 Eylül 1995 tarihli Hürriyet gazetesinde, "Fatih Altaylı Yazıyor" adlı köşesinden Fatih Altaylı cevap niteliği taşıyan şu karşı yazıyı yazmıştır:

"SABAH!

şEHREMİNİ sapığı tarafından öldürülen genç kızın fotoğrafı Hürriyet'te yayınladığı günden beri Sevgili Hıncal Uluç, Hürriyet'e demediğini bırakmadı. Bu arada benim Teke Tek programında Ertuğrul

Özkök'ü karşıma alıp bu konuyu konuşmamı talep etti. Hıncal Ağabeyimin yazdıklarına bir mektupla yanıt vermek istedim:

"Sevgili Hıncal Abi,"

Hürriyet'te yer alan fotoğraf senin kadar beni de rahatsız etti. Ancak konuyla ilgili yazında bazı şeyleri bilmediğin ya da bazı konularda yanlış bilgilendirildiğin kanaatindeyim.

Fotoğraf senin iddia ettiğin gibi bütün gazetelerin elinde yoktu. Hürriyet muhabirlerinin eline geçirdiği bir fotoğraftı. Nitekim Sabah Grubu'na ait bir gazetede de Hürriyet'ten çalınan bir kopyası yer aldı. Hürriyet'i eleştirme bahanesiyle senin çalıştığın binada hazırlanan gazetelerden biri de bu fotoğrafı Hürriyet'ten kopya ederek yayınladı... Senin Hürriyet'te eleştirdiğin pekçok olay, senin de çalıştığın grupta yer alan kimi gazeteler tarafından çok daha ileri boyutlarda yapılmaktadır. Üstelik Sabah Gazetesi de senin iddia etteğin kadar masum değildir." (Bakınız Ek-3)

Köşe yazarlarının kişisel çatışmaları açısından ele alınabilecek bir diğer örnek de yine Fatih Altaylı ile bu kez Can Ataklı arasındaki neredeyse küfüre varan yazılardır. Aslında Can Ataklı doğrudan Fatih Altaylı'yı hedef almadığı yazısında, Hürriyet-Milliyet gazetelerini hedef aldığı için, Altaylı daha sonra kaleme aldığı yazısında doğrudan adres olarak Ataklı'yı göstermiştir. Ataklı, Sabah gazetesindeki "ASPAVA" adlı köşesinde 16 Ekim 1995 tarihinde kaleme aldığı yazıda şunları söylemektedir:

"BASINDA VERGİ

Her yıl Manukyan'ın vergi listesinde yer alması gazete ve TV'lerde haber olur. Vatandaş da zanneder ki, büyük iş adamları vergi kaçırıyor ve listelere giremiyor. Bu takdim hatası yüzünden Vehbi Koç, Sakıp Sabancı, Bülent Eczacıbaşı, Mehmet Emin Karamahmet gibi dev isimleri en çok vergi verenler listesinde göremezsin. Çünkü bu isimlerin çok büyük olan Holdingleri yüz milyarları bulan vergiler öderler. Bu büyük isimler de vergilerini kurumlar vergisi olarak öderler.

O halde kişisel listelere kimler girer? İşte Manukyan gibi, bazı müteahhitler gibi kurumlaşmamış bütün kazançlarını kendilerine ayıran kişiler girer. Dikkat ederseniz her yıl kişisel vergi rekortmenleri sık sık değişir. Çünkü sadece kendisi için kazananlar yok olup gitmeye mahkum olurlar." (Bakınız Ek-4)

Altaylı, Can Ataklı'nın bu yazısına karşılık, doğrudan Ataklı'yı hedef alarak, 21 Ekim 1995 tarihli Hürriyet gazetesinde, kendi adını taşıyan köşesinde, sert ve küfür özelliğinde bir dil ile şu yazıyı kaleme almıştır:

"Vergisini Ödeyen Pe..... midir?

Geçenlerde Sabah Gazetesi'nde saçmalayan adamın bir yazısını okuduğumda önce tepem attı, sonra güldüm. Adam vergi vermenin ne kadar kötü birşey olduğunu zırvalıyordu. Bu Atak gazeteci, **"Türkiye'de Matild Manukyan gibiler vergi verir, siz akli başında bir işadammın vergi verdiğini hiç gördünüz mü?"** diye sormuştu. "Hey büyük Allahım" dedim, ne günlere kaldık.

Vergi yüzüzlerinin sözde amansız takipçisi Sabah Gazetesinin sesi haline gelen adam, vergiyi ancak Matild Manukyan gibilerinin ödeyeceğini iddia ederek **"Vergi veren pezevenktir"** demeye getiriyor. Hiçbir akli başında işadamı Türkiye'de vergi vermezmiş. Helal sana Atak gazeteci... Şimdiye dek o vergi listelerinde **Vehbi Koç, Rahmi Koç, İnan Kırac, Oğuz Gürsel** ve daha kimler yer aldı. Sence bütün bunlar pezevenk ha! Kardeşim sen çevrene bakınca hep pezevenk mi gördün de herkesi pezevenk sanırsın.

Acıdıysa söyle. Bir daha yazmayız olur biter. Niye vergisini ödeyen **pezevenktir** diyorsun." (Bakınız Ek-5)

Yukarıda da görüldüğü gibi, Fatih Altaylı yazısında basın meslek ilkelerinin ve ahlakının yanısıra toplumsal ahlakı da hiçe sayarak, argo bir üslupla, Ataklı'ya saldırmaktadır. Bu kurum içi çatışma, iki yazarın arasında geçen özel bir tartışma konusu olmasının çok ötesindedir ve yüzbinlerce satan, Türkiye'nin en büyük gazetelerinde meydana gelmektedir. Türkiye'ye özgü koşullarda ele alınınca yüzbinler satan gazeteler milyonlarca okuyucu anlamına da gelmektedir. Bu geniş kitlede, bu kitleyi hiç de ilgilendirmeyen bir konuda oluşan bu tartışma, içerik ve üslup açısından, kamuoyunda basının imajını derinden yaralamakta ve kuruma olan saygınlığı zedelemektedir. Bu tema ile ilgili olarak diğer makaleler Ek: 6, 7 ve 8'de verilmiştir.

4-2- Yayın Grupları Arasındaki Kurumsal Rekabet

Bu sorun çerçevesinde, Hürriyet ve Sabah gazetelerinin, genel yayın yönetmenleri ile sahiplerinin kaleme aldıkları karşılıklı çatışmalar, aleyhde yazılar ve açıklamalar ele alınmıştır.

Bu çerçevede, 24 Ekim 1995 tarihli Hürriyet gazetesinde genel yayın yönetmeni Ertuğrul Özkök, kendi yayın grubu adına, **"Bu telaş niye?"** başlıklı yazısında doğrudan Sabah gazetesinin sahibi Dinç Bilgin ve onun kişiliğinde Sabah grubunu hedef alarak şu yazıyı kaleme almıştır:

"TAM PANİK HALİ

Bu telaş niye? Dinç Bilgin'in gazeteleri neden bu kadar telaşlı? Bu iftiraların altında yatan ve hergeçen gün biraz daha kendini ele veren bu endişe, bu korku nedir? Şimdiye kadar bu işlere sokmadıkları ATV Televizyonunu bile iftiralarına alet edecek kadar neden paniğe kapılmışlardır? Biz bu soruları soruyoruz ama çıt yok. Bunun yerine iftira geliyor. Bunun yerine sizin basın dışı ilişkileriniz var teraneleri geliyor.

Evet, Hürriyet Gazetesi sahibi Aydın Doğan'ın basın dışı yatırımları da var. Bu yatırımları ile bir milyon doları aşkın bir iş hacmi yatırıyor. 2.2 trilyon lira vergi veriyor. Tıpkı Fiat'ın sahibi Agnelli ailesi gibi, Doğan ailesi de bu ülkeye birşeyler vermenin gururunu yaşıyor. Biz bununla ödüyoruz. Çünkü bu sayede iktidara karşı hiç bir minnet borcu taşımıyoruz. İşte o nedenle, ben genel yayın yönetmeni olarak, gazetemi hazırlarken kimse elimi tutmuyor. İşte bu yüzden, ister iktidardaki partileri ister muhalefettekilere ait olsun, hiçbir yolsuzluk dosyasını çekmeceye kilitlemiyoruz. İşte o yüzden ben muhabirlerimin yüzüne bakabiliyorum. Darısı rakiplerimize.

"KEŞKE BAŞARSAYDINIZ

...Dinç Bilgin'in gazetelerinin iktidarlara minnet borcunun birikmesi bizi rahatsız ediyor. Çünkü biz de bu sektördeyiz. Minnet borcunuzu faizleri ile birlikte fazlasıyla ödediniz. Artık kazık yiyorsunuz. Artık Ömer Seyfettin'in diyet hikayesindeki gibi, bir tarafınızı kesip atın.

Bunlardan vazeçin. Sizin bu durumunuzu ortaya çıkarmamızdan, bize olan kızgınlığınızdan dolayı bu sektörü daha fazla kirletmeyin....Aydın Doğan'ın gazetelerinde çalışan insanlar, basın sınırlarını ihlal eden işlere kalkışmayacaklardır. Aydın Doğan'ın gazetelerinde çalışan insanlar, minnet

borcu ödemek için baskı altında bırakılmayacaklardır.

Ben bir gazeteci olarak aynı iç rahatlığını Dinç Bilgin'in gazetelerinde çalışan arkadaşlarımız için de diliyorum. (Bakınız Ek-9)

29 Ekim 1995 tarihli Sabah gazetesinde ise birinci sayfa da "Sabah" imzalı yazıda, "İftiralar Gerçeği Gizleyemez" başlığı ile Hürriyet gazetesine ve sahibi Aydın Doğan'a ilişkin şunlar söylenmiştir:

"Aydın Doğan'ın dünkü gazetelerini görenleriniz olmuştur. Başta Hürriyet ile Milliyet olmak üzere hemen hepsi aynı başlıklarla Sabah'a ve sahibi Dinç Bilgin'e seviyesi oldukça düşük bir üslupla saldırıyordu. Oysa biz günlerdir en küçük bir hakaret kelimesi kullanmadan sadece belge ve rakamlara dayanarak milletin bankası olan İş Bankası'nın elindeki Dışbank'ı nasıl Aydın Doğan'a armağan ettiğini yazıyoruz..... Ama onlar bizim bu belgeli yayınlarımıza cevap verecek yerde hepsi aynı kaleminden çıkmış hakaret ve iftiralarla, aynı arşivden alınmış tek fotoğrafla konuyu saptırmanın beyhude gayretine düştüler. Bu davranış bizce Hürriyet ve Milliyet'in kendi okurlarının zeka düzeyini hafife almasıdır. Bu, bedeli ağır bir suç olacaktır onlar için.

BELGELER KÜFÜRLE CEVAPLANMAZ...

Gerçekler ortada. Biz ısrarla bir büyük mali skandalın aydınlanmasının peşindeyiz. Yani gazetecilik yapıyoruz. Onlar ise gerçekleri toz duman içinde kaybetmek gayreti içindeler. Bunu giderek çirkinleştireceklerini biliyoruz. Özel hayatlarımızın, seviyesiz saldırılara hedef olmaya devam edeceğini de biliyoruz. Etsinler. Biz bunu göze aldık. Her türlü bedeli öderiz.

...Biz bundan dolayı kendisini, hiç bir zaman bunların ortağı diye görmedik. Ama kendi gazetelerinin Sabah ile Akşam arasındaki ilişkiye bakış mantığına dayanırsak Aydın Doğan Milli Gazete'nin Akit Gazetesi'nin, porno dergilerinin, örneğin Fortçu dergisinin ortağıdır! (Bakınız Ek:10)

Sabah Gazetesi 9 Kasım 1995 tarihli **"Sabah'tan Açıklama"** başlıklı yazıda suçlayıcı yanı ağır basan bir dil ile Hürriyet gazetesine yönelik şu açıklama yer alıyordu:

"Dün Hürriyet'in yine birinci sayfasındaydık. Tabii yine "küçük düşman"lara yakışacak önyargılara ve kıskançlıklara dayalı iddialarla..

Jet-Pa'nın ilanını basmayı reddetmişiz.. Reddetmedik.. İlan bugünkü Sabah'ta çıktı. Şimdi "biz yayın yaptığımız için koymak zorunda kaldılar" diyebilirler. Gazetecilik tekelci çıkarların kılıcı ve kalkanı olarak kullanılmaya başlamaya görsün. Herşeyi söyleyebilirler. Ama gerçek şudur: İlanın çıkması için ödemenin yapılması gerekiyordu. Dün bu ödeme yapıldı ve hizmet yerine getirildi. Hürriyet'teki dostlarımız Sabah'ın yayın ve ilan politikasını yönlendirmek amacıyla mesai harcamaktan artık vazgeçsinler.. Merak ettikleri bir şey olursa bunları bize bir telefon açarak öğrenebilirler. **"İletişim özürlü gazete"** duruma düşmek onları utandırmıyor mu? (Bakınız Ek-11)

Hürriyet gazetesinin 9 Kasım 1995 tarihli sayısında Ertuğrul Özkök ise, **"Hürriyet'in altında eziliyorlar"** isimli yazısında Sabah gazetesine ithafen şunları söylemiştir:

"Bir yıl kadar önce, Sabah'ın üst düzey bir yöneticisi ile sohpet ediyorduk. Niye durmadan Hürriyet'e salıyorsunuz diye sorduğumda şu cevabı vermişti: **"Çünkü Hürriyet'in adı altında eziliyoruz."** Sabah'ın son günlerde Hürriyet'e karşı sürdürdüğü saldırının altındaki psikolojik nedeni böyle anlatmıştı..." (Bakınız Ek-12)

Bu karşılıklı saldırılar yoğun bir oranda ve herhangi bir sonuç elde edilemeden devam etmiştir. Zaman zaman yazıların düzeylerini oldukça düşüren örneklerden buraya alınan bir diğeri de, 26 Kasım 1995 tarihli

Sabah gazetesinde Güngör Mengi'nin kaleme aldığı "İftira  retim Merkezi" başlıklı yazıdır. Mengi şunları söylemektedir:

"Doğan Grubundaki gazeteler " en iyi savunma hücumdur" taktiğini, profesyonel silahş rlerin akıl, izan ve vicdandan yoksun katıldığı için de başarı ile devam ettiriyor. Ama onları bu disiplinleri nedeniyle kutluyamıyorum. Sadece esef ediyorum...

Kendimizi savunma mecburiyetine düşüp bu görevler layikiyle yapamayalım diye bombardıman başlatıldı. Koca koca gazeteler İftira  retim Merkezi (  M) haline getirildi; yazık! (Bakınız Ek-13)

Tüm bu tartışmalar tüm hızıyla devam ederken 30 Kasım 1995 tarihli Sabah Gazetesinde, Sabah Yönetim Kurulu Başkanı Dinç Bilgin imzasıyla ve "Din  Bilgin'in açıklaması" başlığı altında kamuoyuna yapılan uzun açıklamada şu görüşlere yer verilmiştir:

"Saygıdeğer Sabah okurları;

Basının kamuoyuna karşı verdiğ izlenim sizler kadar dedesi ve babası da gazeteci olan ve gazetecilikten başka bir işi olmayan beni de çok üzüyor. şahsımla ilgili olarak bazı gazetelerde çıkan asılsız haberlere gazete sahibi olmanın verdiği avantajla Sabah'ı kullanarak uzun uzun cevap verecek değilim....

Sevgili Sabah okurları;

Medya konusundaki bazı temel meselelere ait düşüncelerimi bu vesile ile sizlerle paylaşmak istiyorum.

Gazete sahiplerinin başka işlerle uğraşmasının ve özellikle de devlet ile iş yapmasının mahsurlarını her fırsatta tekrarladık. Bunun ne kadar zararı boyutlara ulaşacağını ise son zamanlarda gördük. Devlet ile çıkar ilişkisi içine girmenin bazı gazetelerin ne kadar zavallı, ne kadar utanç verici durumlara düşürdüğünü üzüntü içinde izliyoruz.

Görüyoruz ki, bu ilişkiler b y d k  ve içinden çıkılmaz hale gelince bundan en büyük zararı gazetecilik mesleği görüyor. Gazeteler birer iftira ve yalan makinası haline gelirken, gazeteciler bu çirkin ilişkilerde kullanılmaya başlıyor.

Kendini kamuoyu önünde savunabilme imkanları herkesden daha fazla olan benim gibi birine iftira ve yalan kampanyası düzenlemekten

çekinmeyen bir anlayışın başka sektörlerdeki rakiplerine veya siyasi iktidarlara neler yapabileceğini, sizlerin idrakine bırakıyorum.

Kirlenmenin ve bozulmanın çaresi olduğunu düşündüğüm gazete sahiplerinin başka iş yapmamaları ilkesini mesleğimize kazandırılması için elimden geleni yapmaya devam edeceğim.” (Bakınız Ek-14)

Gazete yönetici ve sahiplerinin basının genel durumu hakkındaki diğer makaleler için Ek 15,16,17,18 ve 19’a bakılabilir.

4-3- Gazetelerin Genel Yayın Politikaları

Daha çok rakip gazetenin yayıncılığının, bünyesinde bulundurduğu köşe yazarlarının kişilik özelliklerinin, sahibinin izlediği politika ve uygulamalarının eleştirildiği bu yazılarda, köşe yazarları kendi gazeteleri adına ve gazeteyi bağlayıcı özellikde değil, bağımsız olarak kişisel görüşlerini ileri sürmektedirler. Örneğin; Hürriyet Gazetesinden Emin Çölaşan, 24 Eylül 1995 tarihli “ ‘Türkiye’nin en çok satan gazetesi (!)’ Sabah” başlıklı yazısında Sabah gazetesini değerlendirdiği şu görüşlerine yer vermiştir:

“Eğer aranızda Sabah Gazetesi alan varsa, hergün birinci sayfanın en üstünde yayınladığı bir nazar boncuğu mutlaka dikkatinizi çekmiştir. Bu nazar boncuğunun yanında kocaman harflerle şöyle yazmaktadır:

“1 NUMARA . TÜRKİYE’NİN EN ÇOK SATAN GAZETESİ”

Basının temel kuralıdır (eskiden öyle idi) Bir gazete **doğru haber doğru bilgi** vermekle yükümlüdür. Hiçbir gazete hiçbir yayın organı okurlarına ve kamuoyuna **yalan** söyleyemez. Okurunu kandıramaz. Böyle bir hakkı yoktur.

Sabah Gazetesi kendini Türkiye’nin en çok satan gazetesi olarak tanımlıyor. **Maalesef doğru değil...**

Çünkü Sabah Gazetesi, Türkiye’nin en çok satan gazetesi değil. İkinci en çok satan gazetesi de değil. Üçüncü de değil. Dördüncü sırada...Evet,

dördüncü sırada!

"...İyi de, Sabah Gazetesi hergün okurlarına kendini en çok satan gazete olarak nasıl sunuyor. Nasıl oluyor da hergün birinci sayfasının en üst bölümünde kocaman harflerle, Türkiye'nin en çok satan gazetesi olduğunu iddia ediyor. Bizim medya öylesine yozlaştı ki bu soruyu hiç kimse soramıyor!.. Ve kamuoyu gözgöre göre kandırılıyor. Kimin tarafından kandırılıyor? Okurlarına ve kamuoyuna her konuda "doğruları" iletmekle yükümlü olan bir gazete tarafından!

Bu yazdıklarına karşı Sabah Gazetesinin cevap hakkı vardır. Bana gönderdikleri cevap burada aynen yer alacaktır. ...

...Bir gazete "ben satışta dördüncüyüm diyebilir ve saygınlığından hiç bir şey yitirmez. Yeter ki dürüst olmayı bilsin. (Bakınız Ek-20)

Çölaşan'ın bu yazısından hemen sonraki gün Sabah Gazetesinde kendisine cevap niteliği taşıyan imzasız bir açıklama yayınlanmıştır. Bu açıklamada şöyle denilmiştir:

"Emin Çölaşan yazacak konu bulamadığı her gün yaptığı gibi dün de Sabah'a karşı haksız bir yazı yazdı. Çölaşan'a göre Sabah dördüncü gazete olmasına rağmen kendini birinci gazete ilan ederek dürüst davranmıyormuş. Sabah, Türk basınının en dürüst gazetesidir. Sabah Türk basınının gazetecilik dışı işi olmayan tek gazetesidir. Sabah hükümetlerle devletle iş yapmaz. Sabah devlete mal satmaz. Sabah bu dürüstlüğüne mükafatını da okurlarından fazlasıyla görmektedir. Bu mükafatta Sabah'ın yıllardır Türk basınının zirvesine oturmasıdır. Sabah, başlığının kenarındaki Türkiye'nin en çok satan gazetesi sloganını onurlu taşımaktadır ve taşıyacağından da kimsenin şüphesi olmasın.

Çölaşan ise bu açıklamadan hemen sonraki gün, bir başka deyişle, 26 Eylül 1995 tarihinde kaleme aldığı "Vay maşallah Sabah Gazetesi'ne!..." başlıklı yazısında ise yukarıya bir bölümü alınan açıklamaya kendi sütunlarında oldukça geniş yer vererek , görüşlerini şöyle belirtmektedir:

"Bir daha sakın cevap vermeye kalkışmasınlar!.. Çünkü cevap verdikçe batağa gömülüyorlar. Hangisini yazayım?

"En dürüst" gazete Sabah'mış!.. Vallahi doğrudur!... Dolandırıcılıktan hükümlü Mehmet Ali Birand bu gazetede yazar. Sabah Gazetesi'nin bizzat ihale takipçisi olarak açıkladığı ve kamuoyunda Liboş Mehmet olarak bilinen Mehmet Barlas, yine bu gazetede yazar. Geçmişte Liboş'un Sabah'ın sahibi Dinç Bilgin hakkında neler yazdığını, Güngör Mengi'nin Liboş Mehmet için yazdıklarını unuttuk mu? Onları arşivden yine mi çıkaralım?.

Dürüstlük deyince aklıma! Okurlarınıza vaat ettiğiniz şu buharlı bella ütüler aylardan beri nerede? Gerçek ortada. Sabah Gazetesi, okurlarını ve kamuoyunu kandırmaya kalkışmaktadır. Sabah "Türkiye'nin en çok satan gazetesi falan değildir. Satış açısından dördüncü sırada yer almaktadır. Ancak kendini "en çok satan gazete" diye göstermeye kalkışmakta ve bu kandırmacaya devam edeceğini, cevabında açıklamaktadır". (Bakınız Ek-21)

Bu gibi çatışmalarla ilgili diğer köşe yazılarına Ek 22, 23, 24, 25 ve 26'dan bakılabilir.

4-4- Basın-İktidar İlişkileri

Basın-içi çatışmaların yoğun olarak yaşandığı ve çalışma kapsamına alınan dönemde, basın kuruluşlarının, birbirlerini farklı siyasi partilere olan yakınlıklarından ötürü suçladıkları; siyasal partilere olan bu yakınlıkları dolayısıyla menfaat beklentisi içerisinde olduklarını dile getirmişler ve köşe yazılarında konu ile ilgili, ağır eleştiri ve suçlamalarda bulunmuşlardır.

25 Ekim 1995 tarihli Hürriyet Gazetesi'nde yer alan "Yüce Meclis'e" başlıklı yazısında Emin Çölaşan, Sabah Gazetesi'nin Tansu Çiller'e yakınlığı hakkında görüşlerine şöyle yer vermiştir:

ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz, Sabah'ı "şantaj yapmakla" suçladı. Bu gazetenin genel yayın yönetmeni, önceki gece kendi kanalları olan atv'de Mesut Yılmaz'la canlı yayında tartışmaya girişti. Bir haber bülteninde ilk kez böyle bir oyala tanık oluyorduk.

Sabah Gazetesi, yıllardan beri Tansu Çiller'e yağ çekiyordu da, muhalefete düşmanlığın bu boyuta vardığına ilk kez tanık olmuştuk. Şimdi bundan sonra bu gazetenin hangi yazdığı habere inanalım? Hangi köşe yazarına inanalım?

Bunlar artık taraftır. **Tansu'dan** yana taraf olduklarını belli açıkça etmişlerdir. Bu yüzden de Tansu- Özer ikilisi aleyhine bir tek satır bile yazamazlar. Ortalıkta çok üzücü iddialar dolaşmaktadır. Bu gazetenin, bu iktidar döneminde çok büyük **avantalara** sahip olduğu yazılıp söylenmektedir.

....Sabah'a suradan bir hatırlatma yapmak isterim. Eğer kabul ederlerse, **Tansu'nun** malını mülkünü araştırmak için Meclis'te kurulan komisyonu çalıştırma çağrısı yapsınlar. Acaba işlerine gelir mi? Velinimetleri zor durumda kalırsa ne yaparlar?

Buradan Sabah'a rica ediyorum. Onların yapması gereken "**her devrin adamı**" olmaktan vazgeçsinler. Hatırlayınız. Bunlar Özal döneminde de Özal'ın yağdanlığını yapmışlardır.

....Evet Türk basınında inanılmaz bir pislik, yağcılık, avantacılık, çıkarıcılık, rezillik yaşıyoruz. İktidara -**kim olursa olsun** -yağ çekeceksin, malı götüreceksin.

Türk basınının bütün güzel değerlerini yıkan, bütün olumlu kavramlarını sona erdiren SABAH Gazetesi, ektiğini yakında biçecek. Bunları, o birkaç trilyonluk borcun altından, değil Tansu, Clinton gelse kurtaramayacak. (Bakınız Ek-27)

25 Kasım 1995 tarihli Sabah Gazetesi'nde Can Ataklı "**Cevap verin, Yılmaz'ın arkasına saklanmayın**" başlıklı yazısında, basın-iktidar ilişkilerinin boyutunu şöyle dile getirmiştir.

Günlerdir Hürriyet-Milliyet grubu gazetelerinin birer iş tekipçisi gibi kullanılarak, devletin kaynaklarının nasıl sömürüldüğünü belgeleriyle yazıyorum. Tek satır cevap gelmiyor. Bunun yerine siyasi ikbal bekledikleri ANAP genel Başkanı'nın komplekslerinden kaynaklanan histeri krizinin ardına sığınıp SABAH ve SABAH çalışanları aleyhine iftira, yalan kampanyası açıyorlar.

.....Aklını kadın başbakana takmış bir siyasi parti liderinin hursını Sabah'tan çıkarmak için milyonlarca insanın gözünün içine baka baka söylediği yalanların ardına sığınıp, zeytinyağı gibi üste çıkmaya çalışıyorlar.

Mesut Yılmaz bir parti genel başkanı olarak, ülkenin başına geçmek için sizi kullanmak isteyebilir. Siz de, "dünyaya bakış açınızın gereği" olarak bu kişiyi destekleyebilirsiniz. Ama Mesut Yılmaz'ın ardına saklanıp SABAH'a saldırmaya kalkmayın....

....Mesut Yılmaz'ın Sabah'a düşmanlığı aylardır biliniyor. Ancak Yılmaz, birkaç gün öncesine kadar bu denli açık bir savaş açmamıştı.

Size garip gelmiyor mu, tam Hürriyet-Milliyet grubunun devletten nasıl avantaj sağladıklarını yazmaya başladığımız sırada Yılmaz'ın bu kampanyayı açması. Bana pek garip gelmiyor. Görünen oki, Hürriyet-Milliyet grubu geleceğini Yılmaz'ın iktidarına bağlamış. Çünkü statükocu Yılmaz, yeniliklere kapalı, Gümrük Birliği'ne ve özelleştirmeye karşı, demokrasinin yerleşmesini istemeyen bir siyasi lider. Hürriyet-Milliyet grubu da, çağdaş bir Türkiye'de şimdiki gibi at oynatamayacağını biliyor. O halde çıkarlar çıkıyor. Yılmaz iktidara gelir. Türkiye tam ileriye bir adım atacağı sırada yerinde saymaya hatta gerilemeye başlar. Hürriyet-Milliyet'in patronu da, gazetelerini kullanarak daha hoş avantajlara kavuşur. Güzel bir işbirliği. Ama çok sırtıyor. (Bakınız Ek-28)

Hürriyet Gazetesi'nin 2 Aralık 1995 tarihli "Yorum yazmak veya propaganda yapmak" isimli yazısında Can Ataklı, Hürriyet grubunun Mesut Yılmaz'ın açıkça propagandasını yaptığını ve taraf olduğunu ifade etmiştir.

...Patronlarının tatlı çıkarlarına bir zarar gelmesin diye "iktidarcılık oyununa soyunan" Hürriyet Gazetesi ve diğerleri son günlerde propaganda bülteni olarak çıkmaya başladılar. Hürriyet ve Milliyet'in propagandalarını ibretle izliyorum....

Son bir aylık gazete koleksiyonlarını karıştırdım. SABAH'ın, Hürriyet ve Milliyet'in yayınlarını incelemeye çalıştım. Çok ilginç bir tablo çıkıyor ortaya. Sabah'ta Tansu Çiller ve hükümetine destek veren çeşitli yazılar buldum. Ancak bunların pekçoğu yazarların yorumu biçiminde. Yani yazarlar kendi düşüncelerini ortaya koymuşlar. Bu herkesin en doğal hakkı. Manşetlerde destek yok mu? Var tabii. Ancak bunlarda günün olayları doğrultusunda SABAH gazetesinin dünyaya bakış açısını da yansıtan objektif haberler.

Oysa Hürriyet ve Milliyet gazetelerinin yayınında yorum yok, haber yok, tek yanlı propaganda ve kamuoyunu etkileme çabaları var. Yılmaz'ın oylarını arttırmak için örneğin seçim sonrası olası koalisyon formülleri çiziyor ve halk kandırılmaya çalışılıyor.

ANAP'ın ekonomi kurmaylarını tanıtmak başka, "bunun en iyisi olduğunu söylemek" başka. Son iki hafta içinde Hürriyet ve grubundaki hemen tüm gazetelerin manşetleri ya ANAP'a ya da ANAP bağlantılı koalisyon projelerine ayrılmış.

....Acaba diyorum, Aydın Doğan mutlaka seçimleri Yılmaz'ın kazanmasını neden bu kadar istiyor? Yoksa Yılmaz şimdiden bazı taahhütler mi veriyor? Aydın Doğan, bugünkü düzenini mi sürdürmeyi garanti ediyor? (Bakınız Ek- 29)

Bu temayla ilgili Ek-9 ve 30'da yeralan diğer köşe yazılarına bakılabilir.

4-5- Promosyon Yarışı

Çalışmada ele alınan tarihler arasında, basın-içi çatışmaların yoğun olarak odaklaştığı bir diğer sorun da, promosyondur. Promosyon sorunu ile ilgili olarak, Emin Çölaşan, Hürriyet gazetesinin 24 Eylül 1995 tarihli, sayısında yer alan, " 'Türkiye'nin en çok satan gazetesi(!)' Sabah" başlıklı yazısında, kuponculuk ve kuponculuğun gazetenin tirajı üzerindeki etkileriyle ilgili görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

....Önce bir noktaya açıklık getirelim. Bugünkü **kuponculuk** ortamında, bir gazetenin **en çok satması** ya da **Türkiye'nin en çok satan gazetesi** olması marifet değildir. Türkiye'de bugün yüzbinlerce insan var ki, her sabah gazete bayiiine parayı bastırıyor ve **gazeteyi değil, kuponunu satın alıyor. Bazı gazeteler için durum böyle.**

Basın piyasası allak bullak oldu. Kimin niçin çok veya az sattığını herkes biliyor. Gündüz saat **11.00.**'de baskıya giren, sayfalarında hiçbir güncel habere yer veremeyen, maç sonuçlarını bile iki gün ileten gazeteden hayır mı gelir? Bu gibi gazeteler çok satsa ne olur, az satsa ne olur? Hangi saygınlığı, hangi haberciliği, hangi kadrosu vardır? Bu gibi durumlarda satan, gazetenin kendisi değil, sadece ve sadece kuponudur.

.....Sabah Gazetesi hiç endişe etmesin. Şu kuponculuk furyasında marifet en çok satan gazete olmak değil, doğruyu söyleyen, kamuoyunu ve

okurlarını Türkiye'nin en çok satan gazetesi diye kandırmayan gazete olmaktır. (Bakınız Ek-20)

27 Ekim 1995 tarihli Sabah Gazetesi'nde, Hasan Cemal'in "Çiller, Yılmaz ve medyada tekelleşme..." isimli yazısında ağırlıklı olarak iktidarların basına bakış açıları ile ilgili olarak geçmişte belirttikleri görüşler değerlendirilmektedir. Yazıda ayrıca, promosyonun, tekelleşmenin doğal bir sonucu olduğu belirtilmiş ve bu bağlamda değerlendirilmiştir. Hasan Cemal'in üslubunun daha sade ve saldırıdan uzak olduğu; nispeten uzlaşmacı bir yaklaşımla görüşlerini dile getirdiği söylenebilir.

.....Medyadaki tekelleşme gerçekten olmadık boyutlara erişmiş durumda. Promosyon çılgınlığı ile iç içe giren tekelleşme, medya kirlenmesinde etkili oluyor. Medyadaki kalite kontrolünü zorlaştırıyor. Promosyonun haberden daha önemli olmasına son vermek şart. Halkın daha iyi haber almasını ve daha özgürce bilgilenmesini sağlamak için tekelleşmeyi gemlemek şart. Yoksa temiz medya bir özlem olarak kalmaya devam edebilir.

...Yılmaz tekelleşmeye son vermemkten söz ediyor. Bunun böyle gidemeyeceğini, Türkiye'de bu tekelleşmeye karşı yasal düzenlemeler yapılmasının şart olduğunu, çünkü demokrasinin bu durumdan olumsuz etkilendiğini belirtmiş.

...Ancak, Mesut Yılmaz'ın bu konuda çifte standart sahibi olduğu söylenebilir. Yılmaz, Sabah Grubu'nun sahibi Dinç Bilgin bu yıl bir banka satın almak için girişimde bulunduğu zaman yeri göğü inletmiş.....Ama Yılmaz, Hürriyet ve Milliyet grubunun sahibi Aydın Doğan'ın aynı zamanda iki bankanın, bir de sigorta şirketinin sahibi olduğunu her nedense görmezlikten gelmiştir. Yılmaz'ın bu çifte standardı şaşırtıcı değil. (Bakınız Ek-31)

İktidarda bulunanların tekelleşmeye dur diyememeleri; bu kişilerin kendi sözcülüğünü yapan yayın organlarının tekelleşmesine ses çıkartmamaları, bunun sonucunda ise, promosyon gibi bugün çılgınlık

düzeyine varmış olan satış çabalarının engellenemediği; bununla beraber kendi taraflarını tutan gazete patronlarının tekelleşmesine ve buna bağlı olarak promosyon gibi faaliyetlere girişmesinde çifte standart sahibi oldukları söylenebilir.

4-6- Basında Tekelleşme

Gazetelerin incelenen dönemlerinde, tekelleşme ile ilgili olarak fazla bir yer ayrılmadığı ve üstelik basında tekelleşmenin topluma vereceği zararlar üzerinde durulmadığı gözlenmiştir. Örneğin, Hasan Cemal'in Ek-31'de verilen yazısında, Aydın Doğan'ın ve ona destek verenlerin, iş piyasalarındaki tekelleşme girişimleri ele alınmış; buna karşılık tekelleşmenin zararlarından söz edilmemiştir.

Basın-içi çatışmaların odaklandığı temel sorunlardan olan tekelleşme, bugün iki grubun kontrolünde gelişen bir süreçtir. Bilgin ve Doğan grupları İkitelli tekeliğini kendi ellerinde bulundururken; basının kendi içinde ortaya çıkan önemli sorunlarına da, tekellerindeki bu araçlarla varlık kazandırmata dırlar.

24 Ekim 1995 tarihinde Sabah Gazetesi'nden Güngör Mengi'nin kaleme almış olduğu, "Tekel Kavgası" isimli köşe yazısında, tekelleşme teması ile ilgili şu görüşlere yer verilmiştir:

....Bu kavgadan sıkıldınız, biliyorum.

Ama sıkılmayın. Sorunu anlayıp **tarafı olmaya** çalışın....Çünkü bu kavga, okurları da, en az bizim kadar ilgilendiriyor.

SABAH, sistemli olarak **basında tekel** yaratmaya uğraşan bir grubun hedefidir. Yani kavgamız basın özgürlüğünü ve halkın haber alma hakkını savunma kavgasıdır.

SABAH olmasaydı, Türk basını bugün bir iş grubunun, bir mali grubun eline düşmüş olacaktı. **Soru soran olmayacağı için kavga da olmayacaktı.** (Bakınız: Ek-32)

4-7- Basında Özdenetim Yetersizlikleri

Ortaya çıkan sorunardan bir diğeri de, basında özdenetime ilişkin örgütsel işlevsizlikler ve yetersizlikler ile bunlara bağlı olarak, gazetecilerin içinde bulundukları vurdumduymaz tavırlardır. Örneğin, Emin Çölaşan, 18 Ekim 1995 tarihli Hürriyet gazetesinde yer alan **“Sabah Gazetesi’nin yalanı”** isimli yazısında, basın örgütlerinin, basının içinde bulunduğu duruma ilişkin duyarsızlığını ve ilgisizliğini şu şekilde dile getirmiştir:

....Sabah’ın utanç verici tutumu karşısında, sessiz kalıp tepki vermemek aslındabütün yazılı basının, basın kuruluşlarının ve köşe yazarlarının ayıbıdır. Bunları ben yazıyorum, başka hiç kimseden tık çıkmıyor. Ne gazeteciler cemiyetlerinden, ne basın sendikalarından ve ne de şu bizim anlı şanlı Basın Konseyi’nden!..(Bakınız Ek-33)

Can Ataklı’nın 25 Ekim 1995 tarihli Sabah gazetesinde yer alan **“Gazeteciler Cemiyeti”** başlıklı yazısında da, basın örgütlerinin durumu, eş deyişle, işlevsizliği şöyle değerlendirilmiştir:

Milliyet Gazetesi dünkü birinci sayfasında benim de adımlı vererek "ANAP'tan DYP'ye milletvekili ayartma seferberliğinde" başrole soyunduğumu iddia ediyor. daha da ileri giderek olayın açığa çıkması üzerine Gazeteciler Cemiyeti'nin bunu kınadığını ve benim de Cemiyet üyeliğinden istifa etmek zorunda kaldığım yalanını yazıyor..

...Aynı şekilde Hürriyet Gazetesi'ndeki iki yazarın hakkımda yayınladıkları iftiralarından sonra da Gazeteciler Cemiyeti'ni aradım ve wBaşkan Gürli ile konuştum. ... Güreli'ye "eğer ben gerçekten yazılanlardan herhangi birisini yapmışsam beni ihraç edin. Bu sizin göreviniz, yazılanlar doğruysa benim gibi birin barındırmak sizin için de suç" dedim.

Sanırım Güreli, bir gazeteciden ilk kez böyle bir tepki alıyordu. "Yönetim Kurulu ile görüşeceğim" dedi. Arkası gelmedi.

Şimdi buradan bir kez daha tekrarlamak istiyorum. Eğer Gazeteciler Cemiyet'i hakkımdaki suçlamalar konusunda soruşturma açıp bu meslek adına gerçeği açığa çıkarmazsa bu kez asla dönmek üzere üyesi olduğum Gazeteciler Cemiyeti'nden ayrılacağım. (Bakınız: Ek-34)

Oktay Ekşi, 25 Ekim 1995 tarihli Hürriyet gazetesinde yayınlanan **Kendini yiyen yaratık..."** başlıklı yazısında basının kendi kendini denetlemekten aciz olduğunu, incir çekirdeğini bile doldurmayacak konular hakkında inatlaşmalara gidildiğini belirtmektedir:

....Mensubu olmaktan sadece mutluluk değil, onur duyduğumuz **"gazetecilik"**, ülkemizde önu çok karanlık görünen bir döneme girdi. Basın kendi kendini tahrip ediyor. Bizler de bunu seyrediyoruz.

.....Daha açık konuşalım: Önümüzde bir "milletvekili genel seçimi" var. Özellikle seçim arifesinde kamuoyunu aydınlatma, ülkenin kaderini hangi siyasi kadrolara teslim etmenin daha doğru olabileceğini ortaya çıkarma görevi-yazılı, sözlüsü ve görüntülüyle- basınun değil midir?

Peki...sadece kendisiyle ilgili yayınlar yapan-**onda da çoğu kez yalana sapan-** bir basın kamuoyuna karşı görevini yapacağını iddia edebilir miyiz?

Yarın yapılacak seçimlerin çıkaracağı iktidar ülkeyi göz göre göre felakete sürükleyebilecek kadar hastalıklı ve çarpık bir zihniyetin temsilcilerinden oluşursa, bunda bugün görevini yapmayan basınun rolü ve sorumluluğu olduğunu inkar edebilir miyiz?

Bu sorulara vereceğiniz yanıt, basınımızın ne kadar önemli bir dönemde ne kadar büyük bir yanlışlamalıl olduğunu ortaya koymaya yeter diye düşünüyoruz.

Ve basın dünyamızın tüm yetkili ve etkin mensuplarını sağduyuya davet ediyoruz. (Bakınız Ek-35) (Ayrıca bkz: Ek-36)

4-8- Hatalı Gazetecilik Uygulamaları

Bu sorun çerçevesinde, habercilik uygulamalarının dayandığı yöntemler eleştirilmekte ve hatta yazılarda, yer yer suçlama, saldırma ve küçük düşürme gibi ifadeler göze çarpmaktadır. Örneğin, Hıncal Uluç, 5 Eylül 1995 tarihli Sabah gazetesinde yayınlanan “Bu nasıl ‘Hürriyet’ ” isimli yazısında, Hürriyet gazetesi genel yayın yönetmeni Ertuğrul Özkök’e ithafen, Şehremini cinayeti ile ilgili görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

...Bu fotoğraf, büyük bir gazetecilik olayı olarak bütün dünya basının atlatılarak çekilmiş ve benim önüme konulmuş olsa, gene basılmasına izin vermezdim. Bu öyle de değil. Herkes çekmiş. hiç kimse yayınlamamış...**Mesleğin adı konmamış yasasına uyarak..**

Şimdi Hürriyet koyuyor. Bahaneleri...Efendim katil yakalanmış. “bu fotoğraftaki yazı, en önemli ipucu oldu” diyor, resim altı. Bu fotoğraf bir ölüye saygısızlıktır. Bu fotoğraf o ölünün ailesine, yakınlarına en az onun kadar büyük bir acıyı yeniden yaşatmaktır.

Bu fotoğraf kamu vicdanını hiçe saymaktır. Ve bu fotoğrafı basmak, gazetecilik değildir. “**Gazeteciliktir**” diyen varsa, onuda tartışalım. (Bakınız: Ek-2)

Hıncal Uluç’un 8 Eylül 1995 tarihli Sabah gazetesinde yer alan “**Hürriyet!..**” isimli yazısında ise, yukarıda sözü edilen konuya ilişkin olarak Hürriyet Gazetesi’ne ithafen şöyle denilmektedir:

Bunun adı RTÜK değil... Bunun adı HTK.. Yani "Halkın Tek Kurulu!.."

O çirkin fotoğrafı bastığı gün, Hürriyet'in telefonları kilitlenmiş, protestolardan... Hürriyet ertesi gün, tek sütun da olsa bir özür yayınladı.

Ben aslında, Hürriyet'in o keskin, o sakınmaz köşe yazarlarından hiç değilse bir tekinin konuya değinmesini beklerdim ya.. Önemli değil. Birbirlerini sövmek için hiçbir fırsatı kaçırmayan Bab-ı Ali köşe yazarlarının da, bu skandalı görmezden gelişleri önemli değil... Çok daha önemli şeylerle meşguldürler onlar hep.

Önemli olan bir tek şey var.. Hürriyet gibi benim de telefonlarım kitlendi. Faksımda kağıtlar tükendi. Halkımız artık sessiz bir çoğunluk olmaktan çıkıyor... Haylkımız artık ses çıkarmaya, tepki göstermeye başlıyor.

....Halkın bu inanılmaz tepkisi, düşünce ve ifade özgürlüğünün sınırlarının ne olması gerektiğini, tüm Hürriyet ailesine hatta tüm Bab-ı Ali'ye, on bin RTÜK uyarısı değerinde öğretti.

.....Farkı anladın mı, yasalara ve hukuka saygılı, bürokrat alkışçısı yazar dostum... Anlayabildin mi? Bugüne kadar yazdıklarına bakıyorum ve hiç sanmıyorum. (Bakınız Ek-37)

Can Ataklı tarafından 25 Kasım 1995 tarihinde Sabah Gazetesi'nde kaleme alınan "Çok para, çok gazete ama sonuç: İlkesizlik" başlıklı yazıda ise, Hürriyet ve Sabah gazeteleri arasında yer alan medyatik çatışmaların anlaamsızlığı üzerinde durulmuştur.

Bu kez gerçekten hayretler içindeyim. çünkü nasıl oluyor da iki büyük gazete Türk basın tarihinin en anlamsız, en akılsız, en ahlak dışı yayınına cesaret edebiliyor?

Ve nasıl oluyor da, pekçoğunun en azından namusundan şüphe etmediğim gazeteciler kalemlerinin yanısıra ruhlarını da satabiliyor?

Ortada ne ahlak kalmış, ne ilke kalmış, ne kural kalmış, ne saygı kalmış ,ne sevgi kalmış. Varsa yoksa gazetelerini bir iş takip aracı olarak kullanan, basın dışından gelen ve herşeyi para olarak gören bir patronun gönlünü rahat tutmak, intikam çıgıkları ile akıl dışı yazılar yazmak, kendi gururunu ayıklar altına almak.

....Devletle iş yaharken sütü bozuk adamın birini bulun açıktan paralan kazanabilirsiniz belkide, özel sektörde kimi bulacaksınız?

.....Anlaşıldığı kadarıyla devleti bir güzel kazıklamayı çok iyi bilen(Dışbank-Ray Sigorta olayları) bu gazetenin yöneticileri, özel sektörün de aynı yöntemlerle kazıklanacağını sanıyorlar.

.....Ama şurası unutulmasın; "basın imparatoru" ünvanı çok para, çok gazete, çok televizyon, çok dergi, çok radyo ile kazanılmaz. Herşeyi para ile satın alamazsınız. Önce ilkeli, dürüst ve ahlaklı olmak gerekiyor. Bunlara sahipseniz geresi gelir, yok değilseniz bugünkü duruma düşersiniz. (Bakınız Ek-38)

22 Kasım 1995 tarihli Sabah gazetesinde "**Basında düzen değişikliği..**" isimli yazıyı kaleme alan Hasan Cemal ise, Türk basınında mesleki reformların bir an önce gerçekleştirilmesi gereğinin altını çizmektedir:

Basın ya da medyada düzen değişikliği şart değil farz oldu artık. Düzen iyiye değil kötüye gidiyor.

Hem de hızla...

Teknoloji olarak dünyanın en ilerileri arasındayız. Ama meslek kalitesinde nal topluyor, dökülüyoruz. Tehlikeli bir gidiş. Yalnız bizim için değil, toplum ve demokrasi açısından da tehlikeli.

Bir başka deyişle:

Güvenirlilik ve inandırıcılığımızın elden gidiyor olması, sade biz ilgilendirmiyor. Bizim mesleki intiharımız halkın da zararına. Halka doğruları söyleyemeyen, halkı doğru bilgilendirmeyen, gerçeklere yan çizen bir medya, doğru düşünülmesini de, isabetli kararlar alınmasını da engellemiş oluyor. Doğru düşünemeyen, isabetli kararlar alamayan bir toplumda demokrasinin bir hayat tarzı olarak yerleşmesi hayaldir.

Onun için medyada bozuk düzen dğışmeli. Medyada açıklık ve şeffaflık geçerli kılınmalı.

KENDİ KENDİMİZE

Basını iş ve politika çevrelerinin etkisine kapamak, yani bağımsızlığını korumak için el atılması gereken bir başka alan, basının kendi iç düzenidir.

Biz basın olarak kalitemizi yükseltici çalışmalara yeterli zaman ve özeni göstermiyoruz. Haberciliğin klasik ölçülerini unutuyoruz. Haserle yorumu tam ayıramıyoruz. Fazlasıyla sansasyona kaçıyoruz. Asparagasçılık fena halde yaygın. Promosyon çılgınlığı aldı başını gidiyor, gitgide habere ağır basıyor. Yayınlarımızda şiddet, kan, özel hayata tecavüz hiç eksik olmuyor. Kişilik haklarına aldırılmıyor. Cevap hakkının kutsallığına kulak asılmıyor. Basın patronlarıyla yöneticiler arasında yayın politikalarına dönü yetki ve sorumluluk paylaşımının nasıl olması gerektiği gibi konular pek umursanmıyor. Gazetecilerin gazetecilik dışı iş kovalamaları fazla yankı yaratmıyor.

Bütün bu konularda kendimize çekidüzen vermeliyiz. Basının meslek kalitesini iyileştirmek için işbirliği yapmalıyız. (Bakınız Ek-39) (Ayrıca Bkz Ek-3, Ek-35)

BESİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Çalışma sonucu elde edilen bulgulara göre, genel olarak kurum-içi çatışmaların temel nedenleri arasında ele alınan tekelleşme, promosyon ve ahlaki işleyiş yetersizliği gibi etmenler, Türk basınında yer alan benzer çatışmalarda da varlık kazanmışlardır. Ancak, bu gibi etmenler, ele alınış biçimleri açısından, ilginç özellikler sergilemektedirler. Buna göre, sözkonusu etmenler, topluma itici gelen ve yoğun eleştiri toplayan "tekelleşme", "promosyon" ve "ahlaki ilkesizlik" gibi kavramlar çerçevesinde irdelenmek yerine, karşılıklı suçlamalar çerçevesinde rakip gazetenin kullandığı ahlak dışı yöntemler olarak betimlenmişlerdir. Başka bir deyişle, tekelleşme, promosyon ve ahlaki ilkesizlik gibi sorunların Türk basınının ortak sorunları olduğu gerçeği gözardı edilmekte; gazeteler sıkı bir özeleştiri yapmak yerine, birbirlerini köşeye sıkıştırmayı tercih etmektedirler.

Öte yandan, bugün Türkiye’de yazılı basın ürünlerini büyük ölçüde biçimlendiren, gazete çalışanlarının eğitim düzeylerine ilişkin sorunlar da köşe yazarları tarafından görmezlikten gelinmektedir. Bu yazarlar, basın sektörünün "kendilerince önemli" görülen her türlü sorununa değinirken,

Çalışanların eğitimlerini ve buna ek olarak gelir durumlarını, mesleki doyumlarını ve örgütlülük düzeylerini kapsayan kollektif sorunlarını iyileştirme yönünde en küçük bir düşünsel tartışmaya girmeyi dahi gereksiz görmektedirler.

Aksine altı yeterince çizilmeden yansıtılan tekelleşme, promosyon ve ahlaki işleyiş yetersizliği gibi temel sorunların dışında, köşe yazılarında yer alan diğer tüm sorunlar daha çok bireysel niteliktedir. Bu konuda ilk sırayı, köşe yazarları arasındaki sürtüşmeler almaktadır. Yayın grupları arasındaki rekabet, gazetelerin genel yayın politikaları, basın-iktidar ilişkileri ve hatalı gazetecilik uygulamaları olarak vurgulanan diğer yan konular ise, olgulara dayalı somut sorunlar ya da sorunlar arası neden-sonuç ilişkilrine daayalı somut kavramlar olarak ele alınmaktan çok, gazete sahipleri, genel yayın yönetmenleri, editörler ve köşe yazarları gibi gazete yönetiminde st düzeyleri işgal eden bir avuç kişinin bireysel hesaplaşmaları çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu nedenle, köşe yazarlarının düşünce ufuklarının kişisel bunalım ve kaprislerin ötesine uzanamadığı, somut gerçeklerle kucaklaşamadığı rahatlıkla iddia edilebilir.

Bu duruma paralel olarak ortaya çıkan diğer bir sonuca göre, kurum-içi sorunlardan kaynaklanan çatışmalar, yapıcı eleştirileri, mantıksal saptamaları ve yol gserici çözüm önerilerini kapsamanın çok uzağında kalmaktadırlar. Nitekim, yazılardan alınan örneklerin taşıdığı üslup özelliklerinin bir bütün olarak ortaya koyduğu gibi, sorunlara ilişkin çatışmalar, düşünsel ve eleştirel nitelikte düzeyli bir üslubu yansıtmak yerine, zaman zaman kfre kadar varan hakaretlere, karalamalara, küçük düşürücü ithamlara, tek yanlı suçlamalara, alaycı ve yerici benzetmelere ve

özel yaşamları deşifre eden açıklamalara dayalı saldırgan bir nitelik sergilemiştir.

Bu saldırgan nitelikteki sataşmalar, hakaret ve tartışmalar ne yazık ki, kamuoyunun önünde yapanlar cereyan etmektedir. Günler boyu kavgalarını gazete sayfalarında yapanlar hergün köşelerinden birbirlerine hakaret edenler, ürettikleri yayınları okura satarak para kazanmaktadırlar. Böylelikle haberceğin yerine sansasyonel kavgalardan beslenen ticari kazançlar almaktadır.

Çalışma bulgularına dayalı olarak ortaya çıkan bu tablo, toplumu bilgilendirme, siyasal iktidarı denetleme, kamuoyunu biçimlendirme ve halkı eğitme gibi kamusal görevlere sahip olması gereken Türk basınının, bu görevleri sağlıklı bir biçimde yerine getiremediğini ortaya çıkarmaktadır. İçine girdiği promosyon batağından bir türlü çıkamayan, çıkma yönünde de hiçbir girşimde bulunmayan Türkiye'deki yazılı medya, bir de kendi içinde başlattığı ve kamuoyunun gözü önünde sürdürdüğü düzeysiz sataşma ve çatışmalarla, toplumsal bir kurum olarak, üstünde taşıdığı görev ve sorumluluklardan iyice uzaklaşmış; toplumun da yazılı medyadan sözkonusu görevlerine ilişkin beklentileri gün geçtikçe azalmıştır.

Basının içinde bulunduğu bu çıkmazın boyutları, gün geçtikçe genişlemekte ve bu çerçevede, haber ve habercilik ötesi kaygılar ön plana çıkmaktadır. Kitle iletişim araçları asli işlevlerinden soyutlanarak birer güç kullanma aracı niteliğine dönüştürülmüş, gazetecilik mesleğinin saygınlığı ciddi bir biçimde zedelenmiştir. Basın-yayın organını ve gazeteciyi yönlendirme, kullanma çabaları olağan yöntemler haline gelmiştir.

Bu durumda, sisteme “dur” diyecek alternatif güçlerin derhal devreye girmesi kaçınılmaz bir zorunluluk olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır. Aksi takdirde, sistem bir süre sonra kendisini tüketecek, Türkiye’de tekelci bir basın varlığından bile söz edilemeyecektir; çünkü, öyle bir an gelecektir ki, bu iki sermaye grubundan biri tükenecek ve Türk basınına kartel, bir başka deyişle, tek bir grup hakim olacaktır. Bu durumda, şimdi olduğu gibi özgür basından ya da demokrasiden söz etmek ise ütöpik bir yaklaşımdır.

Yazılı basının bugün içinde bulurduğu bu umutsuz durumdan kurtulması oldukça zor görünmektedir. Sorunun çözümü, en başta tekelleşmeyi önleyici yasaların bir an önce çıkarılabilmesine, promosyon yarışının kamusal ve özel televizyon kanallarından gördüğü desteğin yasal yollardan önlenbilmesine, basında ahlak işleyişi sağlama amacına yönelik olarak Basın Konseyi’nin yaptırma dayalı olarak güçlendirilebilmesine ve gazetecilik eğitimi veren yüksek öğretim kuruluşlarının eğitim programlarının yeniden yapılandırılabilmesine büyük ölçüde bağlıdır.

Basının bugün içinde bulunduğu bu sorunlardan kurtulmasında en büyük görev ise, basın meslek çalışanlarına ve Türk okuruna düşmektedir. Çare, ne basın patronlarında, ne siyasi yönetimlerde ne de yasal düzenlemelerdedir. Mesleki kimliğinde, ahlak ilkelerini hala barındırabilen meslek çalışanları, geline bu noktada en büyük sorumluluğu omuzlamak durumundadırlar.

Bu yönde basını bugün iktidar ve sermayeye teslim eden bu tıkanmış sistem, kendi bünyesinden alacağı taze kanla vakit kaybetmeden yeniden üretmeye ve saygınlığını kazanmaya çalışmalıdır. Gerçekten de basın, bugün içinde bulunduğu ciddi açmazları alt edecek gücü yine kendisinde aramalı ve bulmalıdır. Zira, geleceğin çok sesliliğe dayalı gerçek demokrasileri, ancak inanılır, güvenilir ve işlevlerini sağlıklı bir biçimde yerine getiren bir medya tarafından kurulabilir.

FATİH ALTAYLI

YAZIYOR

FAX: 0 212 550 34 72 - 0 212 550 34 77

Bu mektup da Barlas'a

SEVGİLİ Emin Çölaşan'a geçen hafta yazdığım mektuba, Emin Abi hiç bekletmeden cevap verdi ve "Mehmet Barlas'a sor, liboşluğu en iyi o bilir" dedi. Sordum soruşturduğum, hakikaten liboşluğu en iyi bilenlerden biri Mehmet Barlas'mış. Şimdi de ona yazıyorum:

"Sayın Mehmet Barlas, Aslında size de Mehmet Abi demek isterdim, ama siz Başbakan, Cumhurbaşkanı ve zengin çocukları dışındakilerin sizinle fazla senli benli olmasını istemezmişsiniz, o yüzden Sayın Mehmet Barlas diyorum. Umarım sizi sevmediğim yolunda yersiz bir fikre kapılmazsınız.

Sayın Mehmet Bey, Emin Abimin önerisi üzerine hemen telefona sarılıp sizi aradım. Ancak ulaşmak mümkün olmadı. Her aradığımda sekreteriniz olduğumu tahmin ettiğim bir hanım, 'Şu anda Sayın Başbakan'la görüşüyorlar, şu anda Sayın Başbakan'ın sayın eşiyle görüşüyorlar, şu anda Sayın Bakan'la görüşüyorlar, şu anda sayın holding patronu ile görüşüyorlar' gibi yanıtlar verdi.

Bunca önemli zevat ile yaptığınız görüşmeleri kesip benimle görüşmenizi zaten beklemiyordum. Hiç bozulmadım.

Bari dedim kalkıp çalıştığım gazeteye gideyim, koridorda, moridorda rastlar sorarım.

Gazetenizin önüne geldiğimde biraz şaşırdım. Medya Holding bir de otomobil galerisi açmış olmalıydı herhalde. Lüks otomobil ithalatının bayağı para getirdiğini duymuştum.

Neydi onlar öyle; spor Mercedesler, Jaguarlar, spor olmayan Mercedesler, Jaguarlar.. Cadillaclar, Cadillac Limousinler, Lincoln Limousinler, süper Jeepler, BMW'ler...

Neyse, kapıdan zor da olsa girdim ve odana kadar çıkmayı başardım. Ancak yine sekreterinize takıldım.

İçerde çok önemli misafirler var, toplantı yapıyorlar dedi.

Kapının önüne çıktım. Nasılsa odadan çıkacaktır.

Bir ara sekreteriniz odaya girerken, kapı aralığından sizi ve misafirlerinizi gördüm. Bir

büyük KİT'in yönetim kurulu başkanıydı galiba. Yanında bir eski Bakan, karşısında da bir devlet büyüğümüzün eşi vardı.

Dehanıza hayran oldum o anda. Sekreteriniz odaya girdiğinde önemli şeyler konuştuğunuzu anlamasın diye tavla oynar gibi yapıyordunuz.

Kapı kapanır kapanmaz, tavlayı bir kenara kaldırıp çok önemli toplantınıza döndüğünüze eminim Mehmet Bey.

Konuşulanları duymak için kapıya yaklaştım.

Bu arada birkaç telefon bağlandı. İsimler hep tanıdık. Bu arada ortak bir yönümüz ortaya çıktı. İkimizin de Özer adında çok yakın bir arkadaşı vardı. Neyse akşama kadar bekledim. Ama odadan çıkmadınız.

Viskinizi bile barda değil, odada içtiniz.

Elî memleket meseleleri öyle yoğun ki, odadan çıkmaya bile vaktiniz yoktu anlaşılan.

Sonra çıktınız, ben peşinizden koşmaya çalıştım. Ancak secerem sizinle muhatap olmaya yetecek düzeyde değildi ki, dönüp bakmadınız bile. Kapıya kadar kovaladım sizi.

Yetişemedim.

Galerideki en güzel arabalardan birine, beyaz bir spor Mercedes'e atlayıp gittiniz. Daha önce aynı arabadan başka bir galeride görmüştüm. Fiyatı 15 milyar liraydı o arabanın.

Boşuna o arabayı denemeseydiniz. Gazeteci maaşıyla ne kadar çok kazanırsanız kazanın o arabayı alamazsınız Mehmet Bey. Hoşunuza giderse ne yapacaksınız?..

Neyse size ulaşamadım. Akşam evinize gelecektim, ama oturduğunuz sitenin kapıcısı sokmadı. Bir ara fasıl yapan bir grubun arasında sesinizi duyar gibi oldum o kadar.

Sayın Mehmet Barlas Bey, ben anladım ki, ben liboş değilim. Sizi Allah kurtarsın diyemeyeceğim.

Galeriden istediğin arabayı alıp villada fasla gitmek fena şey değil.

Kiminin parası, kiminin duası...

HÜRRİYET

3.9.1995

Haliç!..

"Haliç gözlerimin renginde olacak" diyen Bedrettin Dalan, çok büyük projelerle işe başlamıştı. Ama İstanbul halkı bu gelmiş geçmiş en başarılı (Bence) Belediye Başkanı'nı bir daha seçmeyerek bugün çektiği tüm sıkıntıları hakketti.

Ardından gelen Nurettin Süzen bir Dalan kompleksi içinde, onun başlattığı tüm projeleri hasır altı edince, Haliç eskisinden de beter oldu.

Şimdi Recep Tayyip Erdoğan, Dalan'ın bıraktığı yerden kolları sıvıyor.

Bağla Limanı Arıtma Tesisleri'nin temelini, altı yıl gecikme ile atmış. Atarken de Dalan'ı anmış.

Milliyet "Dalan'ı andı, Süzen'i unuttu" diye şaşmış, başlığında..

Unutmayıp ne yapacaktı peki? "Haliç ve Süzen" deyince benim aklıma gelenleri, halkın önünde söyleyecek hali yoktu ya..

Spor yazarı!..

Size yazılarını okumaya doyamadığım bir spor yazarından söz edeyim mi? Aylardan beri benim bir numaram..

Türk futbolu ile ilgili öyle derin, insana öyle keyifle okutan analizleri var ki..

Adı Keith N. Dearn.. İngiliz.. Turkish Daily News yazarı.. İngilizce yazıyor tabii. İngilizce biliyor, sporu seviyor ve de hâlâ Daily News alıp, Keith'i okumuyorsanız, gerçekten...

Bu nasıl "Hürriyet!.."

Kanal D'nin o ünlü Teke Tek programında, Fatih Altaylı'nın karşısına, Ertuğrul Özkök'ü alıp şu soruyu sormasını ne kadar isterdim, bilemezsiniz:

"Sayın Özkök, 4 Eylül Pazartesi sabahı, Hürriyet'in üçüncü sayfasında poster gibi yayınladığınız fotoğraf, sizin allenizden birine ait olsaydı, (Allah göstermesin, Allah kimseye böyle bir yazgı vermesin), gene basılmasına izin verir miydiniz?"

Fatih bu soruyu sorar mı, sormaz mı, bilmiyorum, ama çok incindiğini hissettiğim kamu vicdanı adına ben soruyorum şimdi:

"Koyar mıydın Ertuğrul?"

Bu soruya rahatça, gönül rahatlığı ile "Evet" diyorsan dahi, tartışım seninle..

Ama eğer "Hayır" diyorsan, o zaman G.Y'nin fotoğrafının basılmasına nasıl ve niçin izin verdiğini öğrenmek isterim..

G.Y. İstanbul Şehremini'nde, boğularak öldürülen, öldürüldükten sonra tecavüz edilen kız.

Bir poster gibi çekilen fotoğraf, kızın polis tarafından bulunduğu andaki hali.. Olü.. Çıplak.. Tecavüze uğramış..

Bu fotoğraf, büyük bir gazetecilik olayı olarak, bütün dünya basını atlatılarak çekilmiş ve benim önüme konmuş olsa, gene basılmasına izin vermezdim. Bu öylesi de değil. Herkes çekmiş. Hiç kimse de yayınlamamış.. Mesleğin adı konmamış yasasına uyarak.

Şimdi Hürriyet koyuyor..

Bahaneleri.. Efendim, katil yakalanmış. Kutili, kızın çıplak cesedi üzerine yazdığı "Anana ipret olsun" yazısı ele vermiş. "Bu fotoğraftaki yazı, en önemli ipucu oldu" diyor, resim altı..

Amaç gerçekten o yazıyı vermekse eğer, neşretmek için kesip duvarlarına yapıştıracakları bu poster yerine, sadece yazıyı gösteren bir kadrajlama yapılır, veya resmin geri kalan bölgele, bugünkü bilgisayar teknikleri ile, tıpkı TV reality şovlarında görüldüğü belirsiz hale getirilebilir.

Bu yapılmamış, cesedin meme başlarının üzerine iki siyah nokta konmuş.. Memeleri bile kapamayan iki siyah nokta.. Vicdanları bu iki nokta aklayacak, sözüm ona.. Ya da yarın, bir savcı, kamu vicdanı adına dava açarsa, mahkemede "Biz oto sansür uyguladık bakın. Niyetimizin iyi olduğunu görüyorsunuz.. İşte size iki nokta" di-

yecekler..

Bu fotoğraf bir ölüye saygısızlıktır. Bu fotoğraf, o ölü'nün ailesine, yakınlarına, en az o ölüm kadar büyük bir acıyı yeniden yaşatmaktadır. Bu fotoğraf, kamu vicdanını hiçe saymaktadır.

Ve bu fotoğrafı basmak, gazetecilik de değildir üstelik..

"Gazetecilik" diyenler varsa, onu da tartışalım.

Üzerinde hiçbir şüphe kalmayacak kadar tartışalım.

Eğer biz tartışmazsak, yarın birileri çıkar, RTÜK'ler gibi, Basın Yayın Üst Kurulları kurar ve bu BYÜK'lerin hukuka ve yasalara saygılı bürokratları bize neyi nasıl basmamız gerektiğini, Cumhuriyet Yazarı'nın "Kapatın.. Kapatın" cıgıllıkları ve alkışları arasında öyle bir öğretmeye başlarlar ki!..

Ole!..

Böyle bir gösteriyi izleme fırsatı insanın eline yaşam boyu pek az geçer.. Harika, ama nasıl bir harikaydı! Ballet Teatro Espanol'un, Carmen'i..

Bizet'nin o ölümsüz, o her dinlediğinde içimi kaynatın müziği, flamenco ile nasıl içiçe girmiş, ortaya çıkan bu muhteşem ses şölenine, o tarif etmem imkansız güzellik, o danslar, o bale nasıl uyarlanmış, gidip görmek gerek..

Ama eğer elinizde biletiniz yoksa, çok geç. Sadece üç temsilleri daha var ve tüm biletler satılmış durumda..

Carmen, bütün bir kış sezonu İstanbul'da kalsa, bütün bir kış sezonu dolardı, hiç merak etmeyin.. İspanyol'un zili, şalı ve gülü bu ülke insanın da kanında var çünkü..

Akdeniz ruhu işte.. Alev alev.. Ateş dolu.. Carmen ile Don Jose'nin bir dans gibi se-

vişmesi var, ya da sevişme gibi dansı.. Ben böyle bir güzellik, böyle bir erotizm çok az gördüm hayatta..

Escamillo'nun, dansçılardan oluşan bir "Boğa" ile dövüşü var, unutamazsınız..

Pamukbank, 40'inci yılını kutlamak için bundan güzel bir seçim yapamazdı.

Bütün kalpler gençleşti, izlerken, 7'den 70'e..

"Genç" Pamukbank'a da bu yakıştırdı zaten..

Teşekkürler, teşekkürler!..

Sevdiğim Lafaz

"Çocukların yaptığı gibi yalnız kendinizi eğlendirmek için veya bir eğitmen gibi yalnız öğretmek amacı için okumayın. Yaşamak için okuyun."

Gustave Flaubert

Karadeniz'den

Cemal, Temel'e evlenmesi için kız öneriyormuş.

- Senin yerine olsam o kıza gözü kapalı evlenirdim.

- Neden, o kadar çirkin midir?

FATİH ALTAYLI YAZIYOR

FAX: 0 212 550 34 72 - 0 212 550 34 77

9 Eylül 95
Cumartesi
Hürriyet

Sabah!

ŞEHREMLİ sapığı tarafından öldürülen genç kızın fotoğrafı Hürriyet'te yayınlandığı günden beri Sevgili Hıncal Uluç, Hürriyet'e demediğini bırakmadı. Bu arada benim Teke Tek programında Ertuğrul Özkök'ü karşıma alıp bu konuyu konuşmamı talep etti. Hıncal Ağabeyimin yazdıklarına bir mektupla yanıt vermek istedim:

"Sevgili Hıncal Abi, Hürriyet'te yer alan fotoğraf senin kadar beni de rahatsız etti. Ancak konuyla ilgili yazılarında bazı şeyleri bilmediğin ya da bazı konularda yanlış bilgilendirildiğin kanaatindeyim.

1. Bu fotoğraf senin iddia ettiğin gibi bütün gazetelerin elinde yoktu. Hürriyet muhabirlerinin ele geçirdiği bir fotoğraftı. Nitekim Sabah Grubu'na ait bir gazetede de Hürriyet'ten alınan bir kopyası yer aldı. Hürriyet'i eleştirme bahanesiyle senin çalıştığın binada hazırlanan gazetelerden biri de bu fotoğrafı Hürriyet'ten kopya ederek yayınladı.

2. Gazetelerin uyması gereken temel ilkelerden bahsederken de sana hak vermiyorum değilim. Ancak bu ilkeleri çiğneme konusunda Sabah Gazetesi Hürriyet'ten çok öndedir. Hürriyet'e yönelttiğin eleştiriler oklarını zaman zaman da Sabah'a yöneltmende Türk basınındaki kirlenme açısından büyük fayda görüyorum.

3. Daha önce Sabah'a yönelik bir eleştirin çok hoşuma gitmişti. Ancak iki gün sonra Zafer

Mutlu'nun sana olayın ardındaki gerçeği açıkladığını söyleyerek özür dilemiştin. Bunu sana o zaman da yakıştıramamıştım, bugün de yakıştıramıyorum. Her yanlışın ardında bir gerçek olabilir. Üstelik Hürriyet'te yapılan bir değerlendirme farklıydı. Senin ve benim değerlendirmem Hürriyet'te o fotoğrafı kullanan kişinin değerlendirmesinden farklı olabilir. Olay, bazı gazetelerin yaptığı gibi (!) çıkar sağlamaya yönelik bir kötü niyetten kaynaklanmamıştır.

4. Hürriyet kendi kendine çıkan ve kendinden başka dayanağı olmayan bir gazetedir. Grubundaki başka gazeteleri kullanmaz. Senin Hürriyet'te eleştirdiğin pek çok olay, senin de çalıştığın grupta yer alan kimi gazeteler tarafından çok daha ileri boyutlarda yapılmaktadır. Üstelik Sabah Gazetesi de senin iddia ettiğin kadar masum değildir. Sabah'ın yayınladığı haberlerle ilgili olarak da bize pek çok telefon, şikâyet, hatta hakaret gelmektedir. Hürriyet bir özür yayınlamıştır. Aynı fotoğrafı bir kez daha basıp "Önceki gün bu fotoğrafı yayınladığımız için üzgünüz" mü deseydik?

5. Türk basınıyla ilgili rahatsızlıklarını paylaşmakla beraber, eleştirilerinde daha adil olmanı, çuvaldızın yanında, bir de iğne bulundurmanı, senden pek çok şey öğrenmiş bir kardeşin olarak rica ediyorum."

KUŞADASI'ndan bir okurum aradı.

Sahit olduğu bir olayı nakletmek için... Bir gazeteci, daha... doğrusu emekli bir... gnezefci, Kuşadası Postane'sinden şehirlerarası bir konuşma yapmış. Sıra yaptığı konuşmanın faturasını ödemeye gelince basın kartını göstermiş ve "Ben gazeteciyim. Basın kartım var, yarı para öderim" demiş. Görevli böyle bir uygulamanın olmadığını söyleyince küplere binmiş. Olay, postane müdürüne intikal etmiş. Müdür de böyle bir uygulama olmadığını söyleyince emekli gazetecinin öfkesi artmış. Bu kez "Ben Bakan Ali Şevki Ereğ'in danışmanıyım"

25 bin liralık danışman

demeye başlamış.

Olaya vatandaşlar müdahale etmişler. En sonunda bir vatandaş "Tamam kardeşim. Yarısını ben

vereyim" deyip konuşmanın bedelini sormuş. Memur "50 bin lira" deyince kıyametin 25 bin lira için koptuğu ortaya çıkmış.

Biz gazeteciler başkalarının avanta yapmasına pek kızanız, ama uçağa yan fiyatına binip evimizdeki telefona yan para ödemeye bayılırız.

Bitsin artık bu rezillik. Kaldırın şu saçma sapan indirimleri. 25 bin liralık adamlar yüzünden mesleğimiz rezil oluyor. Sırf bu yüzden basın kartı almıyorum, bilirsiniz. Sizce önemli olmayabilir, ama bence önemli...

CAN ATAKLI ASPAVA

Bir bil

Sizlere bugün 1994 yılı Sıkent Üniversitesi'nden rum. Başkent Üniversitesi, ri sağlık alanında hizmet v gan Nakli ve Yanık Tedav yim ve birikimleriyle birli lerinin bir üniversite yapı mesiyle kuruldu. Haberal da katıldığı üniversite bugi lışmaları gerekse lisansu.

Basında vergi

Bir ülkede vergi siste mi ne kadar iyi olursa ve bu vergilerin toplanmasında ne kadar başarılı olunuyorsa, o ülkenin ekonomisi iyi yolda demektir.

Çünkü vergi devletin en önemli gelir kaynağı olduğu gibi, toplumun da düzgün olduğunu gösterir.

Sisteminiz iyi değilse büyük vergi kaçağı olur. Bunun sonucunda da vergiden kurtulma yolu bulup haksız kazanç sağlayanlar namuslu ve dürüst olanlar karşısında avantajlı duruma geçerler. Bu sırada birkaç kişi "köşe dönme" şansına sahip olsa da orta vadede ülke ekonomisi çıkmaza girer, siyasi istikrar bozulur, kriz patlar.

Verginin önemi

Türkiye'nin önemli sorunlarından biri de vergidir. Adil bir vergi sistemi olmadığı gibi bunun toplanmasında zorluklar çıktığı ve özellikle kayıt dışı ekonomi toplumu bir veba gibi sarıdığı için bir türlü krizden kurtulamıyor, istikrarsızlık batağından çıkamıyoruz.

İsterseniz bugün basında kimin ne kadar vergi ödediğine şöyle bir göz atalım.

Sadece büyük gazeteleri ele alacak olursak ortaya ilginç bir tablo çıkıyor.

Örneğin SABAH gazetesi 39 milyar 197 milyon lira vergi ödedi. SABAH'ın rakiplerinden Hürriyet-Milliyet grubunun şu anda amiral gemisi durumuna geçen Milliyet ise 6 milyar 950 milyon lira vergi ödedi. Hürriyet ise ne yazık ki vergi ödeme şansını yakalayamadı. Çünkü herhalde bir başarısızlık söz konusu ki, Hürriyet 650 milyar lira zarar etti. Zarar eden bir kuruluşun da vergi ödemesi beklenemez herhalde.

Oysa Hürriyet-Milliyet gazetelerinin sahibi Aydın Doğan kişisel vergilerde "En çok vergi ödeyenler listesinde baş sıralarda" yer alıyor.

den daha çok kazanıyor.

O halde, aklımıza "Hürriyet-Milliyet gazeteleri Aydın Doğan'ın iş takipçisi görevini mi görüyor" gibi bir sorunun takılması çok normal.

Şimdi Hürriyet-Milliyet grubu gazetelerinden öğrendiğimize göre Doğan Holding ile Hürriyet Holding birleşiyormuş. İki gazete haberi verirken "Hürriyet'in kârı Doğan Holding'e bir yıl önce ulaşmış olacak" diyorlar.

Burayı anlayamadım. Hürriyet kârı ise neden vergi ödemiyor. Yok değilse sözü edilen kâr acaba borsadaki hisse senetlerinin değerini artırmak için düzenlenen bir manipülasyon olmasın? Çünkü geçen yıl da olmayan bir kâr açıklanarak yatırımcılar yanıltılmıştı da.

Kişisel vergiler

Yeri gelmişken hatırlatayım. Her yıl Manukyan'ın vergi listesinde yer alması gazete ve TV'lerde haber olur. Vatandaş da zanneder ki büyük işadamları vergi kaçırıyor ve listelere girmiyor. Tabii bu takdim hatası yüzünden Vehbi Koç, Sakıp Sabancı, Bülent Eczacıbaşı, Mehmet Emin Karamehmet gibi dev isimleri en çok vergi verenler listelerinde göremezsiniz. Çünkü bu isimlerin çok büyük olan holdingleri yüz milyarları bulan vergiler öderler. Bu büyük isimler de vergilerini kurumlar vergisi olarak öderler.

O halde kişisel listelere kimler girer? İşte Manukyan gibi, bazı müteahhitler gibi kurumlaşmış, bütün kazançlarını kendilerine ayıran kişiler girer. Dikkat ederseniz her yıl kişisel vergi rekortmenleri sık sık değişir. Çünkü sadece kendisi için kavananlar yok olup gitmeye mahkum olurlar.

Vergisini ödeyen pe..... midir?

GEÇENLERDE Sabah Gazetesi'nde saçmalayan adamın bir yazısını okuduğumda önce tepem attı, sonra güldüm.

Adam vergi vermenin ne kadar kötü bir şey olduğunu zırlıyordu.

Bu Atak gazeteci, "Türkiye'de Matild Manukyan gibiler vergi verir, siz akli başında bir işadamlının vergi verdiğini hiç gördünüz mü?" diye sormuştu...

"Hey büyük Allahım" dedim, "Ne günlere kaldık."

Vergi yüzüzlerinin sözde amansız takipçisi Sabah Gazetesi'nin sesi haline gelen adam, vergiyi ancak **Matild Manukyan** gibilerin ödeyeceğini iddia ederek, "**Vergi veren pezevenktir**" demeye getiriyor.

Hiçbir akli başında işadamlı Türkiye'de vergi vermezmiş!

Helal sana Atak gazeteci...

Şimdiye dek o vergi listelerinde **Vehbi Koç, Rahmi Koç, İnan Kırar, Oğuz**

Gürsel, Dutilh kardeşler ve daha kimler kimler yer aldı.

Sence bütün bunlar pezevenk ha!

Kardeşim sen çevrene bakınca hep pezevenk mi gördün de herkesi pezevenk sanırsın?

Ha, geçen hafta patronunun **600 milyar liralık** yabancı bandıralı yata binip, topu **8 milyar lira** vergi ödediğini yazdığım için alındıysan söyle...

Acıdıysa söyle. Bir daha yazmayız olur biter. Niye vergisini ödeyen pezevenktir diyorsun?..

21.10.1995

HÜRİYET

Şantaj turları

ŞU Zafer

Mutlu uslanmayacak galiba... Gazetenin yönetimini promosyon müdürüne bıraktı bırakalı bakın neler yapıyor.

Önce partilerarası arabuluculuğa soyundu. Başbakan'ın iç politika büyükelçiliğini yaptı... (Sabah'ta elçilik işini benimseyenler çoğalıyor.)

Sonra da bu işi gazetecilik için yaptığını söyledi.

Fakat her nedense bu konuyla ilgili hiçbir şey yazmadı. Her halde yakın dostları için gazetecilik yapıp, gördüklerini, duyduklarını onlara anlatmıştır.

Sonra gazetesini DYP'nin yayın organı haline getirdi. ANAP'ı ve ANAP'a yakın görünen herkesi yenden yere vurmaya başladı.

Bir süre önce **Dinç Bilgin**'in oyunu kendisine vereceğini bizzat söylediği **Cem Boyner** bile bu saldırılardan nasibini aldı.

Gazetecilik ilkeleri Sabah ve yönetmeni tarafından yerle bir edilirken, **Mutlu**'nun yeni bir yönü de geçen hafta kulağımıza

FATİH ALTAYLI

YAZIYOR

FAX: 0 212 550 34 72 - 0 212 550 34 77

geldi: **Şantajcılık.**

Dışbank olayını dillerine dolayan Sabah Gazetesi'nin tetikçileri bu konuyu araştırmak için oluşturulan müfettişlere her türlü baskıyı yapmaya çalışıyorlar.

Ekibin başını ise **Zafer Mutlu** çekiyor.

Gazetecilik dışında her işi yapan **Zafer Mutlu**, Dışbank'ta müfettiş raporlarının aleyhte hazırlanması için çalmadık kapı bırakmıyor.

Geçen hafta devletin en üst kademesindeki kişi ile görüşen **Mutlu**, Dışbank raporunun aleyhte çıkması halinde Sabah Gazetesi'ni emirlerine sunacağını beyan etmiş.

Konuyu bize aktaran, hem üst kademeye, hem de hükümete yakın kişi konuyla ilgilenen bakana da şantaj yapıldığını,

aleyhte yayınla tehdit edildiğini söyledi.

Zafer Mutlu, bununla da yetinmeyerek **Özer Çiller**'in de aralarında bulunduğu bir grup hükümet dışı etkin kişi ile de görüşerek Dışbank konusunda mutlaka ve mutlaka **Aydın Doğan** aleyhine bir

sonuç çıkmasını talep ediyormuş. Karşılığı ise seçimlerde daha da fazla destek.

Şantajla ve rüşvetle çıkarları doğrultusunda rapor hazırlatmaya alışık olduklarını dünkü **Hürriyet**'teki **sigorta dolandırıcılığı** haberinde okuduğumuz için normal karşılıyoruz.

Merak etmesinler Dışbank'ta gerçek ne ise ister beğenin ister beğenmeyin ortaya çıkacaktır.

Bu yaptıklarından ötürü **Zafer Mutlu**'ya zerrece kızmıyorum.

10 yılda edindiği servetin hakkını vermeye çalışıyor sadece.

Kızdığım bu kişinin adının başında gazeteci sıfatı taşıması. Grubunda gazetecilik dışında bir görev üstlensin, gazeteci sıfatını da gazetecilere bıraksın...

Vergisiz kazanç kutsaldır

BİR televizyon programında konuk olan **Can Ataklı** ile telefonda tartıştım.

Patronunun 650 milyar liralık bir yata, 400 milyar liralık bir uçağa sahip olduğunu söylemiş, bunlara sahip olan bir kişinin Türkiye Cumhuriyeti'ne son 5 yılda kaç lira vergi ödediğini sormuştum.

Ataklı ise beni servet düşmanı olmakla suçlamıştı.

Servet düşmanı falan değilim, helalinden kazanana helal olsun. Ama nereden geldiği belli olmayan paralarla servet edinene de haram.

Şimdi yine anonim şirket ortaklıklarından söz edeceklerdir. O zaman sorarım, Bay **Bilgin**'in Sabah'taki hisseleri yüzde kaç? O hisseye düşen kâr ne kadar, vergi ne kadar?

Fakat korkanım bu seferde başka dertler peydahlanır, borsadan Sabah hissesi alan küçük yatırımcılar ayağa kalkar **"Bize düşen kâr oransal olarak bu**

kadar yüksek değil" diye...

Ne dersiniz Sayın **Ataklı**? Soruma yanıt verecek misiniz? Bu arada dürüstlük abideliğine oynayan **Necati Doğru**...

Makine dairenizden gelen yolsuzluk gürültüsü sizin odadan duyulmuyor mu? İzolasyon maddeniz çil çil liralara mı yoksa?

Patronunuzun Banque Indosuez'i almasına önce **"Neden olmasın?"**, patronunuz korkudan vazgeçince de **"İyiki almadınız"** dediginizi ben hatırlıyorum.

Bu tutarlı çizginizi vergi konusunda da koruyorsunuz.

Vergi kaçakçılarının amansız (!) takipçisi olarak **"Yahu patron, sen kaç para vergi verdin?"** diye bir sorarsanız çok hoşuma gidecek. Aynı soruyu gazetenizin üst düzey yöneticilerine de sorarsanız daha memnun olurum. Bu sorularınızın yanıtlarını doğru olarak alırsanız, çok ucuza gittiğinizi de öğrenmiş olursunuz. Yiyor mu?

20.11.95 HÜRRIYET

Okurlardan özür

SEVGİLİ Hürriyet okurları, gazetenizin bir köşesini böyle kullandığım için hepinizden özür dilerim. Ancak önce 490 milyarlık kredi, ardından 550 milyarlık sigorta dolandırıcılığı, şantajcılık ve tehdit.

Gerçekten midem bulanıyor.

Bu rezillik hakkında yazmadan duramıyorum.

Şimdi bana tetikçi diyecekler, bunu da biliyorum.

Oysa ben 1990 yılından beri bunları yazıyorum. **Güneş Gazetesi**'nde yazdığım dönemde de yazdım. **Best FM**'de program yaparken de söyledim.

Bu onursuzluğa karşı açılmış bir savaştır. Bu güzelim ülkeye zarar veren herkese karşı açılmış bir savaştır. Gazeteci olsalar bile.

Ayıptır Dinç, ayıptır

SEVGİLİ okuyucuları, ülkemiz bir seçim öncesinde. Yazılması gereken pek çok konu var. Bir süredir onlara değil, özellikle bazı medya gruplarına değinmek zorunda kalıyorum... Çünkü inanıyorum ki, medyadaki bu inanılmaz rezillik temizlenmediği sürece, Türkiye'nin pisliliği temizlenmez.

Dünkü yazımda size ATV ekranlarından izlediğimi bir rezaletten söz etmiştim. Sabah'ın sahibi Bay Dinç'e ait olan bu kanalla birkaç gece önce Savaş Ay'ın A Takımı programını yayınlanmış, burada Atatürk'ten "Deccal" diye söz edilmiş, tek taraflı Nurculuk propagandası yapılmıştı.

ATV kanalına büyük tepki yağdı... Çünkü insanlarımız rezaletin bu kadrlarını artık sineye çekemiyor. Nitekim Savaş Ay, dünkü yazısında özür dilemek zorunda kaldı. Özetle şöyle diyordu:

"Zehir zemberek eleştiriler geldi. Böyle bir yayın yaptığım için, ipin ucunu kaçırdığım için özleştiriyorum. Atatürk ilke ve devrimlerinin bizim gibi kaç yaparken göz çıkartan şaşkınlara hakından geleceğine yürekten inandığımı söylemek istiyorum.

İş isten geçtikten sonra söylenen bu lafların bir önemi var mı bilmem ama, şu andaki duygu ve düşüncelerimi sizlerle paylaşmak için yazıyorum bütün bunları. Elbette bunların bedelini bir biçimde ödeyeceğim. Ama inanın ki, hiçbir yaptırım, şu anda kendime verdiğim cezadan daha büyük olmayacaktır. İnanıp inanmamak sizin takdirinize kalmıştır.

Seyircinin, okuyucunun, dinleyicinin kestiği parmak acımaz..."

Burada Savaş Ay'a teşekkür etmeyi bir görev biliyorum. Hatasını anlamış, mertçe ve dürüstçe özür diliyor. Özür dilemeyi bilmek bir erdemdir.

Patronu olan Bay Dinç'in kendisine o program için yaptığı baskıları, örneğin Hikmet Çetinkaya'nın banda alınan bölümünün yayından nasıl kaldırıldığını Savaş elbette anlatamazdı.

Önceki gece Dinç'in ATV kanalında bu kez Ali Kırca isimli bir sunucu ve onun Siyaset Meydanı isimli programı vardı.

Dün de belirttiğim gibi, bu arkadaş geçmiş yılların hızlı "solcu-devrimcisi" idi! Zamanla değişmiş ve hızlı bir "fikir özgürlüğü" savunucusu kesilmişti. Ancak fikir özgürlüğü bunlar için hep kendilerine doğru yontulan bir nalıncı keseri idi!.. Fikir özgürlüğü onların işine geldiği sürece olur, gelmediği sürece iptal edilirdi.

Örneğin işin içine reyting hesapları ve araya daha bol reklam alıp para kazanma hadisesi girese, "özgürlük" şampiyonu olurdu bunlar!.. Ama patronu Dinç emir verip "Emin Çolâk'ın programdan çıkar" dediğinde, Ali Kırca gibiler açısından akan sular dururdu. İşte o zaman "fikir özgürlüğünü" derhal rafa kaldırır.

Geçmişin hızlı devrimcisi olan arkadaş, şimdi patronu Dinç'ten ayda 2 milyar para alıyorsa, onun emirlerine boyun eğmemesi hiç mümkün olur muydu?

Siyaset Meydanı isimli programına önceki gece yine belli kişileri toplamıştı. O kadar ki, Atatürk'ün,

Atatürkçülüğün, laikliğin, çağdaşlığın ve Türkiye Cumhuriyeti'nin en amansız düşmanları bile Bay Dinç'in ATV ekranından ve Ali'nin himayesinde propaganda yapıyordu.

Bu da yetmemişti. Belli bir tarikat, stüdyoda bir tek bayan var diye, o stüdyoya girmeyi reddetmişti!.. Ve bizim Ali hiç sıklıkla onları ikinci ve ayrı bir stüdyoya almış, oradan konuşturuyordu.

Önceki gece ve dün bütün gün, ATV ve Sabah'a protestolar yağdı. Binlerce, on binlerce insanımız bunları lanetledi.

Ama Ali Kırca ve patronu Dinç mutluydu!.. Çünkü program arasına iyi reklam almayı yine başarmışlardı. Reklam geliri 100 milyarı geçmiş, Ali'nin bir yıllık maaşı ve primleri çoktaan çıkmıştı.

Burada Sabah'ın ve ATV'nin patronu olan Bay Dinç'e ve yanındaki yöneticilere tekrar soruyorum: Siz kime, hangi amaca hizmet ediyorsunuz?

Ekran ve sayfalarınızda laikliğe, Atatürk'e laf etmek size ne kazandırıyor? Cumhuriyet rejiminin temel ilkelerine sövülmesi size ne sağlıyor?

Para mı, şan mı, şöhret mi?..

Bunların hepsi sizde fazlasıyla yok mu be kardeşim? Artık yetmez mi?.. Yatlar, villalar, parsel parsel araziler, yurt dışında evleriniz, oralarda istiflenmiş paralarınız, her şeyi sahip değilsiniz?..

Ve işin daha da utanç verici yanı, yaşantı biçiminiz ve her şeyinizle bambaşka tiplersiniz. Asla ve kesinlikle şeriatçı falan değilsiniz. Bırakın şeriatçı olmayı, alınız acaba bir gün olsun secdeye varmış mı?

Öte yanda ise beş yıldızlı otellerin lobileri, rakı sofraları, içki muhabbeti, çapkınlık, zamparalık, entel barlarda muhabbet, güzellik yarışmalarında smokinlere bürünüp jüri üyeliği yapmak, kokteyller, resepsiyonlar, her şey sizde değil mi?..

Bugün pompaladığınız o kesimlerle sizin neyiniz aynı?

Yarın iktidar olsalar, önce sizin mamanız kesilecek. Yaşam biçiminiz değişecek. Örneğin Ali Kırca isimli vatandaş smokinlerini giyip güzellik müsabakasında jüri üyeliği yapamayacak!..

Bizim gibi saf ve gariban takımının ise Türkiye dışında ne bir kuruş paramız, ne villamız, ne de başka şeyimiz var!.. O nedenle, bu ülkede ne olursa olsun, biz yine burada kalacağız. Ama onlara şimdi çanak tutanlar, daha üçüncü gün tüyüp gidecek.

Bay Dinç, sen ve maaşa bağlanmış olduğun takkesiz liboslar şunu iyi bilin!.. Ekran ve sayfalarınızda Atatürk'e ve rejimin temel ilkelerine habire laf ettirmeniz hiçbir şeyi değiştirmez. Milyonlarca insanımızın yüreğindeki Atatürk sevgisini, Atatürk ve Cumhuriyet ilkelerine olan bağlılığı yok etmeye senin sayfaların da, ekranların da yetmez. Onlar bize hafif gelir.

Anladın mı?

Cevap hakkın vardır. Bu sütun emrindedir. Haydi, mertçe cevap ver.

Sana hayırlı satışlar, yüksek reytingler, daha çok kazançlar diliyorum...

Helal olsun sana bu yollar Bay Dinç!..

Cahiller yazar olursa!

ATAK gazeteci acaba biliyor mu? Anonim şirket ortaklarının temettü gelirleri vergiye tabidir.

Bu düzenleme yeni sayılabileceği için büyük ihtimalle Atak gazetecinin bundan haberi yoktur.

Bu yüzden de anonim şirketlere büyük çapta ortak olan kişiler vergi listelerinde bu yüzden boy gösterirler. Buna göre Atak gazetecinin sahibi, ya o çok para kazanan şirketlerine ortak değildir, ya da vergi kaçınılmaktadır.

Atak'tan bunu açıklamasını beklerdim..

FAX: 0 212 550 34 72 - 0 212 550 34 77

Gelelim şu andaki durumun bizin baktığımız noktadan nasıl görüldüğüne...

Atak gazetecinin sahibi, bu şirketlere büyük paylarla ortak olmadığı için pek vergi ödemiyor ve vergi listelerinde adı bu yüzden geçmiyorsa, 600 milyarlık yatı

nasıl olup da alabiliyor?

Yok eğer vergi kaçınıyorsa, 600 milyar liralık yata nasıl çekinmeden binebiliyor?

Hatta o yatın bağlı olduğu limana en yakın havaalanına 400 milyar liralık özel uçağıyla nasıl gidebiliyor?

Atak gazeteci zırvalayıp durduğuna, 8 milyar lira gelir vergisi ödeyen birinin, trilyonlarca liralık lüks harcama yapacak parayı nasıl bulduğunu anlatsa da geçim sıkıntısı çeken vatandaşlarımız da yol yordam öğrenseler.

23.10.95 HÜRRİYET

Ders verene bak

O zamanlar Best FM'de çalışıyorum. Genel Yayın Yönetmeni'yim. Bir de yorumcumuz var. Haftada iki gün akşam saatlerinde yorum yapıyor.

Bir gün elinde bir belge ile geldi. Bir zamanların ünlü bir bankeri hakkında, büyük bir yolsuzluk iddiası var ve elindeki belge de kanıtı.

"Doğrulatalım ve yayınlatalım" dedim...

"Tamam" dedi ve gitti.

Gel zaman git zaman, ne belgeden, ne iddiadan bir haber var. Dayanamadım sordum "Ne oldu iddian?"

"Aslı yokmuş" dedi.

Üzerinde fazla düşünmedim. Birkaç gün sonra bir öğrendim ki, bizim iddia sahibi sözde gazeteci, o bir zamanların ünlü bankerine danışman olmuş.

Hemen işine son verdim tabii.

Nereden çıktı bu olay şimdi demeyin. Bu gazeteci eline geçirdiği bir köşede Emin Cölaşan'a ders vermeye kalkıştı da...

Hem zehirle, hem koru

SON otuz yıl içinde, Avrupa'nın gelişmiş ülkeleri Atlantik Okyanusu'na ve Avrupa'nın değişik kıyılarına, yaklaşık 150 bin ton radyoaktif atık dökmüşler.

Hangileri mi?

Başta İngiltere, Almanya, Belçika, Hollanda ve İsviçre... Ardından Fransa, İtalya ve İsveç...

Olay, denize kıyısı olan ülkelerin balıkçılarının kıyameti koparmaya başlamasıyla ortaya çıkmış.

Bu noktada daha da ilginç açıklamalar yapılıyor. Bu ülkelerin hükümetleri 1980'lerden beri radyoaktif atıkların az gelişmiş ülkelerin kıyılarına döktüklerini söyleyerek tepkileri hafifletmeye çalışıyorlar. Helal bu medeni ülkelere. Az gelişmiş ülkelerdeki insan hakları konularında ne kadar da hassastırlar.

Nükleer atıklarla zehirledikleri insanlara nasıl da sahip çıkarlar...

"Bu insanları öldürme hakkına yalnızca biz sahibiz" diye düşünüyorlar herhalde.

BU TELAŞ NİYE?

24.10.95 HÜRRIYET

DİNÇ Bilgin'in gazetesi ve onun korumasındaki bir gazete, bir süredir Hürriyet'in sahibi Aydın Doğan'a karşı iftira kampanyası açtı. Sabah ve korumasındaki gazetenin gündürler yazdıkları iftiraların teki dahi kanıtlanmıyor. Ama iftiralar durmuyor. Biz ne diyoruz? Sabah Gazetesi'nin Genel Yayın Yönetmeni Zafer Mutlu, hükümet krizinin en kritik anında, gazetecilik sınırlarını aşarak arabuluculuk görevini yükledi diyoruz.

Zafer Mutlu, "Hayır, yapmadım" diyor ama, hemen ardından, yaptığı işi kendisi şöyle tarif ediyor:

"Aydın Bey'in gazetesinin yazdıklarının bir tek noktası doğrudur. Önce Sayın Baykal'la konuştum, sonra Sayın Çiller'le görüştüm, sonra da tekrar Sayın Baykal'la görüştüm."

Zafer Mutlu'nun unuttuğu cümleyi de biz ekleyelim:

"Bu görüşmelerden sonra Hürriyet Gazetesi olayı fark edince, CHP binasının arka kapısından gizlice ayrıldım."

Bizim bildiğimiz, gazeteciler ön kapidan ayrılırlar.

Ve hemen ardından da bir cümle: "Ben gazeteciyim ve gazetecilik dışında hiçbir işi bulunmayan Sabah Gazetesi'nin yöneticisiyim."

MEKİK DİPLOMASİSİ

El insaf. Dinç Bilgin'in gazetesinin yöneticisi, yaptığı işi tarif ediyor. Başbakanlıkta Konut arasında gidip geldiğini söylüyor.

Bunun adı nedir? Ben söyleyeyim. Bunun adı siyasette "Mekik diplomasisidir". Yani mesaj alıp götürmek. Yani arabuluculuk.

Zafer Mutlu, kendisinin gazetecilik yapıpını ve bunları gazetesinde yozdığını söylüyor. Bu bilgileri abp vermek için ne zamandan beri böyle mekik diplomasisi yapıyor?

Sözünü ettiği bilgileri basit bir telefon konuşması ile almak mümkün.

Ayrıca, ortada Mesut Yılmaz'ın açıklamaları var. Türkiye Cumhuriyeti'nin bir süre başbakanlığını yapmış bir insan kalkıp, "Bunlar 1.5 yıl önce bana da geldiler. Tansu Hanım'la koalisyon yap dediler. Adeta ultimatom verdiler. Reddettiğim için o günden bu yana aleyhime yayın yapıyorlar." diyor.

Ercümt ÖZKÖK

Bunlar, demokratik bir ülkede bir gazete için son derece ağır iddialardır. Böyle bir iddia için demokratik ülkelerde Meclis soruşturması açılır.

Bu iddianın sahibi, hakkında şaibe olmayan bir siyasetçidir.

Evet, Dinç Bilgin'in gazetesi bu olayda fena yakalanmıştır. Suçüstü yakalanmıştır.

Şimdi herkes aynı soruyu soruyor:

TAM PANİK HALİ

Bu telaş niye? Dinç Bilgin'in gazeteleri neden bu kadar telaşlı? Bu iftiraların altında yatan ve her geçen gün biraz daha kendini ele veren bu endişe, bu korku nedir?

Şimdiye kadar bu işlere sokmadıkları ATV Televizyonu'nu bile iftiralarına alet edecek kadar neden paniğe kapılmışlardır?

Biz bu soruları soruyoruz. Ama çıt yok. Bunun yerine iftira geliyor. Bunun yerine, "Sizin basın dışı ilişkileriniz var" teraneleri geliyor.

Evet, Hürriyet Gazetesi'nin sahibi Aydın Doğan'ın basın dışı yatırımları da var. Bu yatırımları ile 1 milyar doları aşkın bir iş hacmi yaratıyor.

2.2 trilyon lira vergi veriyor. Tıpkı Fiat'ın sahibi Agnelli Ailesi gibi, Doğan Ailesi de bu ülkeye bir şeyler vermenin gururunu yaşıyor.

Biz bununla övünüyoruz. Çünkü bu sayede iktidara karşı hiçbir minnet borcu taşumuyoruz. İşte o nedenle, ben genel yayın yönetmeni olarak gazetemi hazırlarken kimse elimi tutmuyor.

İşte bu yüzden, ister iktidardaki partilere, ister muhalefettekilere ait olsun, hiçbir yolsuzluk dosyasını çekmeyeceğim.

İşte o yüzden ben muhabirlerimin yüzüne bakabiliyorum. Darısı rakiplerimize.

ARŞİVLER ORTADA

Ama, biz onlardan şu sorunun cevabını bekliyoruz. Biz bu kadar büyük iş hacmimize

Biz hükümet kurmaya aracılık edecek kadar telaşınızın sebebi nedir diye soruyoruz. Dinç Bilgin'in gazetelerinden iftira üstüne iftira geliyor. Ama biz cevabı biliyoruz. Sabah Gazetesi bağımsızlığını kaybedecek kadar iktidara bağlanmış durumda. Keşke basın dışı işlerinde başarılı olabilseler de, iktidar karşısında bağımsız kalabilselerdi.

rağmen, gelmiş geçmiş iktidarlara basın dışı hangi ilişkiye girmişiz?

İsteyene, Hürriyet'in bütün arşivlerini açıyoruz. Bizi şu hükümet kurulmuş, bu hükümet kurulmuş ilgilendirmiyor. Gazetecilik sınırlarını ihlal edecek kadar telaş içinde değiliz.

Hiçbir belgesi bulunmayan bir iddia, gündürler, Sabah'ın malum yazarının diline dolatırlıdır.

Sözünü ettiği ilişkiler, insanın boynuna minnet borcu boyunduruğunu geçirir. O minnet borcu bazen, kritik anlarda iki konut arasında mekik diplomasisi yaptırır.

Şimdi, hodri meydan. Açın Aydın Doğan'ın gazetelerini. Dışbank'ın alındığı günlere bakın, ondan sonraki günlere bakın.

Bakın bakalım, o sayıların hiçbirinde minnet borcunun parmak izlerini göreceksiniz.

Bakın bakalım, bu iktidarın mal varlığı dosyalarını, bitip tükenmek bilmeyen yolsuzluk kanunlarını, bir güvenoyu için bütün milletin itibarını beş paralık etmelerini kim dile getirmiş?

Eğer kaldıysa, etrafınızdaki tarafsız kimselere bir sorun bakalım. İktidarlara ilgili bir kendi yayınlarınızı, bir de bizimkileri yan yana koyun.

SİZİN İLİŞKİLERİNİZ

Gelelim, basın dışı işler teraneğine...

Şöyle biraz gerilere gidip, Dinç Bilgin'in yapmak isteyip de bir türlü beceremediği işlere bakalım.

Belki siz unuttunuz, unutmak istiyorsunuz, ama biz hatırlatalım. Amerika Birleşik Devletleri'nde satın alınan banka. Burada bir de ayrıntı verelim. O bankanın alınmasında emeği geçen Atilla Uras'ın, bankası battıktan sonra ortaya çıkan vurgunlarını nedense Sabah Gazetesi hiç görmedi.

Herhalde Cın Atilla'ya olan minnet borcu böyle değindi.

Sonra bilgisayar pazarlama işi.

Sonra otomobil ve emlak pazarlama işleri. Daha geçtiğimiz aylarda Sabah Gazetesi'nde çarşaf gibi ilanlarla verilen villa pazarlamasını biz mi yapıyorduk?

Sonra her şeyiyle devletin bankası olan Emlakbank'la ortak banka alma girişimi. Daha doğrusu onun sırtından banka alma girişimi.

Şimdi "Biz ondan kendiliğimizden vazgeçtik" diyorsunuz.

Yok yok, öyle olmadı. Kamuoyu baskısıyla vazgeçtiniz. İkisi aynı şey değil. Biz vazgeçirdik. Kamuoyu adına bu işi biz yaptık.

Devletin parasını kurtardık. Evet, olay aynen böyle cereyan etti.

Bağımsız ve tarafsız gazetenin ne olduğu da işte orada ortaya çıktı.

KEŞKE BAŞARSAYDINIZ

Devam edelim.

Altı milyar liraya devralınıp, iki hafta sonra 400 milyar liraya halka yutturulan, bir masa bir sandalyeden ibaret pazarlama şirketi hikâyesine ne diyeceğiz?

Bütün bunlarda başarısız olduktan sonra şimdi kalkıp, "Basın dışı işimiz yok" diyorsunuz. Hayır, mesele öyle değil. Siz basın dışı işlerde başarılı olmadınız.

Keşke başarılı olsaydınız da, kritik gecelerde arabuluculuk telaşına düşmeseydiniz.

Dinç Bilgin'in gazetelerinin iktidarlara bu kadar minnet borcunun birikmesi bizi de rahatsız ediyor.

Çünkü biz de bu sektördeyiz. Minnet borcunuzu, faizleriyle birlikte fazlasıyla ödediniz. Artık kazık yiyorsunuz.

Artık Ömer Seyfettin'in Diyet hikâyesindeki gibi, bir tarafınız kesip atın.

Bunlardan vazgeçin. Sizin bu durumunuzu ortaya çıkarmamızdan, bize olan kızgınlığınızdan dolayı bu sektörü daha fazla kirliletmeyin.

Aydın Doğan'ın gazeteleri, hangi iktidara olursa olsun, bağımsızlığını ve tarafsızlığını sürdürecektir. Aydın Doğan'ın gazetelerinde çalışan insanlar, basın sınırlarını ihlal eden işlere kalkışmayacaklardır.

Aydın Doğan'ın gazetelerinde çalışan insanlar, minnet borcu ödemek için baskı altında bırakılmayacaklardır.

Ben bir gazeteci olarak, aynı iç rahatlığını Dinç Bilgin'in gazetelerinde çalışan arkadaşlarımız için de diliyorum.

İftiralar gerçeği gizleyemez

Aydın Doğan'ın dünkü gazetelerini görenleriniz olmuştur. Başta Hürriyet ile Milliyet olmak üzere hemen hepsi aynı başlıklarla SABAH'a ve sahibi Dinç Bilgin'e seviyesi oldukça düşük bir üslupla saldırıyordu.

Oysa biz günlerdir en küçük bir hakaret kelimesi kullanmadan sadece belge ve rakamlara dayanarak milletin bankası olan İş Bankası'nın elindeki Dışbank'ı nasıl Aydın Doğan'a armağan ettiğini yazıyoruz.

Biz İş Bankası'nın Dışbank'ı sadece Doğan grubuna armağan etmekle kalmayıp bu bankaya inanılmayacak kadar düşük faiz oranlarıyla 96.5 milyon dolar, 39 milyon mark ve 254 milyar lira yatırdığını tarih vererek kamuoyuna duyurduk.

Bu yayınlarımız üzerine Başbakan Çiller seçime iki ay kala büyük bir medya patronunu oldukça sıkıntıya sokacak bir karara büyük bir cesaretle imza attı. Çiller'in talimatıyla İş Bankası'nın Dışbank'ı Aydın Doğan'a satışıyla ilgili olarak 6 kişilik bir müfettiş heyetini görevlendirdi.

Ama onlar bizim bu belgeli yayınlarımıza cevap verecek yerde hepsi aynı kaleminden çıkmış hakaret ve iftiralarla, aynı arşivden alınmış tek fotoğrafla konuyu saptırmanın beyhude gayretine düştüler.

Bu davranış bizce Hürriyet ve Milliyet'in kendi okurlarının zeka düzeyini hafife almasıdır. Bu, bedeli ağır bir suç olacaktır onlar için.

Belgeler küfürle cevaplanmaz..

Gerçekler ortada. Biz ısrarla bir büyük mali skandalın aydınlanmasının peşindeyiz. Yani gazetecilik yapıyoruz. Onlar ise gerçekleri toz duman içinde kaybetmek gayreti içindeler.

Bunu giderek çirkinleştireceklerini biliyoruz. Özel hayatlarımızın, seviyesiz saldırılarına hedef olmaya devam edeceğini de biliyoruz. Etsinler. Biz bunu göze aldık. Her türlü bedeli öderiz.

Hep söyledik, bizim kavgamız Türk halkının, Türk gazete okurunun kavgasıdır. Biz Türk milletinin parasının kavgasını yapıyoruz. Basının özgürlük ve bağımsızlık kavgasını yapıyoruz. Basın tekeline karşı yaptığımız bu bağımsızlık savaşını halkımızın desteğiyle kazanacağımıza adımız kadar eminiz.

Tekelci mantığın çıkmazı..

Şimdi gelelim Aydın Doğan gazetelerinin incir çekirdeğini doldurmayacak fakat dünkü sayfalarını tümünden kaplayan seviyesiz iddialarına cevap vermeye..

Akşam gazetesi SABAH için rakip gazetedir. Akşam'la SABAH'ın en küçük bir ortaklığı söz konusu değildir. AKŞAM gazetesi ilk çıktığı zaman Aydın Doğan tarafından basılmış ve dağıtılmıştır.

Evet sevgili okurlar yanlış okumadınız. Günlerdir ne pavyon şarkıcılığı, ne asker kaçaklığı, ne Sülün Osman'lığı kalan Mehmet Ali İlcak basın dünyasına geçen yıl "Aydın Abi"sinin himayesinde girmiştir. Fakat aradan bir süre geçtikten sonra "Aydın Abi", "Mehmet Ali İlcak kardeşi"nden baskı ve dağıtım komisyonuna zam yapmasını istemiş ve ayrılığa kadar giden ihtilaf böyle başlamıştır. Yani para yüzünden başlamıştır.

SABAH grubu Mehmet Ali İlcak ile Aydın Doğan arasındaki bu para probleminden sonra Akşam'ın basımını ve dağıtımını üstlenmiştir.

Şu önemli noktanın altını çizmek istiyoruz: Baskı ve dağıtım hizmeti, ortaklık ilişkisi gerektirmez.. Bir basın grubu, basıp dağıttığı her gazete ile ortak olmak zorunda değildir.

Nitekim Aydın Doğan da kendi gazetelerinin yanı sıra Refah'ın yayın organı Milli Gazete'yi, Cumhuriyet gazetesini, laik çevrelerin bir numaralı düşmanı Akit gazetesini, MHP'nin yayın organı Orta Doğu'yu, solun önemli gazetesi Evrensel'i dağıtmaktadır. Ayrıca Aydın Doğan, "Fortçu, Yavru, Süper Sekspres, Teleseks" gibi porno dergilerin dağıtımını yapmaktadır.

Biz bundan dolayı kendisini, hiç bir zaman bunların ortağı diye görmedik. Ama kendi gazetelerinin SABAH ile Akşam arasındaki ilişkiye bakış mantığına dayanırsak Aydın Doğan Milli Gazete'nin, Akit gazetesinin, porno dergilerinin örneğin Fortçu dergisinin ortağıdır!

Son söz:

SABAH rakiplerini bu iftira ve konu değiştirme çabalarına son vermeye ve herkesi gazetecilik yapmaya davet ediyor. 29.10.95

SABAH

SABAH'tan açıklama

Dün Hürriyet'in yine birinci sayfasınday -
dık.. Tabii yine **"küçük düşman"**lara ya -
kışacak önyargılara ve kıskançlıklara da -
yalı iddialarla..

Jet-Pa'nın ilanını basmayı reddetmişiz..

Reddetmedik.. İlan bugünkü SABAH'ta
çıktı. Şimdi **"Biz yayın yaptığımız için
koymak zorunda kaldılar"** diyebilirler.
Gazetecilik tekerci çıkarların kılıcı ve kal -
kanı olarak kullanılmaya başlamayagör -
sün. Her şeyi söyleyebilirler.

Ama gerçek şudur:

İlanın çıkması için ödemenin yapılması
gerekliyordu. Dün bu ödeme yapıldı ve /
hizmet yerine getirildi.

Hürriyet'teki dostlarımız SABAH'ın yayın
ve ilan politikasını yönlendirmek amacı -
la mesai harcamaktan artık vazgeçsinler..

Merak ettikleri bir şey olursa bunları bi -
ze bir telefon açarak öğrenebilirler.

"İletişim özürü gazete" durumuna
düşmek onları utandırmıyor mu?

9. 11. 95 SABAH

POLİTİKA

9.11.95 HÜRRIYET

Hürriyet'in altında eziliyorlar

Ertuğrul
ÖZKÖK

- Bir yıl kadar önce, Sabah'ın üst düzey bir yöneticisi ile sohbet ediyorduk. "Niye durmadan Hürriyet'e saldırıyorsunuz" diye sorduğumda şu cevabı vermişti: "Çünkü Hürriyet'in adı altında eziliyoruz." Sabah'ın son günlerde Hürriyet'e karşı sürdürdüğü saldırının altındaki psikolojik nedeni böyle anlatmıştı.
- Sabah, bir süredir Dışbank olayını bozuk plak gibi tekrarlıyor. Biz, bu yayınlardan sonra Aydın Doğan'dan Dışbank olayının incelenmesini istedik. O da aynı şeyi istediğini söyledi. Şimdi söz incelemeyi yapacak olan kanuni yetkisi bulunan kişilerde. ● 21. sayfa

HÜRRIYET'İN ALTINDA EZİLİYORLAR

9.11.95 HÜRRIYET

POLİTİKA

Ertuğrul ÖZKÖK

9.11.95 HÜRRIYET

BUNDAN bir yıl kadar önceydi. Sabah Gazetesi'nin üst düzey bir yöneticisi ile sohbet ediyorduk. Ülkede bunca sorun varken Sabah'ın niye durmadan Hürriyet'e saldırı sormuştum. Üstelik Sabah o günlerde Hürriyet kadar da satıyordu. Bana çok çarpıcı bir cevap verdi. Akdan hiç silinmeyen cevabı şuydu: "Çünkü Hürriyet'in adının altında eziliyoruz."

DİŞBANK OLAYI

Sabah Gazetesi'nin son günlerde yayın alevlenen saldırganlığını görünce, yetenin bu üst düzey yöneticisinin sözünü yine hatırladım.

Ama sahibinin sesi gramafon üzerine nımsı bir bozuk plak, parazitli sesiyle madan aynı nakaratı tekrarlıyor. Bozuk plağın parazitlerini ayıklayınca şımıza hep aynı kompleks çıkıyor.

Hürriyet'in, bir türlü altemedikleri gınlığı. Bir türlü bükemedikleri haber cü. Bir türlü üstüne çıkamadıkları dütlüğü.

Asla ulaşamayacakları tarafsızlığı. Ve en önemlisi, hiçbir zaman erişememekleri bağımsızlığı.

Her türlü çevreye karşı bağımsızlığı. Gelip geçici siyasi iktidarlara, iş çevrele ve daha nicelerine karşı bağımsızlığı.

Bu iddialar ortaya çıktıktan sonra, ben rriyet'in Genel Yayın Yönetmeni olan, gazetesinin sahibi Aydın Doğan'dan konunun bütün açıklığı ile kamuoyuna atılmasını istedim.

Aydın Doğan da benimle aynı fikirde olduğunu söyledi ve Dışbank'ın satın alınışı ile ilgili bir incelemenin yapılmasını bizzat istedi.

Nitekim bu inceleme başlatıldı.

MÜFFETİŞLERE TERÖR

Bizim bu konuda tek isteğimiz vardı: Bu soruşturmayı kanuni yetkisi bulunan kişilerin yapması. İnceleme başladığı andan itibaren de, bu işi yapacak kişileri etkilememek için tek satır yayın yapmama ya özen gösterdik.

Çünkü bu incelemeden çıkacak sonuçun üzerine toz zerresi dahi konsun istemiyorduk.

Ancak Sabah Gazetesi tam aksi şekilde hareket ederek, inceleme yapacak heyeti neredeyse terörize edecek bir kampanyaya başladı.

Her gün aynı yazılar, neredeyse kelimesi kalimesine tekrar edilerek veriliyor.

Yazıların amacı en basit gözlemcinin bile hemen fark edeceği kadar acemice kendini ele veriyor.

Amaç, bu incelemeyi yapacak heyeti terörize etmek, baskı altına almak. Aba altından sopa göstermek. Müfettişlerin üzerine kabadayı edasıyla yürümek.

Gazeteciliği kenar mahalle kabadayılığı ile karıştıran bir zihniyet, her gün su-

çüstü yakalanıyor.

Dışbank olayı, sözde özelleştirmeyi savunan bir zihniyetin samimiyetsizliğini de ortaya koyuyor.

Olayı bir kere daha hatırlatalım.

Doğan Grubu Dışbank'ı, Türkiye Cumhuriyeti'nin en ağır ekonomik krizini geçirdiği 1994 yılında aldı.

O günlerde üç banka batmış ve burada parası bulunan insanlar sefil olmuşlardı.

Dışbank da aynı kaderi yaşamak üzereydi.

Doğan Grubu'nun bankayı satın aldığı günlerde, gazeteci merakla bazı bankacılar ne düşündüğünü sordum. Bunlardan biri, yıllarca Amerikan Ekspres bankasında çalışmış olan ve bankacılık alanındaki bilgisine güvendiğim Güneş Taner'di. Taner bana aynen şunu söyledi:

"Aydın Bey büyük risk alıyordu. Ben olsam bu fiyata almazdım."

Taner bu değerlendirmeyi Sabah'tan bazı kişilere de yaptığını söyledi.

O günlerde başka banka sahipleri ve yöneticileri ile de konuştum. Onlar da benzer değerlendirmeler yaptılar.

Üstelik ortada çarpıtılan bazı rakamlar da var. Mesela, Aydın Doğan'ın banka- yı 94.5 milyon dolara aldığı yazılıyor.

Evet, 94.5 milyon dolara aldı. Ama yazmadıkları bir gerçek var. Doğan Grubu'nun aldığı kısım bankanın yüzde 65'i.

Bankanın öz varlığı 24.5 milyon dola-

ra inmiş. Ve Aydın Doğan bu bankanın yüzde 65'ini, 1994 krizinin tam orta yerinde 94.5 milyon dolara alıyor.

Yani bankanın böyle bir dönemdeki fiyatı, 145 milyon dolara geliyor.

Şimdi ben soruyorum. Güvendiğini bankacılar gidip sorun. Böyle kötü bir ekonomik konjonktürde, batma noktasındaki bir bankaya 145 milyon dolar verinler miymiş?

Bu arada bir hatırlatma yapayım. Aynı günlerde, benzer koşullardaki başka bir banka 14.5 milyon dolara satılmıştı.

Ama başından beri belirttiğim gibi amaç bu değil. Amaç, bir türlü altında ezilmekten kurtulamadıkları dev bir isim karşısında duyulan derin kompleksi tatmin edebilmek.

Ama bir türlü olmuyor. İlan Hürriyet'e geliyor. Saygınlık bu gazetede. Dürüstlük bu gazetede.

Vicdanı gerçek anlamda hür gazeteciler bu isim altında toplanmış.

Hürriyet'in gazetecileri, her gün bozulmuş plak gibi, "Bizim vicdanımız temizdir. Biz serbestiz" deme ihtiyacı duymazlar.

Çünkü onlar gerçekten öyledir.

HÜRRIYET'İN GÜCÜ

O nedenle yolsuzlukların ister iktidar ister muhalefetle ilgili olsun üzerinde gidebiliriz.

İktidarı bir kenara koyup, onun üzerine şel örtüp, birkaç zavallı bürokratin kelesini istemeyiz.

Onun için Dışbank'ı araştıran müfettişler üzerine baskı kurmayı da bir mesleki ayıbı olarak görürüz.

Ama, bir meslekte mertlik bozulursa meydan bozuk plakların parazitli sesini kalırsa ne yaparsınız?

SABAH diyor ki...

İftira Üretim Merkezi

Bizim başımız Dışbank ve Ray Sigorta satışındaki yolsuzlu -
ğu gündeme getirdiğimiz için derde girdi.

Kendimizi savunmak mecburiyetine düşüp
bu görevi layikiyle yapmayalım diye bom -
bardıman başlatıldı.

Koca koca gazeteler "İftira Üretim Merkezi"
haline getirildi; yazık! **Sayfa 3'te**

● Gungör MENGİ yazıyor

İftira Üretim Merkezi

Doğan Grubu kontrolündeki gazeteler "En iyi savunma hücumdur" taktiğini, profesyonel silahşörlerin akıl, ızan ve vicdandan yoksun katılığı içinde başarı ile devam ettiriyor.

Ama onları bu disiplinleri nedeniyle kutlamıyorum. Sadece esef ediyorum.

Ve gerçeğin yakın bir zamanda herkes tarafından anlaşılacağını bilerek basını çamur içine batıran bu çılgınlığın adaletten önce okurlar tarafından durdurulmasını bekliyorum.

Bu yıl Sermaye Piyasası Kanunu ile ilgili mevzuatı ihlal eden uygulamaları, iki grup yaptı. Bu grupların kendi şirketleri arasındaki sermaye hareketleri, tasarruf sahibi halkın mağdur edilmesine sebep oldu.

Bu gruplardan birinin SPK ile başı derde girdi, öbürünün işlemleri Hazine, Merkez Bankası ve SPK tarafından inceleniyor.

İki grubun ortak özelliği şu: İkisinin de içinde, daha doğrusu elinde medya var.

Ve ikisi de medya gücünü, haksız ve kanunsuz işlerine dokunulmazlık sağlamakta kullanıyorlar.

Gerektiğinde kamu otoritesine karşı, gerektiğinde halk adına bu yolsuzlukların peşine takılan öbür medya kuruluşlarına karşı..

Bizim başımız Dışbank ve Ray Sigorta satışındaki yolsuzluğu gündeme getirdiğimiz için derde girdi.

Kendimizi savunmak mecburiyetine düşüp bu görevleri layikiyle yapamayalım diye bombardıman başlatıldı.

Koca koca gazeteler İftira Üretim Merkezi (IUM) haline getirildi; yazık!

Son iftira Çiller'in desteklenmesi için Sabah Grubu'nda genelge yayınlandı.. 50 yıllık Hürriyet, okurlarının zekâsını alaya almak pa-hasına bu iddiaya sütunlar tahsis etti.

Hürriyet'te böyle tercihler ve telkinler genelge ile mi duyuruluyor?

26.11.95 SABAH **Gungör Mengi**

Dinç Bilgin'in açıklaması...

Saygıdeğer SABAH okurları;

Basının kamuoyuna karşı verdiği izlenim sizler kadar dedesi ve babası da gazeteci olan ve gazetecilikten başka bir işi olmayan beni de çok üzüyor.

Şahsımla ilgili olarak bazı gazetelerde çıkan asılsız haberlere gazete sahibi olmanın verdiği avantajla SABAH'ı kullanarak uzun uzun cevap verecek değilim.

Haber ve yorum okumak için aldığınız gazeteleri şahsım veya ailemle ilgili iddiaları cevaplamak amacıyla kullanma hakkını kendimde bulmuyorum. Her Türk vatandaşı gibi benim de bu konuda yapabileceğim şey yüce Türk adaletine başvurmaktır.

Ancak şunu belirtmek istiyorum... Rakip gazetelerde yer aldığı gibi Bolu çevresinde ne arazim ne evim var. Söz konusu olan yer oğluma ait. Oğlumun oradaki evi de kendi tapulu arazisi üzerinde. Oğlumun orman arazisi içinde bırakın 20 dönümü, bir metrekare dahi işgali söz konusu değildir.

Yine rakip gazetelerin yazdığı şekilde İngiliz Commercial Union şirketi yetkilileri ile görüşmek için Londra'ya gitmiş değilim. Bu, gerçeklerle ve iyi niyetle asla uzlaşmayacak çirkin bir iddiadır. Böyle bir şeyi aklımdan bile geçirmedim, geçirmem...

Sevgili SABAH okurları;

Medya konusundaki bazı temel meselelere ait düşüncelerimi bu vesile ile sizlerle paylaşmak istiyorum.

Gazete sahiplerinin başka işlerle uğraşmasının ve özellikle de devletle iş yapmasının mahzurlarını her fırsatta tekrarladık. Bunun ne kadar zararlı boyutlara ulaşacağını ise son zamanlarda çeşitli şekillerde gördük.

Devletle çıkar ilişkisi içine girmenin bazı gazeteleri ne kadar zavallı, ne kadar utanç verici durumlara düşürdüğünü üzüntü içinde izliyoruz.

Görüyoruz ki bu ilişkiler büyüdükçe ve içinden çıkılmaz hale gelince bundan en büyük zararı gazetecilik mesleği görüyor. Gazeteler birer iftira ve yalan makinesi haline gelirken, gazeteciler bu çirkin ilişkilerde kullanılmaya başlıyor.

Kendini kamuoyu önünde savunabilme imkanları herkesten daha fazla olan benim gibi birine iftira ve yalan kampanyası düzenlemekten çekinmeyen bir anlayışın başka sektörlerdeki rakiplerine veya siyasi iktidarlara neler yapabileceğini, sizlerin idrakine bırakıyorum.

Kirlenmenin ve bozulmanın çaresi olduğunu düşündüğüm gazete sahiplerinin başka iş yapmamaları ilkesinin mesleğimize kazandırılması için elimden geleni yapmaya devam edeceğim.

Vaktinizi ve yerinizi aldığım için özür diliyorum.

Saygılarımla...

Dinç Bilgin

**SABAH Yönetim Kurulu
Başkanı**

30.11.95 SABAH

Söz veriyoruz

Yazının başlığı "Yüce Meclis'e"...

Hani o şimdiye kadar yüceliğini hiç hatırlamadıkları, kendilerini onun üstünde gördükleri Meclis'e sesleniyorlar.

Bu kaçınıcı seslemiş, kaçınıcı hodri meydan artık bilmiyoruz.

Sabah Gazetesi ne zaman köşeye sıkışsa, ertesi gün bir çağrı yapıyor.

Bir bakıyorsunuz, gazetenin birinci sayfası bir açıklamaya ayrılmış.

Söz veriyoruz...

Ardından bir takım ilkeler sıralanıyor.

Ardan üç gün geçiyor veya geçmiyor, bakıyorsunuz verilen sözlerden tek satır geri kalmamış.

Sözler sanki buzun üzerine yazılmış.

* * *

Şimdi de Meclis'e çağrı yapıyorlar. Alta bir takım sorular sıralanmış. Bir haftadır Aydın Doğan'ın gazetelerine ve öteki şirketlerine yöneltilen iftiralar soru haline getirilmiş.

Kendilerine yöneltilen, kanıtlanmış durumlardan hiç söz yok.

Haydi Meclis'e gidelim diyorlar.

Hiç lafı dolandırmadan hemen söyleyelim.

Hürriyet, her zaman olduğu gibi buna da hazır.

Gocunacak yarımız olmadığı için böyle meydan okumalara ihtiyacımız da yok.

Hürriyet ve Aydın Doğan'ın öteki kuruluşları, dünyanın en tanınmış ve ciddi bağımsız denetim kuruluşlarından biri tarafından denetlenmektedir.

Ama madem böyle istiyorsunuz... Varız.

Üstelik gelin bu işi daha köklü biçimde yapalım. Sizin sorularınıza yenilerini ekleyelim.

Sadece patronlar ve şirketleri yetmez. Bunlara gazetelerin yöneticilerinin, köşe yazarlarının mal varlıklarını da ekleyelim. Yurtiçinde, yurtdışında ne var ne yok araştıratalım.

Bunları, nereden gelen parayla, nasıl, kaç aldığımızı ortaya koyalım.

Aldığımız maaşları, verdiğimiz vergileri tek tek açıklayalım. Üstelik bunları yapmak için Meclis'e falan gitmek de gerekmiyor.

Demagojiye gerek yok.

Vergilerimizi açıklayalım. Okuyucular karar versin.

Yaşadığımız hayatla, oturduğumuz evle, bindiğimiz araba ve yatla, sahip olduğumuz varlıklarla ödediğimiz vergiler ne ölçüde tutarlıdır.

Ona da bir bakalım.

İsterseniz Meclis'e gidelim, isterseniz bunu hiç beklemeden hemen yapalım.

* * *

Ama bütün bunların yanı sıra, gazeteci olarak yapmamız gereken çok önemli bir şey daha var.

Önce kendimizi yüce Meclis'ten üstün

görmeyeceğimize, bir daha hükümet kurma, bakan atama gibi seçilmiş insanlara ve kurumlara ait işlere burnumuzu sokmayacağımıza namus sözü verelim.

Elimizi ayağımızı partilerin içinden çekeceğimize yemin edelim.

Tabii bir de çok önemli bir şey daha yapalım.

Bugün Meclis'in üzerine karabulut gibi çöken şu mal varlığı kabusunu ortadan kaldıralım.

Başta Başbakan Çiller olmak üzere, bütün siyasi liderlerin mal varlıklarını araştırmak amacıyla kurulan komisyonun çalışması için hep birlikte destek verelim.

Bugüne kadar bu konuya girmemeye özen gösterdiniz. Şimdi tam zamanıdır.

Hep birlikte bunu da gerçekleştirelim.

Sadece temiz basın yetmez.

Temiz gazeteciler de gerekir.

Temiz siyaset de gerekir.

Hiç demagojiye ihtiyaç yok.

Biz, yaptığınız bu çağrıyı üç gün sonra unutacağınızdan kendimiz kadar eminiz.

Bunu bile size sesleniyoruz.

Buyurun, ne isterseniz yapalım.

Ertuğrul
ÖZKÖK

KAMUOYUNA

Türk basınının iki eski ve köklü gazetesi Hürriyet ile Milliyet'in basın dışındaki güçlerin kontrolüne geçmesiyle birlikte ne kadar zavallı duruma düştüklerini bütün kamuoyu üzüntüyle izliyor.

Özellikle bu iki gazetenin Aydın Doğan'ın baskı, şantaj ve iftira aracı olarak kullanılması Türk basınının itibarına, güvenilirliğine de ağır darbe indiriyor.

SABAH'ın belgeleriyle yaptığı Dışbank ve Ray Sigorta yayınları nedeniyle köşeye sıkışan ve gündemi değiştirmek için çareyi komik "Sigorta dolandırıcılığı" iddiasına getiren Aydın Doğan ve gazetelerine bu konuda artık verecek cevabımız yok.

Onları ağır tazminat talepleriyle mahkemeye verdik. Onlarla yüce Türk adaleti önünde hesaplaşacağız.

Ülkemiz demokrasi tarihinin en kritik ve en önemli seçimine gidiyor. Bir ay sonra seçim var. Böylesine önemli günler sırasında maalesef bağımsız gazetelerin, basın dışı güçlerin emrindeki gazetelerle yaptığı fazilet mücadelesi "Basın kavgası" olarak kabul ediliyor.

Bu da ister istemez Türk basınına dolasıyla Türk demokrasisine zarar veriyor.

SABAH, Türk basınının en büyük grubu olmanın sorumluluğu içerisinde her zamanki vakur, yalana dolana, iftiraya başvurmayan yayın politikasını sürdürerek ve rakiplerinin çirkin yöntemlerine uymayarak doğru bildiği yolda yürümeye devam edecek.

25.11.95

SABAH

Zavallılar

HÜRMİL'in (Hürriyet ile Milliyet) başını çektiği Aydın Doğan gazetelerinin SABAH'a karşı başlattığı iftira kampanyası artık komediye dönüştü.

Şimdi beş gün önce yani geçtiğimiz Pazar gününe dönelim.

Pazar günü yayınlanan bütün Aydın Doğan gazeteleri aynı kaleminden çıktığı belli olan iddialarını şöyle sıralıyorlardı:

1) SABAH sel felaketi sırasında uğradığı zararları büyük göstermek için bilirkişi raporunu değiştirdi. İlk raporu hazırlayan bilirkişiye rüşvet vererek sonraki bilirkişi raporunu, baskı makinaları için tümüyle kullanılamaz raporu aldı.

2) SABAH daha sonra sigorta şirketlerini dolandırarak onlardan 11 milyon dolar aldı.

3) SABAH en sonunda da bu hurda denilen makinaları geri alarak çalıştırmaya başladı bile.

Bütün bu iddialar ilgili taraflarca; yani sigorta şirketleri ve SABAH tarafından belgeleriyle yalanlanınca bu gazeteler bir sürü laf kalabalığının arkasına sığınarak, ilk iddialarını tümüyle unutarak işi bu sefer iyice komik bir noktaya çekmeye çalışıyorlar.

Hele dün HÜRMİL'in bilirkişi raporu diye yayınladığı el yazısı not, konuyla ilgisi olmayanları bile güldürdü.

Üzöldüğümüz, kızdığımız nokta HÜRMİL yöneticilerinin halka aptal muamelesi yapmaları.

Hele Hürriyet'in birinci sayfasına koyduğu daktilo edilmiş İngilizce metin Aydın Doğan ve adamlarının zavallılığının somut bir belgesi olarak Türk basın tarihinde yerini alacak...

Çünkü Brian Goodridge adındaki İngiliz mühendis bu mektubunda sigorta şirketinden 2300 poundluk danışmanlık ücretini istiyor. Bilirkişi raporu diye halka sunulan bu mektupta mühendis ayrıca İstanbul'da yaptığı başta otel olmak üzere diğer masraflarının da banka hesabına yatırılmasını istiyor sigorta şirketinden.

Yani sigorta şirketinin kendisine ilk günlerde danışman diye tuttuğu bilirkişi resmi sıfatı bu olayda hiç bir zaman olmayan bir mühendisin sigorta şirketinden 2300 pound (190 milyon lira) istediği mektup SABAH'ın değiştirdiği bilirkişi raporu diye sunuluyor Türk halkına.

Yüzsüzlüğün, çirkinleşmenin daha doğrusu zavallılaşmanın bu kadarı da ne duyuldu, ne görüldü...

Şimdi mühendisin el yazısıyla yazdığı "Yapılabilecekleri tartışmak için verilen kısa sürede bir ara rapor olarak hazırlanmıştır, ciddi bir felaket yaşanmıştır" cümlesinin de yer aldığı bu komik belgeyi bilirkişi raporu diye kabul edelim.

SABAH bu adama mı rüşvet vermiştir? Öyle ya bilirkişiye rüşvet vererek raporu değiştirttiğimiz iddiasını günlerdir yazıyorlar; soruyoruz rüşveti kime verdik?

Sonra kimi dolandırdık? Ortada dolandırıldığını söyleyen tek bir kimse yok. "Raporumu değiştirdiler" diyen kimse yok. Ortada çalışan bir tek makina yok.

Merak ediyoruz kim kimi, ne zaman nasıl dolandırmış? SABAH kime, hangi raporu değiştirmesi için rüşvet vermiş?

Türk basınının en büyük grubu olarak bütün gazete okurlarından rakiplerimizin bu gittikçe çirkinleşen, komikleşen, zavallılaşan hallerinden ötürü özür diliyoruz.

Ama herkes şunu çok iyi bilsin, SABAH bütün iftiralara, bütün bu çirkin saldırılara rağmen doğru bildiği yoldan ayrılmayarak Aydın Doğan'ın, gazetelerini baskı ve şantaj aracı olarak kullanarak devleti, dolayısıyla Türk halkını soymasına ve kandırmasına seyirci kalmayacaktır.

24.11.95

SABAH

Oyun bozuldu

Akşam-Sabah Grubu, bir süredir Hürriyet Gazetesi ve sahibi Aydın Doğan'a yönelik iftira kampanyası sürdürüyor. Bunun cevabını çeşitli defalar verdik. Biz bu iftiralara son defa cevap veriyoruz. Akşam-Sabah Grubu'nun saldırısı Emin Çölaşan'ın sorduğu bir soru ile başladı. Bu soru, aslında bütün gazetelerin, tüketici kuruluşlarının ve hükümetlerin sorması gereken bir soruydu.

Akşam Gazetesi durmadan fiyat artırıyordu ve bunun sonunda 450 bin insan mağdur olmuştu. Sırada mağdur olacak 650 bin insan daha vardı. Biz bu insanların haklarının nasıl korunacağını sorduk. Sorduk ve sormamızla birlikte bu Akşam-Sabah Grubu'ndan iftira tarakkaları gelmeye başladı. ● 20. sayfada

30 EKİM 95

Hürriyet

Suçlusunuz Bay Aydın Doğan..

Hürriyet ve Milliyet gibi Türk basınının iki eski ve köklü gazetesini yalan ve iftiralarınızla bir şantaj ve baskı aleti olarak kullanarak itibarlarını sıfırladığınız için suçlusunuz Bay Aydın Doğan..

Dışbank'ı milletin bankası olan İş Bankası'ndan değerinin çok altında baskıyla aldığınız için suçlusunuz Bay Aydın Doğan..

Ray Sigorta'yı yine aynı şekilde gazetelerinizin gücüyle devletin elinden aldığınız için suçlusunuz Bay Aydın Doğan..

Dışbank ve Ray Sigorta dosyalarını bütün belgeleriyle ortaya çıkartan SABAH'a ve sahibine karşı verecek bir cevap bulamayınca sırf karalamak amacıyla "Sigorta dolandırıcılığı" gibi inanılmaz bir iftira kampanyası başlattığınız için suçlusunuz Bay Aydın Doğan..

Yanınızda çalışan gazetecilerin bazılarını gazeteci olmaktan çıkarmaya başladığınız, diğerlerini sindirdiğiniz için suçlusunuz Bay Aydın Doğan..

Türk basınının itibarına gölge düşürdüğünüz için suçlusunuz Bay Aydın Doğan..

Her suçlu gibi bütün bu suçlarınızın hesabını mutlaka vereceksiniz Bay Aydın Doğan..

23.11.95

SABAH

Emin ÇOLAŞAN

"Türkiye'nin en çok satan gazetesi (!)" Sabah

24.9.1995 HURİYET

EĞER aranızda Sabah Gazetesi alan varsa, her gün birinci sayfanın en üstünde yayınladıkları bir nazar boncuğu mutlaka dikkatinizi çekmiştir. Bu nazar boncuğunun yanında, kocaman harflerle aynen şöyle yazmaktadır: "1 NUMARA. TÜRKİYE'NİN EN ÇOK SATAN GAZETESİ."

Basının temel kuralıdır. (Geçmişte öyle idi.) Bir gazete doğru haber, doğru bilgi vermekle yükümlüdür. Hiçbir gazete, hiçbir yayın organı, okurlarına ve kamuoyuna yalan söyleyemez. Okurunu kandıramaz. Böyle bir hakkı yoktur.

Sabah Gazetesi kendini "Türkiye'nin en çok satan gazetesi" olarak tanımlıyor. Maalesef doğru değil...

Çünkü Sabah, Türkiye'nin en çok satan gazetesi değil. İkinci en çok satan gazetesi de değil.

Üçüncü de değil. Dördüncü sırada... Evet, dördüncü sırada!

Aylardan beri üçüncüyü, şimdi dördüncüye indi.

Bunu ben söyleyemiyorum. Türkiye'de yazılı basının dağıtımını yapan iki büyük kuruluş var. Birleşik Basın A.Ş. ve Yay-Sat A.Ş. Bunlardan ilki, Sabah Gazetesi'ne aittir.

Gazetelerin günlük net satış rakamları sır değil. Bu iki şirket, bunları her gün açıklıyor. Örneğin bugün baktığınız zaman, bütün gazetelerin dünkü net satışını öğreniyorsunuz.

Yukarıda sözünü ettiğim her iki dağıtım şirketi de, Türkiye'de yayınlanan bütün gazetelerin satış rakamlarını bir tek hata olmadan açıklıyor. Bu rakamlar bazı gazetelerde de ayrıca yer alıyor.

Önce bir noktaya açıklık getirelim. Bugünkü kuponculuk ortamında, bir gazetenin en çok satması, ya da "Türkiye'nin en çok satan gazetesi" olması marifet değildir. Türkiye'de bugün yüz binlerce insan var ki, her sabah gazete bayisine parayı bastırıyor...

Ve gazeteyi değil, kuponunu satın alıyor. Bazı gazeteler için durum böyle.

Basın piyasası allak bullak oldu. Kimin niçin çok veya daha az sattığını herkes biliyor. Gündüz saat 11.00'de baskıya giren, sayfalarında hiçbir güncel haberi veremeyen, maç sonuçlarını bile iki gün sonra ileten gazeteden hayır mı gelir?

Bu gibi gazeteler çok satsa ne olur, az satsa ne olur? Hangi saygınlığı, hangi haberciliği, hangi kadrosu vardır? Bu gi-

bi durumlarda satan, gazetenin kendisi değil, sadece ve sadece kuponudur, verdiği hediyedir.

Dolayısıyla, işin artık iyice civıklaştığı şu kuponculuk ortamında "1 Numara... Türkiye'nin en çok satan gazetesi" olmak marifet değildir. Başarı da değildir.

Bu gerçeklere değindikten sonra şimdi gelelim Sabah Gazetesi'ne...

Evet!.. "Türkiye'nin en çok satan gazetesi" değil. Hatta ikinci değil, üçüncü değil... Dördüncü!..

İyi de, Sabah Gazetesi her gün okurlarına kendini "En çok satan gazete" olarak nasıl sunuyor? Nasıl oluyor da her gün birinci sayfasının en üst bölümünde kocaman harflerle, Türkiye'nin en çok satan gazetesi olduğunu iddia ediyor?

Bizim medya öylesine yozlaştı ki, bu soruyu hiç kimse soramıyor!..

Ve kamuoyu, göz göre göre kandırılıyor... Kimin tarafından kandırılıyor?... Okurlarına ve kamuoyuna her konuda "DOĞRULARI" iletmekle yükümlü olan bir gazete tarafından!

Bu yazdıklarım karşı Sabah Gazetesi'nin cevap hakkı vardır. Bana gönderdikleri cevap, burada aynen yer alacaktır.

Cevabı kendi sayfalarında da verebilirler! Ben de oradan alıp okurlarıma aynen aktarırım.

Biz basın olarak çuvaldızı hep başkalarına batırırız da, iğnenin ucunu kendi yakınımızda görünce, nedense kaçırırız. Hepimizin müşterek hastalığıdır.

Koskoca Sabah Gazetesi, bakalım şu yazdıklarımın sonra ne yapacak!.. Ya cevap verip gerçekten de Türkiye'nin en çok satan gazetesi olduğunu ve kamuoyunu kandırmadığını rakamlarla kanıtlayacak, ya da nazar boncuğunun yanında yer alan bu gerçek dışı lafları kaldıracak!

Bunlardan birini yapması gerekir. Evet, evet!.. Mutlaka bir şey yapacak!

Tekrar söylüyorum. Sabah Gazetesi hiç endişe etmesin... Şu kuponculuk furçasında marifet en çok satan gazete olmak değil, doğruyu söyleyen, kamuoyunu ve okurlarını kandırmayan gazete olmaktır.

Bir gazete "Ben satışta dördüncüyüm" diyebilir ve saygınlığından hiçbir şey yitirmez.

Yeter ki dürüst olmayı bilsin. Haydi, cevap bekliyorum!

Emin ÇOLAŞAN

Vay maşallah Sabah Gazetesi'ne!..

PAZAR günü yazımda, Sabah Gazetesi'nin okurlarını ve kamuoyunu nasıl kandırdığını belgelemiştim. Bunlar her gün birinci sayfada kocaman harflerle yayın yapıyordu:

"1 NUMARA... TÜRKİYE'NİN EN ÇOK SATAN GAZETESİ..."

Tamamen yalandı.

En çok satan değil, dördüncü satan gazete idiler. Bu durumda yapmaları gereken iki şey olduğunu belirtmiştim. Ya en çok satan gazete olduklarını rakamlarla kanıtlayacak ya da bu sloganı bir daha kullanmayacaklardı.

Dün bana kendi gazetelerinde cevap verdiler! Ama ne cevap!.. Ben onların yerinde olsam, susmayı tercih ederdim. Bu cevabı size aynen iletiyorum. Yazdıklarımı nasıl doğruladıklarına, konuyu nasıl saptırmaya çalıştıklarına ve laf salatasına lütfen dikkat ediniz:

"Emin Çölaşan yazacak konu bulamadığı her gün yaptığı gibi, dün de Sabah'a karşı haksız bir yazı yazdı. Çölaşan'a göre, Sabah dördüncü gazete olmasına rağmen kendini birinci gazete ilan ederek 'dürüst davranmıyor'muş."

Sabah, Türk basınının en dürüst gazetesidir. Sabah, Türk basınının gazetecilik dışı işi olmayan tek gazetesidir. Sabah, hükümetlerle, devletle iş yapmaz. Sabah devlete mal satmaz. Sabah devletten sigorta şirketi alıp sonra devletin gemilerini, uçaklarını, trenlerini sigortalamaz.

Sabah, bu dürüstlüğü'nün mükafatını da okurlarından fazlasıyla görmektedir. Bu mükafat da, Sabah'ın yıllardır Türk basınının zirvesine oturmasıdır.

Sabah, başlığının kenarındaki "Türkiye'nin en çok satan gazetesi" sloganını onurla taşımaktadır ve taşıyacağından da kimsenin şüphesi olmasın.

ŞU SİRALAR SABAH'IN ÜZERİNDE TİRAJA SAHİP OLAN BAZI YAYIN ORGANLARININ OLDUĞU DA DOĞRUDUR.

diyor. 26.9.95
Bunları Sabah'ın sahibi Dinç Bilgin'in küçük torunu bile yutmaz, dedesi-ne gülüp geçer.

Şimdi size daha da matrak bir şey söylemek isterim. Sabah'ın bana cevap verdiğiünkü nüshasında, birinci sayfanın en üst bölümünde, en çok satan gazeteler sıralanmış. Aynen alıyorum:

Birinci sırada, Sabah'ın çıkardığı Takvim isimli gazete var. İkinci Akşam, üçüncü Posta, dördüncü Sabah.

Yani sen Takvim'i çıkarıyorsun, bunun televizyonlarda reklamları "gazete" diye yapıyorsun, bol kepçe hediye dağıtarak birinci sıraya oturtuyorsun, sonra da işine gelmeyince, kendi çıkardığın gazeteyi "gazete" olarak kabul etmiyorsun!

Allah Allaaaaah!.. O halde sen ne yapıyorsun?

1- Takvim gazete değilse, nedir? Manavda satılan domates mi, yoksa Şafakut çarşaf mı? Takvim deve midir, kuş mudur? Eğer gazeteden saymıyorsan, sen halkı yine kandırmaş oluyorsun, çünkü bunu "gazete" diye satıyorsun.

2- Eğer Takvim gazete ise ve diğer üç gazete ile birlikte Sabah'tan daha çok satıyorsa, o takdirde nasıl oluyor da, sen kendini "Sabah Türkiye'nin en çok satan gazetesi" diye yutturmaya kalkışıyorsun?

Evet, Sabah laf kalabalığı yapıp "Benden daha çok satan üç gazete, gazete sayılmaz" demeye getiriyor. Ama Takvim'i "gazete" diye çıkarıyor... Akşam'ı hem basıyor, hem dağıtımını yapıyor!.. İş para kazanmaya gelince bunları "gazete" sayıyor, satış sıralamasına gelince adam yerine koymuyor!

Bir gazetenin böyle ucuz atraksiyonlardan fayda beklemesi yakışık almaz. Bunlar ucuz numaralardır. Kimse de yutmaz. Küçük çocuklar bile yutmaz.

Bakin, Emin Çölaşan bu yayın organlarını çünkü yazısında nasıl tarif ediyor:

"Basın piyasası allak bullak oldu. Kimin niçin çok veya az sattığını herkes biliyor. Gündüz saat 11.00'de baskıya giren, sayfalarında hiçbir güncel haberi veremeyen, maç sonuçlarını bile iki gün sonra ileten gazeteden hayır mı gelir? Bu gibi gazeteler çok satsa ne olur, az satsa ne olur? Hangi saygınlığı, hangi haberciliği, hangi kadrosu vardır? Bu gibi durumlarda satan gazetenin kendisi değil, sadece ve sadece kuponudur, verdiği hediyedir."

Evet, Emin Çölaşan böyle tarif ettiği yayın organlarının Sabah'ı tirajda geçtiğini belirtiyor ve soruyor: 'Sabah niye başlığının kenarındaki Türkiye'nin en çok satan gazetesi sloganını kaldırmıyor?'

Niye kaldıralım? Cevabını sen yukarıdaki satırlarda vermiyor musun?

Herkes biliyor ki, gazeteler arası rekabet denilince akla Sabah'la Hürriyet-Milliyet grubunun rekabeti geliyor.

Herkes biliyor ki, Hürriyet-Milliyet grubunun bütün derdi, bütün çabası, Sabah'ı geçmek.

Herkes biliyor ki, Hürriyet-Milliyet kardeşler birbiri ardına Sabah'a karşı düzenledikleri promosyonlara rağmen, Sabah'ın hep arkasında kalıyor.

Herkes biliyor ki, Türkiye'nin en çok satan gazetesi Sabah'tır."

Şimdi bu cevabı okuyunca güler misiniz, ağlar mısınız? Koskoca bir gazetenin nasıl kıvrandığını, ne durumlara düştüğünü görünce, üzülmez misiniz?

Ben yazımda denişim ki "Kardeşim, sen Türkiye'nin en çok satan gazetesi değilsin. Birinci olmadığın gibi ikinci değilsin, üçüncü de değilsin. Dördüncü sıradasın..."

Bunu kabul ediyor. Zaten etmek zorunda, çünkü rakamlar ortada. Ama bana verdiği cevapta bir yanda "Şu sıralar Sabah'ın üzerinde tiraja sahip bazı yayın organlarının olduğu doğrudur" derken, cevabın son satırında ise "Türkiye'nin en çok satan gazetesi Sabah'tır"

Bir daha sakın cevap vermeye kalkışmasınlar!.. Çünkü cevap verdikçe batağa gömülüyorlar. Hangisini yazayım?..

"En dürüst" gazete Sabah'ı mı?.. Vali-i tahlil doğrudur!.. Dolandırıcılıkta hiç kümlü Mehmet Ali Birand bu gazetede yazıyor. Sabah Gazetesi'nin bizzat "ihale takipçisi" olarak açığıklığı ve kamuoyunda Liboş Mehmet olarak bilinen Mehmet Barlas, yine bu gazetede yazıyor. Geçmişte Liboş'un Sabah'ın sahibi Dinç Bilgin hakkında neler yazdığını, Güngör Mengi'nin Liboş Mehmet için yazdıklarını unuttuk mu? Onları arşivden yine mi çıkaralım?..

"Dürüstlük" deyince aklıma geldi! Okurlarınıza vaat ettiğiniz şu "buharlı Bella ütüler" aylardan beri nerede?..

Sabah, gazetecilikten başka iş yapmaz mı?..

Hadi canım, sen deli!.. Şimdi villa satan Sabah Pazarlama, yoksa benim şirketim mi?.. Devlet bankalarıyla ortak bankaları ben mi kurmuşum?.. Yoksa turizm şirketlerinin sahibi de ben miyim?

Neyse; Sabah'ın oyununa düşüp esas konuyu saptırmayalım.

Gerçek ortada. Sabah Gazetesi, okurlarını ve kamuoyunu kandırmaya kalkışmaktadır. Sabah "Türkiye'nin en çok satan gazetesi" falan değildir. Satış açısından dördüncü sırada yer almaktadır.

Ancak kendini "en çok satan gazete" diye göstermeye kalkışmakta ve bu kandırmacaya devam edeceğini, cevabında açıklamaktadır.

Ayıptır, ayıp. Böylesine basit bir konuda bile kamuoyunu aldatmayı sürdürdüğünü açıklayan bir gazeteye -isterse 30 milyon adet satın- kim nasıl güvenir?

Şimdi Sabah'ın yapacağı tek şey "Türkiye'nin en çok satan gazetesi" sloganını sayfadan derhal çıkartmasıdır.

Ötesi kendi bileceği iştir. Kandırmaca-yutturmaca açığa çıkmış, hadise doğrulanmıştır. Sabah gazetesine saygılar sunar, başarılarının devamını dilerim!

SABAH, Hürriyet ve Milliyet gibi değil

Herkes çok iyi biliyor ki Türkiye'nin Avrupa ile bütünleşmesini, çağdaş, demokratik bir hukuk devleti olmasını SABAH gazetesi savunuyor. Avrupa ile bütünleştiğçe çıkarlarının zedeleneyeceğini bilenler ise bir yandan buna engel olmak isterken diğer yandan yandaşlarla, iftiralarla SABAH'ı susturmaya çalışıyor.

Arık herkes biliyor. Bunun adını koymak lazım. Türkiye'deki sömürü düzeninin devamını isteyenlerin önündeki en büyük engel SABAH gazetesidir.

Türk basınında bir çığır açan, ilkel, kaliteli, dürüst ve yenilikçi yayıncılığın öncülüğünü yapan SABAH son zamanlarda kasıtlı bir yalan ve iftira kampanyası ile karşı karşıya bırakılıyor.

Kişisel çıkarlarını ülke gerçeklerinin ve geleceğinin önünde tutan bazı çevreler SABAH'ın sorumlu yayınlarını kösteklemek için, hiçbir belge ve bilgiye dayanmadan ve hatta ellerinde aksini kanıtlayan belgeler olmasına rağmen ısrarla bu karalama operasyonunu devam ettirmeye çalışıyor.

Bu Türkiye'de herkesin gözüdünde oynanan bir çirkin oyunun parçasıdır. Türkiye'nin geleceğini ipotek altına almak isteyenler, Türk halkının sağduyusunun sesi olan SABAH'ı korkutmak, geriletmek için çaba harcıyarak amaçlarına ulaşamayacaklarını görürdükçe daha da panikliyor ve iftiralarının dozunu artırırlar.

Bu nederle tüm SABAH okurlarının bildiği bazı gerçekleri bir kez daha tekrarlamak istiyorum.

Gurur duyuyoruz

SABAH hiçbir kişi ve kurumun emrinde değildir, kimseden tali-

mat almaz.

SABAH, Hürriyet Milliyet gibi devlette hiçbir şekilde iş yapmaz, devlete mal satmaz, bu nedenle de kimseye diyet borcu ödemez.

SABAH Grubu'nun Hürriyet Milliyet gibi basın dışında hiçbir ticari işi yoktur. SABAH onlar gibi devletten sigorta şirketi satın alıp, sonra da devletin trenlerini, uçaklarını, gemilerini sigortalamaz.

SABAH onlar gibi bir yandan "yalı çetesi" diye yaygara koparıp, sonra da kastedilen kişilerle ortak gazete çıkarmaya soyunmaz.

SABAH onlar gibi promosyon olarak verdiği ithal ürünleri bir devlet bankasının sırtına borç yükleyerek Türkiye'ye getirmez.

SABAH Türkiye'nin geleceği ve çıkarı için yayın yapar. Holdinglerin ve zenginlerin kişisel çıkarlarını korumak için Türkiye'ye gelme takmaya çalışmaz.

SABAH kendi çıkarı uğrunda büyük baskı grupları karşısında boyun eğmez. Doğru bildiği ilkeleri sonuna kadar savunur. Bir gün önceki haberi işine gelmeyen baskı gruplarının tepkisini topladı diye, bir gün sonra U dönüşü yapmaz.

Sorumlu yayıncılık

Söz SABAH'a saldırılardan ağız muşken, değirmeden geçmeyece-

ğim. Hakkını aramaktan çok, kendini "Türkiye'nin yönetimini belirleme" hezeyanına kapılan Türk-İş

Başkanlar Konseyi SABAH grubuna boykot çağrısı yaptı.

İşçilerin gerçek amacının dışına taşan bu eyleme karşı SABAH dün Türk basınında dönüm noktası sayılabilecek bir yayıncılık örneği ile cevap verdi.

SABAH bu yayını ile doğru bildiği yoldan asla şaşmayacağını, bazı siyasi partilerin kışkırtmasıyla cesaret kazanan bir büyük baskı grubunun bile karşısına da boyun eğmeyeceğini gösterdi.

Bu yazının sonu

SABAH Gümruk Birliği'ne girilmesinin ve daha sonra da Avrupa ile entegre olunmasının çok sıkı bir takipçisi. Çünkü SABAH bu ülkedeki sömürü düzeninin sona ermesini istiyor. Çünkü SABAH başkaları gibi devlet sırtında siyaset yapıp büyük paralar kazanmıyor. Çünkü SABAH devletin gücünü kullanarak büyümeye çalışmıyor. Çünkü SABAH bu ülkenin çağdaş, demokratik, hukuk düzeninin eksiksiz uygulandığı, insan haklarına saygı gösterildiği, rekabetin piyasayı yönlendirdiği, insanların daha mutlu olduğu, daha çok kazandığı bir ülke olmasını istiyor.

Gerçeklerden ne kadar kaçarsınız?

Hürriyet-Milliyet Grubu sistemli olarak SABAH'a saldırıyor. Burada amaç şudur: Büyük holdinglerin desteğindeki bu grup, basın dışındaki bütün işlerini devletle yaptığı için, Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesini, özelleştirme yapılmasını, demokrasi ve hukuk ilkelerinin sonuna kadar uygulanmasını çıkarına aykırı görüyor. Bu yolda da ölümlü engel gördüğü SABAH'a asılsız iddialarla saldırarak gerçeği gizlemeye çalışıyor.

Simdi diyeceksiniz ki, yine gazeteler arası savaş girdiniz. Tabii biraz uzaktan bakınca öyle gibi görünüyor. Rakip gazeteler birbirlerini yok etmek için kıyasıya bir kavgaya girmiş sanılıyor. Oysa ortada bir kavgaya yok. Bu çok amaçlı bir saldırının küçük ayrıntısıdır.

Ancak gerçek amaçlarını gizlemeye çalışanlar, olayı basın içinde bir çekişme gibi gösterip, vur kaç taktikleriyle çamur atarak, aslında Türkiye'nin hedeflerini baltalamaya uğraşıyorlar. Bugün Türkiye'de devletin sırtından inanılmaz paralar kazanan çevreler var. Bu çevreler Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesine, özelleştirme yapılmasına, hukukun üstünlüğü ilkesinin yaşama geçirilmesine, demokrasi-nin eksiksiz uygulanmasına karşı çıkıyorlar.

Niçin? Çünkü yukarıda saydıklarımızı gerçekleştirse hayat damarlarını kesilmiş olur. Çünkü bu çevreler güçlerini rekabetten değil, devletin sırtına binen tekeli zihniyetten alırlar.

Türkiye Gümrük Birliği'ne girdiğinde, açılacak sonsuz rekabet ufukları bazılarının maskesini düşürecek ve "devleti bile yönetme" sevdasında olanları perişan edecektir. Özelleştirme yapıldığında, devletle alışveriş imkanları ortadan kalkacak, kendilerine vehm ettikleri güçlerinin aslında bir kağıt incelğinde olduğu ortaya çıkacaktır.

Demokrasi ve hukuk gerçek anlamda uygulandığında milyonlarca insan hesap sorma hakkına sahip olacak, büyük vurgunlar, yolsuzluklar gün ışığına çıkacaktır.

Milliyet-Hürriyet

Şimdi gelelim kamuoyunda "kasna ediyorlar" imajının oluşmasının nedenlerine.

Hürriyet ve Milliyet'in sahibi Aydın Doğan'ın, Doğan'ın dünya-sına basın sektöründen girmesi.

yük holdingin ürünlerinin temsilciliğini alarak büyüdü.

Günün birinde gücünü daha da artıracaklarını düşünerek basın sektörüne el attı. O sıralarda zorda olan Milliyet Gazetesi'nin sahibi Ercüment Karacan'dan gazeteyi satın aldı. Doğan daha sonra da Hürriyet gazetesini satın aldı. Yani Aydın Doğan yeni bir gazete kuran kişi değil, elindeki para sayesinde kurulu düzene sahip olan bir kişidir.

Günümüzde gazete ve TV'ler kamuoyu üzerinde çok etkin. Eskiden kötü teknolojilerle yayınlanan gazeteler ve siyah beyaz bir TV kanalımız vardı. Bugün ise neredeyse her yerleşim biriminin ayrı bir TV yayını, bütün ülkeye yayın yapan 20'ye yakın TV kanalı, binlerce radyo var. İnsanlar bir haber ve propaganda bombardımanı altında. Doğal olarak bu gücü ellerinde tutanlar da çok "güçlü" hale geliyorlar. Üstüne üstlük siyasi kadroların yetersiz ve beceriksiz elemanlarının da, basının gücü karşısında boyun eğmesi, sektöre sonradan giren ve basını diğer işlerindeki başarıları için kullanan işadamlarında "benden büyüğü yok" kompleksi yaratıyor.

Basın dışı işler

Milliyet-Hürriyet gazetelerinin sahibi Aydın Doğan da asıl maddi gücünü basın dışındaki işlerinden almaktadır. Ancak Doğan'ın hemen bütün işleri devletle bağlantılıdır. Yani ya devletten ihale alır, ya devlete mal satar. Buradaki başarısını da elinde tuttuğu büyük med-ya gücüne borçludur elbette.

Örneğin Hürriyet-Milliyet Grubu'nun iki ayrı bankası var. Özellikle bunlardan biri olan Dışbank'ın çok cazip koşullarla alınmış olması çok dikkat çekici.

Doğan'ın Sirkeci'de bir yedek parça dükkanı vardı. Sonra işlerini genişletti, özellikle bir büyük

Yine Hürriyet-Milliyet Grubu Ray Sigorta'yı devletten satın almışlardır. Ray Sigorta devletten çıkıp Doğan'a geçmiştir ama, devletin bütün uçakları, trenleri, gemileri bu şirket tarafından sigortalanmaktadır.

Bir başka örnek ise Aydın Doğan'ın, temsilcisi olduğu firma adına devlete zırlı araç da satmasıdır. Ordunun Doğan aracılığı ile aldığı zırlı araçların sayısı binlerle ifade edilebilir. Yani Milliyet-Hürriyet Grubu basın dışındaki bütün işlerini devletle yapmaktadır.

Bu yazının sonu

Kısacası şunu demek istiyorum. Türkiye'nin en büyük basın gruplarından biri devlete çok iş yapmaktadırlar. Hatta belki de zarar ettikleri basın sektöründeki durumunu bu radan sağladığı kârlarla sübvansede etmektedir.

İşte yazının başında belirtmeye çalıştığım gibi Türkiye Gümrük Birliği'ne girmese, özelleştirme yapılsa, demokrasi ve hukuk kuralları işlerse, bu tatlı düzen bozulabilir. Bu düzen sadece Milliyet-Hürriyet grubu için değil, aynı yoldan milyarlar kazanan başka iş çevreleri için de geçerlidir. O zaman da Türkiye'nin bu yöndeki çabalarına engel olmak için kolları sıvırsınız. Ancak herşeyi rağmen ilerici ve çağdaş bir görünümü de yitirmek istemediğiniz için, bunu dolaylı yoldan yapmayı seçersiniz. Önce Türkiye'yi bu yola sokmak isteyen güçleri hedeflersiniz. Sonra bu konuda en ısrarlı olan yayın grubunu hedef seçip yalanlarla ve iftiralarla süslənmiş bir yıpratma kampanyası açarsınız.

Sonuçta kamuoyu gerçeği görmeyeceği için sanki basın içinde bir kavgaya var izlenimi edinir. Üstelik bunu yaparken ne kadar vatan-sever, ne kadar dürüst, ne kadar cesur olduğunuzu da göstermiş olursunuz.

Gelin asıl tartışmadan kaçmayın, Türkiye'nin geleceğini ve ilkelere konuşalım.

Sabah Gazetesi'ni korkaklar yönetiyor

BALIK baştan kokmaya başlamış.

Sabah Gazetesi'nin yöneticileri de gazetecilik mesleğine iğrenç bir koku sürdüler.

Çürümenin kokusu bu.

Ben burada açıkça söylüyorum ki, aşağıda anlatacağım olaya tenezzül edebilecek kadar kendini küçülten insanlar, değil yönetici olmak, benim bir zamanlar saygı duyduğum türde gazetecilik yapan Sabah'ın kapısından bile geçememeliydi.

Ama ne yapalım, onlar için zaman değişti herhalde, şimdi kendilerine "küçülmüş insan" rolünü uygun görüyorlar.

Onları şimdiki rolleriyle baş başa bırakıp başından geçen bir olayı anlatayım.

Bundan bir süre önce Sabah Grubu'nun çıkarttığı Aktüel Dergisi'nden bana telefon ettiler.

Son zamanlarda adından çok söz edilen gazeteciler ile ilgili bir dizi hazırlamaya başladıklarını, dizinin üçüncü yazısının benimle ilgili olacağını, uzun bir söyleşi yapmak istediklerini söylediler.

Kabul ettim isteklerini. Zamanımı ayırdım. Konuşmaya gelen gazeteci arkadaşların işlerinde çok titiz oldukları için onları kırmadım, sordukları her soruya cevap verdim.

Dizinin ilk konuğu Hincal Uluç'tu. Doğal olarak, beş sayfa ayrılacağı söylenilen görüşmelerin yayınlanacağı söylenen günü merakla bekledim.

Bana ayırdıklarını söyledikleri hafta aniden yine Sabah'ından başka yazırla yaptıkları konuşmayı yayınladılar.

Herhalde benimle yaptıkları söyleşiyi yayınlamayı biraz ertelədiler dedim kendi kendime.

ZAVALLI BİR DAVRANIŞ

Sonra anladım ki benimle yaptıkları görüşme hiçbir zaman yayınlanamayacak.

Çünkü Sabah'ın yöneticileri kendi grupları içinde bulunan bir yayın organında benim hakkımda olumlu tek bir satır bile bulunması ihtimali karşısında paniğe kapılmışlar.

Sadece benimle ilgili değil bu panikler. Hürriyet'te çalışan hiçbir gazeteci hakkında Sabah'ın hiçbir yayın organında ne yazı çıkacakmış artık, ne de bizlerden görüş filan alınacakmış.

Ne kadar zavallı bir davranış bu değil mi?

Ne kadar korkakça bir karar bu, inanılır gibi değil.

İnsan bunu yazarken bile böylesine küçük kararlar alabilen insanların ruhsal yapısından gerçekten endişe duyuyor.

Sonunda bunu da yaptılar.

Bu meslekte çalışan ve kurumları birbirleriyle kavgalı olsa bile bir düzeyde medeni ilişki kurmayı başarabilen gazetecileri bile birbirlerine düşman hale getirmeyi başardılar.

Benim için aslında, Sabah'ın gazetemizde belgeleriyle ortaya konulan vurgunundan daha da önemli bir olay bu.

Renkler

Serdar TURGUT

Çünkü ilkesizlik bu düzeye indiği zaman, artık her değeri ayaklar altına almayı göze alabilmiş insanlardan bir daha hayır gelmesinin çok zor olduğunu görüyorum bu olayda.

HODRİ MEYDAN

Açıkça söyleyeyim, ben Sabah Gazetesi'nde birçok meslektaşımı zevkle okuyorum.

Çetin Altan'a hayranımdır eskiden beri.

Selahaddin Duman'ı zevkle izliyorum. Cengiz Çandar'ın her yazısında öğrenilecek çok şey buluyorum. Hincal Uluç'u keyifle okuyorum.

Haydi hodri meydan. Sabah'taki meslektaşlarım sesleniyorum. Mutlaka sizelerin de Hürriyet'te takdir ettiğiniz bir gazeteci vardır.

Yazın köşenizde adını. Meslektaşınızı takdir edebilecek cesareti gösterin.

Korkmayın, kendinizle barışık olun, kendinize güvenin.

Yazın bunu da, yöneticilerinizin düşünen ve araştıran insanlara koyduğu o anlamsız, ilkesiz ambargoğu kırın.

Neden korkuyorsunuz anlamıyorum? Neden size "ilkesizlik buluşturmaya" çalışan insanların her sözünü dinliyorsunuz.

Nasıl olup da bir emirle mesleğinizi, meslektaşlarınıza bakış açınızı bir anda unutuveriyorsunuz.

Size bir şey söyleyeyim mi, gazetecilik mesleğinin sonunu yöneticilerinin davranışları değil, sizin bu tavırsızlığınız hazırlıyor.

Hadi Hincal Abi. Hadi Selahaddin Duman.

Cengiz Çandar, Mehmet Altan.

Yazın Hürriyet'ten bir meslektaşınız hakkında övücü bir yazı.

Çetin Altan bari sen yaz. Senin korkacak hiçbir şeyin olmamalı, sen kur şu yöneticilerinin emrini de gazetecilik mesleğinin tahmin ettiğimiz kadar pisletilmediği işaretini senden alayım.

Önem verin bu çağrıma.

HÜRRIYET'İN GÜZELLİĞİ

Ben burada bir şeyi tekrarlamak istiyorum. Ne bu gazetenin patronu Aydın Doğan ne de gazetemizin genel yayın yönetmeni Ertuğrul Özkök bir gün bile biz yazarlara şunu yazın bunu yazın diye konuşmamışlardır.

Ertuğrul Özkök benim patronumdur ama aynı zamanda arkadaşşımdır.

Biz işimizle arkadaşlığımızı hiçbir zaman birbirine karıştırmayız.

Gerektiğinde akşam oturup karşılıklı şarap içeriz, sabah o en ağır eleştirilerini bana yöneltir.

O, bu arkadaşlık ilişkimize rağmen bana Sabah ile ilgili tek bir şey yazmamı söylememiştir...

Ben bu medeni, güzel gazetede çalıştığım için çok mutluyum.

Sabah'taki arkadaşlarımızın da hak ettikleri medeni bir ortama en yakın zamanda kavuşabilmelerini gerçekten istiyorum.

O güne kadar da kendilerine "Allah kolaylık versin" diyorum.

24.11.95 HÜRRIYET

3.12.95 HÜRRIYET

Sabah herkesi kendi sanıyor

FAX: 0 212 550 34 72 - 0 212 550 34 77

DYP'nin yayın organı Sabah Gazetesi'nin tavnı son derece ilginç.

Bir yandan yazarlarına Hürriyet'i ANAP'a destek vermekle suçlayan yazılar yazdırıyor, diğer yandan tam gaz DYP propagandası yapıyorlar.

ANAP dün İstanbul'da seçim startı verdi. Seçim sloganlarını açıkladı. İyi veya kötü, doğru veya yanlış.

Sabah'ta tek satır yok. Sabah ANAP'ın varlığını yalnızca çamur atacağı zaman fark ediyor.

Çiller ise gazetenin demirbaşı. Üstelik de yalnızca sevaplarıyla. Günahları yamayacak bir yer ise Sabah yöneticileri tarafından hemen bulunuyor.

Hürriyet'in ANAP'a destek verdiği

doğrudur.

Ama Hürriyet aynı desteği, DYP'ye de, CHP'ye de, DSP'ye de verir. Aynı partileri en sert şekilde eleştiren de yine Hürriyet'tir...

Doğru bulduğu, doğru olduğuna inandığı şeyleri yapan herkese verir.

Bu destekte, kendi ilişkilerimizin düzeyi değil, yapılanların doğruluğu kriterdir.

Hürriyet'te yat dostlukları, haberi etkilemez.

Bazı partiler görmezlikten gelinmez. Burası gazetedir. Adı komandit şirket değil. Burada çalışanların ar damarı vardır. Çıkarlar uğruna satılmazlar.

Şerefsizlerle mücadele ederken dahi, onurunu korur Hürriyet'tekiler.

Biz halka yakın durur, bununla övünürüz. Bizim arkadaşlarımızın politikacılara yalaklık yaparken çekilmiş görüntüleri televizyonlara yansımaz.

Merak ediyorum... Hem de çok merak ediyorum. Sabah Gazetesi'ni DYP ve Çiller'e bu kadar angaje olmaya iten ne?

Hangi büyük çıkar!

Kokusu bir gün çıkar inşallah...

23.11.95
SABAH

CAN
ATAKLI
ASPAVA

Milliyet-Hürriyet hakkında yanılmadığım ortaya çıktı

Milliyet ve Hürriyet gazetelerinin, basın dışından gelen bir patronun yine basın dışı işlerini takip için kullanılan birer araç olduğunu defalarca yazmış ve "Dikkat edin, Hürriyet ve Milliyet kendi çıkarlarına ters gelen her olayı haber yapar, kızdıkları kişi ve kuruluşları yıpratmak için kampanyalar açar" demiştim. Bunun da çeşitli konularda ki örneklerini sıralamaya çalışmışım.

İş takipçisi bu gazeteler yazdıklarının ne kadar doğru olduğunu kendi elleriyle bir kere daha kanıtladılar.

Bu gazetelerin sahibinin Dışbank ve Ray Sigorta operasyonlarını bütün ayrıntılarıyla anlatmaya çalışmışım, üstelik belgelerini de tek tek ortaya koyarak. Ancak bu konularda tatmin edici tek satırlık açıklama bile yapamadılar. Bir gazetenin gücünü kullanarak basın dışı işlerden inanılmaz paralar kazanmasının ayıbıyla yakalanmışlardı çünkü.

Ancak ortaya belgeleriyle konan skandala karşı hiçbir somut açıklama getiremeyenler, gerçek yüzlerini bir kere daha ortaya koy-

maktan çekinmediler ve yine yalanla başvurdular.

Hiç olmamış bir olayı birkaç gündür yazarak işledikleri suçları SABAH'ı da ortak etmeye çalışıyorlar. Yapmak istedikleri şudur: "Kendi ayıbımızı temizleyemiyoruz ama SABAH'ın da bizim gibi olduğunu yaymalıyız etrafa. SABAH'ın basındaki onur savaşını gazeteler arası savaşa çevirmeliyiz ki halk gerçeği öğrenmesin."

Hayır SABAH sizin gibi değil, olmadı ve olmayacak.

Yüce Meclis'e

AKŞAM Gazetesi kupon karşılığı küçük boy televizyon vaat ediyordu... Ve bu gazete, hiç sıkılmadan, fiyatını 40 bin liraya çıkarmıştı. Televizyonları verip vermeyeceği belli değildi. Sahibi olan kişinin hiçbir teminatı, hiçbir güvencesi yoktu.

Mehmet Ali Ilıcak, birdenbire gazete sahibi olmuştu ve bu yöntemle günden azından 20 milyar para kazanıyordu.

Bir gün önceden basılan ve içinde hiçbir güncel habere yer verilemeyen Akşam'ı, Sabah Gazetesi basıyordu. Dağıtımını da Sabah yapıyordu. Bu gazetenin patronu olan Dinç Bilgin, sağda solda "Bu çocuk, bu televizyonları vermeyecek" derken, öte yandan Akşam'ın sırtından her gün milyarlar kazanıyordu.

(Burada bir kez daha hatırlatıyorum. Akşam, vaat ettiği televizyonları veremediğinde, bu suçta Sabah Gazetesi de ortak olmuş olacak. Haberleri olsun.)

Evet, bunları yazınca kavga çıktı. Bize küfürlerle karşılık vermeye kalkıştılar.

ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz, Sabah'ı "şantaj yapmakla" suçladı. Bu gazetenin genel yayın yönetmeni, önceki gece kendi kanalları olan atv'de, Mesut Yılmaz'la canlı yayında tartışmaya girişti. Bir haber bülteninde ilk kez böyle bir olaya tanık oluyorduk.

Sabah Gazetesi, yıllardan beri Tansu Çiller'e yağ çekiyordu da, muhalefete düşmanlığın bu boyuta vardığına ilk kez tanık olmuştuk.

Şimdi bundan sonra bu gazetenin hangi yazdığı habere inanalım? Hangi köşe yazarına inanalım?

Bunlar artık taraftır. Tansu'dan yana taraf olduklarını açıkça belli etmişlerdir. Bu yüzden de, Tansu-Özer ikilisi aleyhine bir tek satır bile yazamazlar. Ortalıkta çok üzücü iddialar dolanmaktadır. Bu gazetenin, bu iktidar döneminde çok büyük avantajlara sahip olduğu yazılıp söylenmektedir.

Basının, bu Sabah Gazetesi ve Akşam Gazetesi sayesinde ne duruma geldiğini görüyor musunuz?

Sabah dün kendince bir "erkeklik gösterisi" yaptı ve Meclis'e çağrıda bulundu.

Biz bu çağrılarını hepsine varız. Ancak Sabah Gazetesi bir tuhaftır! İşine gelince ve sıkışınca, böyle yollara başvurur. İşine gelmeyince ise halka yalan söylemeye, okurlarını her gün birinci sayfadan "Tür-

kiye'nin en çok satan gazetesi" diye kandırmaya devam eder. Oysa beşinci sıradadır.

Sabah'a burada bir hatırlatma yapmak isterim. Eğer kabul edilirse, Tansu'nun malını mülkünü araştırmak için Meclis'te kurulan komisyonu da çalıştırma çağrılarını yapsınlar. Acaba işlerine gelir mi? Velinimetleri zor durumda kalırsa ne yaparlar?

Eğer Tansu iktidardan uzaklaşırsa, Bay Dinç Bilgin'in trilyonluk teknesi, yine yabancı bayrakla gezip vergi kaçırmaya devam eder mi?

Buradan Sabah'a rica ediyorum, böyle ucuz kahramanlık gösterileri yapmasınlar. Onların ilk yapması gereken, okuyucuya yalan söylemekten ve "her devrin adamı" olmaktan vazgeçmektir.

Hatırlayınız. Bunlar Özal döneminde de Özal'ın yağdanlığı idi!

Mesut Yılmaz, bunların televizyonuna önceki gece çok güzel konuştuk. Anlayana bu sözler çok koyardı da, Sabah'a acaba herhangi bir etkisi oldu mu?

Evet, ben Sabah'ın yaptığı çağrının genişletilmesinden yanayım. Meclis tarafından yapılacak bir araştırma, basında çalışan herkesi kapsamalıdır. Böylece ne kadar avantacı, üçkâğıtçı, ihale takipçisi gazeteci varsa, aldıkları ve almakta oldukları ücretlerle birlikte hepsi gün ışığına çıkarılmalıdır.

Zamanı geldi ve çoktaaan geçti. Türk basınında ne kadar pislik varsa, artık bunları temizlemek zorundayız.

İnsanda biraz utanma, biraz sıkılma olur!

Sen, gerçek ortaya çıktığında, "Efendim biz Türkiye'nin en çok satan gazetesiyiz. Biz bu konuda bankalar gibi bir yılı esas alıyoruz" diye şaka yapacaksın!..

Bankaların mevduatı nasıl bir yıllık hesaplanırsa, bunların satışı da öyle hesaplanmalıymış!..

Maşallah be kardeşim! Ben pişkinliğin böylesini ömrümde görmedim.

Evet, Türk basınında inanılmaz bir pislik, yağcılık, avantacılık, çıkarıcılık, rezillik yaşıyoruz. İktidara kim olursa olsun yağ çekeceksin, malı götüreceksin.

Türk basınının bütün güzel değerlerini yıkan, bütün olumlu kavramlarını sona erdiren Sabah Gazetesi, ektiğini yakında biçecek. Bunları, o birkaç trilyonluk borcun altından, değil Tansu, Clinton gel-se kurtaramayacak.

Cevap verin, Yılmaz'ın arkasına saklanmayın

Günlerdir Hürriyet-Milliyet grubu gazetelerinin birer iş takipçisi gibi kullanılarak, devletin kaynaklarının nasıl sömürüldüğünü belgeleriyle yazıyorum. Tek satır cevap gelmiyor. Bunun yerine siyasi ikbal beklemedikleri ANAP Genel Başkanı'nın komplekslerinden kaynaklanan histeri krizinin ardına sığınıp SABAH ve SABAH çalışanları aleyhine iftira, yalan kampanyası açıyorlar.

Inanasım gelmiyor. Günderdir, bir gazete grubunun devletle nasıl içiçe olduğunu, birer iş takipçisi gibi kullanılan gazeteler sayesinde devletten ne büyük avantajlar sağlandığını yazıyorum. Bunların hiç birine cevap gelmiyor. Ne oluyor? Akılnı kadın başbakanı takmış bir siyasi parti lideri-

Müthiş bir ahlaki çöküntü içindeki Milliyet-Hürriyet Grubu, her satırı ezilmişlik kompleksini kusan yalan ve iftiralarla SABAH'a ve SABAH çalışanlarına saldırıyor.

Galiba suçluyum

Son günlerdeki gelişmelere bakıyorum da, kendi kendimi suçlamaya başladım. Hürriyet-Milliyet grubunun geleceğini bağladığı bir siyasi partinin genel başkanına destek vermek uğrunda SABAH'a karşı başlatmış sinsi yıpratma kampanyasına üç beş satırla cevap verip geçmek vardı.

Ancak dürüstlük, ahlâk dersleri vermeye kalkan bu gazete grubunun, devlette nasıl içiçe olduğunu anlatmak gerekiyordu. Halkın parasını kullanarak, milyon dolarları nasıl cebine attıklarını, sonra da bu düzenin devam etmesi için Türkiye'nin önünü tıkama pahasına

nasıl amansızca bir kavgaya verdiklerini gözler önüne sermek gerekirdi.

Türkiye'nin geleceğine sırf kişisel çıkarları ve hırsları için ipotek koymaya kalkanların devletin hangi kaynaklarını nasıl sömürdüklerini bir bir anlatmak gerekiyordu.

Çaresizlikle başbaşa

Hepsi belgelere dayanan haberler belli ki Hürriyet-Milliyet grubunu çaresizlik içinde bıraktı. Ama ahlâklı olma, erdemli davranma, dürüst olma niteliklerini çoktan yitirdikleri anlaşılan bu gazetelerin sahip ve yöneticileri utanıp başlarını eğeceklerine, tam da kişiliklerine yarışı biçiminde yalan, iftira kampanyasına başladılar. Kendi yazdıklarında bile çelişkiye düşen, herkesin gözü önünde geçen olayları bile çarpıtmaktan utarmayan, hayali haberlerle insanların şeref ve haysiyetleriyle oynamayı ilke edinen bu gazetelere bir

çağrı yapmak istiyorum.

"Saklanmayın artık"

Mesut Yılmaz bir parti genel başkanı olarak, ülkenin başına geçmek için sizi kullanmak isteyebilir. Siz de "dünyaya bakış açınızın gereği" olarak bu kişiyi destekleyebilirsiniz.

Ama Mesut Yılmaz'ın komplekslerinden doğan histeri krizlerinin ardına saklanıp SABAH'a saldırıya kalkmayın.

Hiçbir kanıt olmadıkça halde "SABAH iktidardan avantaja aldı, diyet borcunu ödüyor" safsatasını ağzınıza sakız yapacağınız, belgelerle açıkladığım halkın parasının soyulması olayına cevap verin. Oysa siz ne yapıyorsunuz? Bizim aklımıza bile gelmeyecek hilelere, yalanlara, iftiralara bel bağlayıp, yaygara çıkarak kamuoyunun önünde mazlumu oynamaya kalkıyorsunuz. Ya pislüğünüzü temizleyin ya da oturun oturduğunuz yerde; etrafı da pislik buluşturmayın.

nin hırsını SABAH'tan çıkarmak için milyonlarca insanın gözünün içine baka baka söylediği yalanların ardına sığınıp zeytinyağı gibi üstüne çıkmaya çalışıyorlar.

Özkök ders vereceğine olayları çarpıtmasının yeter

Yazar Enis Batur'un deyimi ile "Rahmetli Ertuğrul Özkök" yani Hürriyet'in Genel Yayın Yönetmeni, SABAH'a gazetecilik dersi vermeye çalışıyor. Patronu Aydın Doğan'ın yönetmeni olduğu gazeteyi bir silah gibi kullanması karşısında süt dökmüş kedi gibi sessiz otururken, sıra SABAH'a çamur atmaya gelince aslan kesiliyor.

Hürriyet'i baştan sona tarayıp da yalan, kasıtlı veya çıkar ilişkisine dayalı haberleri ortaya çıkarmak için mesai harcama-ya değmez. Ama önceki gün birinci sayfadaki yazdıkları bir yalan haber var ki değinmeden geçemeyeceğim.

Özkök'ün Hürriyet'i "CHP'de skandal" başlıklı haberinde, SABAH Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Zafer Mutlu'nun, CHP Merkez Karar Yürütme Kurulu toplantısına girdiğini yazıyordu.

Habere ayrıca bazı CHP'lilerin de ifadelerine yer verilerek "bunun bir skandal olduğu" vurgulanıyordu.

Oysa Ertuğrul Özkök, bir gün sonra kendi köşesinde Zafer Mutlu'nun toplantıya katılmadığını, toplantı sırasında yan odada oturduğunu yazdı.

Şimdi ikisi arasında çok büyük bir fark var. Önemli kararların alındığı bir toplantıya katılmak başka, tesadüfen bu toplantı sırasında orada olmak başka.

Ancak Özkök, bir gün sonra, tabii ki yine SABAH'a çamur atarak yazdığı yazıda bu gerçeği teslim etmek zorunda kaldı ama sanıyorum "ükeleri" bir özür dilemeyi engelledi.

NOT: Ertuğrul Özkök'e bir hatırlatma yapmak istiyorum. Yıllar önce bir kitap yazdı. Adı "Sanat-Bilişim İktidar" Özkök bu kitapta, özellikle o sırada Genel Yönetmeni olmadığı Hürriyet gazetesinden seçtiği haberlerin analizini yaparak bu habercilik tarzına çok ağır eleştiriler getiriyordu. Oysa aynı Ertuğrul Özkök, şimdi, o zaman kitabında eleştirdiği haberciliğin çok daha kötüsünü yapıyor. Tavsiyem şu: Boş bir zamanında kitabını yeniden okusun ve şimdi yaptığını ne olduğunu karar versin. Kitabın sonuna geldiğinde Enis Batur'un "Rahmetli Ertuğrul Özkök" tanımlamasına belki kendi de katılır. **25.11.95 SABAH**

Mesut Yılmaz'ın saldırısı hiç tesadüf değil

Mesut Yılmaz'ın SABAH'a düşmanlığı aylardır biliniyor. Ancak Yılmaz birkaç gün öncesine kadar bu denli açık bir savaş açmamıştı.

Size garip gelmiyor mu, tam Hürriyet-Milliyet grubunun devletten nasıl avantaj sağladıklarını yazmaya başladığımız sırada Yılmaz'ın bu kampanyayı açması.

Bana pek garip gelmiyor. Görünen o ki Hürriyet-Milliyet grubu geleceğini Yılmaz'ın iktidarına bağlamış. Çünkü statükocu Yılmaz, yeniliklere kapalı, Gümrük Birliği'ne ve özelleştirmeye karşı, demokrasinin yerleşmesini istemeyen bir siyasi lider. Hürriyet-Milliyet grubu da çağdaş bir Türkiye'de şimdiki gibi at oynatamayacağını biliyor. O halde çıkarlar çakışıyor. Yılmaz iktidara gelir. Türkiye tam ileri bir adım atacağı sırada yerinde saymaya ve hatta gerilemeye başlar. Hürriyet-Milliyet'in patronu da, gazetelerini kullanarak daha hoş avantajlara kavuşur.

Güzel bir işbirliği. Ama çok sırtıyori.

Hürriyet'e düzeltme

Hürriyet Gazetesi dün birinci sayfasında bir tekne fotoğrafı yayınladı. Hürriyet'in uzun süredir dili ne doladığı "Dinç Bilgin'in teknesi" edebiyatı, son olaya bir kere daha gündeme geldi. Ancak Hürriyet bir hata yapmış. Düzeltmek gerek. Çünkü birinci sayfada "Dinç Bilgin'e" ait diye tanıtılan tekne Dinç Bilgin'e ait değil. Hürriyet bu yanlışlıkla okurlarını yanıltmış oldu. Bilgin'in teknesi fotoğrafı teknedeki daha büyük ve daha güzel.

CAN
ATAKLI

ASPAVA

Yorum yazmak veya
propaganda yapmak

Dünyanın en kolay işlerinden biri bir başkasını suçlamaktır. Hele hele alınacak sonucunu bir ölüm kalım meselesi haline getirirseniz, ortada ne ilke kalır, ne ahlak, ne de objektiflik.

Basın dışı işlerini eskisi gibi kolaylıkla sürdürmek isteyen, ancak karşılarında basının onuru adına SABAH'ı bulan Hürriyet-Milliyet gazeteleri, hiç çekinmeden, sıklıkla yalan ve iftira dolu yayınlar yapıyorlar.

Patronlarının tatlı çıkarlarına bir zarar gelmesin diye "iktidarcılık oyunu"na" soyunan bu gazeteler son günlerde ANAP'ın propaganda bülteni gibi çıkmaya başladılar.

SABAH'ı tarafsız olmamakla, iktidardan yana tavır koymakla, bunu da diyet borcunu ödemek için yapmakla suçlayan Hürriyet ve Milliyet'in ANAP propagandalarını ibretle izliyorum.

Yorum ve haber

Son bir aylık gazete koleksiyonlarını karıştırdım. SABAH'ın ve Hürriyet-Milliyet gazetelerinin yayınlarını incelemeye çalıştım.

Çok ilginç bir tablo çıkıyor ortaya. SABAH'ta Tansu Çiller ve hükümetine destek veren çeşitli yazılar buldum. Ancak bunların pek çoğu yazarların yorumu biçiminde.

Yani yazarlar kendi düşüncelerini ortaya koymuşlar. Bu herkesin en do-

Kafamı
bozan
şeyler

ğal hakkı. Manşetlerde destek yok mu? Var tabii. Ancak bunlar da günün olayları doğrultusunda SABAH gazetesinin dünyaya bakış açısını da yansıtan objektif haberler.

Oysa Hürriyet ve Milliyet gazetelerinin yayınında yorum yok, haber yok, tek yanlı propaganda ve kamuoyunu etkileme çabaları var.

Yılmaz'ın oylarını artırmak için örneğin seçim sonrası olası koalisyon formülleri çiziliyor ve halk kandırılmaya çalışılıyor.

Adaylara destek

Hürriyet ve Milliyet gazeteleri bunun yanı sıra, yorum ve habercilik kurallarından ayıklanmış yazılarla ANAP adaylarının propagandalarını da üstlenmiş durumda.

ANAP'ın ekonomi kurmaylarını tatıtmak başka, "bunun en iyisi olduğunu" söylemek başka.

Son iki hafta içinde Hürriyet ve Milliyet gazetelerinin hemen tüm manşetleri ya ANAP'a ya da ANAP bağlan- tılı koalisyon projelerine ayrılmış. Yazılar ise topyekün bir Tansu Çiller karalamasına soyunmuş durumda.

Tabii ki gazeteler bu tür yayınlarında özgür ve bağımsızdır. Ancak bir başka gazeteyi "taraf tutmakla" suçlayıp, sonra da kendiniz bir partinin destekçisi hatta propaganda bülteni haline dönerseniz, bunu hiçbir ahlaki kurala sığdıramazsınız.

Bu yakınlık niye

Şimdi biraz Hürriyet ve Milliyet gibi düşünüp senaryolar üretelim. Aydın Doğan satış soruşturulan Dışbank'ın kuruluş yıldönümünü görkemli bir törenle kutladı. Her nedense bu kutlama töreninin şeref konuğu ANAP Başkanı Mesut Yılmaz'dı. Yılmaz-Doğan birlikteliği törenden sonra da devam etti ve birlikte yemek de yenildi. Ardından Yılmaz Hürriyet yazarlarıyla da yemekte beraber oldu.

Acaba diyorum, Aydın Doğan mutlaka Yılmaz'ın seçilmesini neden istiyor? Yoksa Yılmaz daha şimdiden bazı taahhütler mi veriyor? Aydın Doğan'ın bugünkü düzenini sürdürmeyi mi garanti ediyor?

İşte Hürriyet-Milliyet gibi cin fikirler üretmeye çalışınca ortaya böyle acayip birşey çıkıyor.

Gazeteciler ve patronlar

■ Basında "patron" tartışması neden başladı?

■ Niçin bazı gazeteciler "Bana yazı yazmam için patronun baskısı gelmez" savunması yapmak zorunda kalıyor?

■ Gazetenin başına adeta paraşüt ile inen Genel Yayın Müdürleri ne kadar gazeteci?

■ Gazeteler holdinglerin bünyesindeki birer şirket haline mi getirildi?

■ Gazete sahibi gazetesinin yayın politikasına karışır mı?

■ Gazete sahibinin değil de gazete patronunun yanında çalışan gazeteciler.

Pazartesi bu köşede

Şeriatçıları kim koruyor?

SABAH Gazetesi bir süreden beri Tansu'nun sesi oldu. Bir kitle gazetesinin bir parti veya onun başındaki kişiyle böylesi özdeşleşmesi, hayra alamet değildir.

Sabah bir yanda Tansu'nun sesi olurken, öte yanda Mesut Yılmaz ve ANAP'ın da amansız karşıtlığını yapıyor... Bu gazetenin dünkü manşeti çok ilginç ve çarpıcıydı... Sabah'ın nasıl çelişkiler ve tutarsızlıklar içinde olduğunu somut örneğini oluşturuyordu. Manşet şöyleydi:

"Yılmaz nereye?... Partisini de, ülkeyi de maceraya sürüklüyor..."

Niçin maceraya sürüklüyormuş?... Onun da cevabını Sabah şöyle veriyor:

"Türkiye düşmanlarına fırsat... Listeleri Korkut Özal ve Ali Coşkun gibi Refah'a yakın tarikatçı adaylarla doldurdu. Diğer seçilebilecek sıraları şeriatçı-ülküçüler paylaştı. 3-5 oy daha fazla alabilmek için şeriatçı-ülküçülerle seçim ittifakı yaptı..."

Şeriat tehlikesi konusunda Sabah Gazetesi'nin ve anlı şanlı patronu Dinç'in jetonları demek ki düşmeye başlamış! Oysa bugüne kadar gerek kendilerine ait olan ATV ekranında ve gerekse yazılı yayın organlarında, şeriata ve şeriatçılara övgüler düzerlerdi!.. Ve bunu da "demokrasinin" ve "fikir özgürlüğünün" bir gereği olarak yutturmaya kalkışları.

Birkaç tanesi hariç, bunların köşe yazarları ve program yapımcıları hep aynı tavrı içinde değil miydi?

Ben bunlardan iki somut örneği, daha bir hafta önce burada yazmadım mı?

ATV kanalında yayınlanan A Takımı isimli programda Atatürk "Deccal" olarak tanıtılmadı mı? Bol bol şeriat propagandası yapılmadı mı? Aynı program için konuşması bandede alınan Cumhuriyet Gazetesi'nin Genel Yayın Yönetmeni Hikmet Çetinkaya'nın konuşması, patron Dinç'in emriyle yayından kaldırılmadı mı?

Değerli arkadaşım Savaş Ay, kamuoyunda oluşan tepkilerden sonra yazılı olarak özür dilemek zorunda kalmadı mı?

ATV'nin Ali Kırca isimli sunucusu, hemen ertesi gün programında başka bir rezalet sergilemedi mi? Stüdyoda bulunan bir kadınla aynı yerde oturmayacaklarını söyleyen asalı, takkeli şeriatçılara aynı bir stüdyo açıp onları yayına oradan sokmadı mı?

Geçmişin hızlı devrimcisi olan bu şahıs, yazdıklarına bir tek satırla olsun cevap veremedi mi?

Sabah Gazetesi ve onun patronu olan Bay Dinç'in aklı, acaba bir hafta önce neredeydi? ATV ekranında Atatürk'e ve Cumhuriyet rejiminin temel ilkelerine sövülürken, bu gibi adamlar sürekli olarak kendi gazete ve dergilerinde maaşa bağlanırken, kendisi uzayda mı geziniyordu?

Kendi "gazetecileri" sürekli olarak şeriatçılarla ilişki kurarken, Dinç uyuyor muydu?

Şeriat tehlikesi, şimdi Mesut Yılmaz'a vumak gerektiğinde mi aklına geliyordu?

Bu hassas konuyu yıllar boyu ekranlarından ve sayfalarından kaşıyanlar kimlerdi? Onlara maaşı Dinç ödemiyor muydu?

Vallahi bunca yıllık gazetecilik yaşamımda ben böyle komiklik görmedim. Koskoca bir kitle gazetesi, Tansu'ya yağ çekmek uğruna ne yapacağını şaşırmış, oradan oraya koşuturup duruyor!..

Ama hiç kuşkunuz olmasın, 24 Aralık seçimleri sonrasında iktidar değiştiğinde, Sabah bu kez yeni hükümetin yağcısı olacak.

Tansu gelirse Tansu'nun, Mesut gelirse Mesut'un, şeriatçılar gelirse şeriatçıların!..

Helal sana be Dinç!..

AFERİN TANSU'YA

Tansu bizim gazetemeye verdiği demeçte diyor ki: "Mesut Yılmaz'ın kardeşi yurtdışındaki varlıklarını niye saklıyor? Onların kaynağı nedir?..."

Arkadaşım, bizim sana sormamız gereken soruları sen bize mi soruyorsun? Başbakan sen misin, biz miyiz? Madem kafanda o konuda kuşku var, bunları araştırmak senin görevin değil mi?

Neyse, burada daha önemli bir konuya değineceğim. Aynı demecinde, çok acı bir itirafta bulunuyor:

"Maalesef, geride kalan 2.5 yıl içinde eğitimde bir şey yapamadık..."

Sadece eğitimde değil, hiçbir alanda hiçbir şey yapamadın.

Enflasyonu düşürdün mü? İşsizliği azalttın mı? Hangi yeni tesisleri üretime geçirdin? Devletin iç ve dış borçlarını bu inanılmaz boyutlara nasıl çıkardın?

Eğitimde hiçbir şey yapmadığın doğrudur. Bir yanda bütün dünyaya "Aman Refah gelmesin" diye yalvarırken, öte yanda eğitimi şeriatçıların eline sen teslim etmedin mi?..

Fakat Tansu'nun dünkü Hürriyet'te yer alan demecini okurken bir yandan da çok mutlu oldum... Çünkü öğrendim ki, çok iyi köprü kurarmış, bacağına alıp eliyle birlikte iyi kaldırmış, tarihe geçecekmiş falan filan!..

Hayırlı köprüler olsun.

SAĞLAM'IN AÇIKLAMASI

YÖK eski Başkanı ve şu anda DYP Kahramanmaraş adayı Mehmet Sağlam'dan bir açıklama geldi. Lojman konusunda şöyle diyor:

"Başbakanlık, istifamdan 7 gün önce konut tahsis etti. 25 Ekim günü taşındım, 1 Kasım'da istifa ettim. Yazdıklarım gerçek değildir."

Hangisi gerçek değil? O görkemli konuta taşındığında, istifa edip aday olacağını bilmiyor muydu?

YÖK'e bağlı ÖSYM tarafından emrine verilen makam arabası ve şoför için ise şöyle diyor:

"Tarafıma 06 ANC 72 plakalı aracın şoförüyle birlikte tahsis edildiği doğru değildir. Şahsıma ait Mercedes araba da yoktur. Haksız yere yıpratılmak isteniyorum..."

Hayır, Mehmet Sağlam yine doğru söylemiyor. "DYP adayı" sıfatıyla geçen gün bizim gazetemeye gelmişti. Bu makam aracını şoförüyle birlikte kullanıyordu. Bunu hangi sıfatıyla yapıyordu?

Kendisine resimleri göndermemi ister mi?

Şahsına ait Mercedes araba olmadığı konusuna geline... 55 plakalı kırmızı Mercedes'i acaba sattı mı?

Yazdıklarım tamamen doğrudur, belgelidir. Kendisine bir ricada daha bulunayım. Gönderdiği açıklama YÖK'ün daktilosunda yazılmış. Ayrıca metnin altındaki imza, gerçek imza değil. Başka bir yöntemle YÖK'te atılmış olduğunu tespit ettik. Bundan sonra imzasını başkalarına attırmasın, sorun çıkabilir!

Bazı DYP adayları devleti kullanmaya devam ediyor. Arkadaşım Tansu'dan rica ediyorum, bunları uyarsın!

6.12.95
HURRİYET

Çiller, Yılmaz ve medyada tekelleşme...

Geçen Şubat ayı sonları, Başbakan Çiller'le Tokyo'dayız. Bir İtalyan lokantasında akşam yemeği. Ev sahipliğini Başbakan yapıyor.

Masada bulunanlardan Özer Çiller'le Yalım Erez'i, Başbakanlık Başdanışmanları Emre Gönensay'la Büyükelçi Yalım Eralp'i, meslektaşlarını Yavuz Gökmen ve Sedat Ergin'i hatırlıyorum.

Başbakan'la sohbet ederken konu bir ara medyadan açılıyor. Daha doğrusu medyadaki tekelleşmeden...

Tansu Çiller o gün öğle yemeğinde eşi Özer Çiller'in Japon Başbakanı Murayama'yla yaptığı ilginç bir sohbeti naklediyor.

Özer Çiller soruyor: "Japonya'da bir kişinin iki gazetesi olabilir mi?"

Japon Başbakanı:

"Olabilir."

"Aynı kişi aynı zamanda bir televizyon kanalına da sahip olabilir mi?"

"Evet, olabilir."

"Aynı kişinin bir de bankası olabilir mi?"

"Olabilir."

"Aynı kişinin bir değil, iki bankası olabilir mi?"

"Olabilir, zira yasal olarak buna da bir engel yok."

"Peki biri Japonya'da çıksa, bütün bunlara aynı zamanda sahip olmaya kalksa ne olur?"

Japon Başbakanı'nın bu sonuncu soruyu şöyle yanıtlamış:

"Olamaz, çünkü kıyamet kopar!"

Bizde, yani Türkiye'de olabiliyor.

Kıyamet de kopmuyor!

O Tokyo akşamında Başbakan Çiller'in medyadaki tekelleşmenin demokrasi açısından sakıncalarına değinirken şöyle dediğini anımsıyorum:

"Şu sıralar yapacağım çok iş var. Basındaki tekelleşmeyle uğraş-

mam."

Notlarını karıştırıyorum.

Başbakan Çiller geçen Ocak ayı sonu Davos'taki Dünya Ekonomik Forumu'nda yaptığı konuşmasında da medyadaki tekelleşme konusuna değinmiş.

Medyanın az sayıda patronun elinde toplanmasından demokratik işleyişin zarar göreceğini belirtmiş. Tekelleri önleyici yasal düzenlemelerin öneminden söz etmiş. Uçakla İsviçre'den Ankara'ya dönerken yine sözü bir ara aynı konuya getirmiş.

Daha sonraki aylarda Türk Henkel'in toplantısında bir konuşması var Çiller'in. Demokratikleşmeyi anlatırken medyadaki rekabetin azlığından yakınmış, bu alanda rekabetin yararna, tekelleşmenin zararna işaret etmiş...

Çiller, Türkiye'nin Başbakanı.

Ölke yönetiminden sorumlu, en yetkili kişi. Medyadaki tekelleşmeden yakınıyor. Ama sorunu erteliyor.

YILMAZ'IN ÇİFTE STANDARDI...

Mesut Yılmaz, ANAP Genel Başkanı.

Notlarına bakıyorum.

Yılmaz da medyadaki tekelleşmeden yakınıyor. Kendisiyle birkaç kez bu konuyu konuşmuşuz. Bunun böyle gidemeyeceğini, Türkiye'deki bu tekelleşmeye karşı yasal düzenlemelerin şart olduğunu, çünkü demokrasinin bu durumdan olumsuz etkilendiğini haklı olarak söylemiş.

Ama bunlar lafta kalmış.

Yılmaz'ın ana muhalefet partisi lideri olarak parlamento zemininde herhangi bir somut girişimini hatırlamıyorum. Ayrıca bu konuda kendisinin çifte standart sahibi olduğundan da söz edilebilir.

Bir örnek:

Mesut Yılmaz, SABAH Grubu'nun sahibi Dinc Bilgin bu yıl bir banka satın almak için girişimde bulunduğu zaman yerli göğü inletmişti. Bir süre sonra Dinc Bilgin yerinde bir kararla banka almaktan vazgeçmişti.

Ama Mesut Yılmaz, Milliyet-Hürriyet Gru-

bu'nun sahibi Aydın Doğan'ın aynı zamanda iki bankanın, bir de sigorta şirketi'nin sahibi olduğunu nedense görmezlikten gelmiştir, bugün de geliyor.

Yılmaz'ın bu çifte standartı şaşırtıcı değil.

Geçelim.

Benim aslı üstünde durmak istediğim nokta şu:

Bir Başbakan, medyadaki tekelleşmeden yakınıyor. Ana muhalefet lideri de aynı durumdan şikayetçi. Demokrasinin işleyiş açısından bunun sakıncalarına her ikisi de işaret ediyorlar. Ama ikisi yan yana gelip bu sorunu çözemiyorlar.

TEMİZ MEDYA İÇİN...

Bir örnek:

İngiltere'de geçen yaz başı Major Hükümeti parlamento'ya bir yasa önerisi sunmaya hazırlanıyordu. Buna göre, ülke çapında gazete tirajının yüzde 20'den çoğuna sahip bir şirketin aynı zamanda bir televizyon kanalına sahip olması yasalara aykırı sayılacaktı. Kimileri bu oranın yüzde 10'a indirilmesini savunuyordu. (Financial Times, 27/28 Mayıs 1995, sayfa 8).

Son söz:

Birkaç gün önceki yazımda da belirttiğim gibi, ülkemizde medyadaki tekelleşme gerçekten olmadık boyutlara erişmiş durumda. Promosyon çılgınlığıyla içiçe giden tekelleşme, medya kirlenmesinde etkili oluyor. Medyadaki kalite kontrolünü zorlaştırıyor.

Promosyonun haberdar daha önemli olmasına son vermek şart.

Halkın daha iyi haber alması ve daha özgürce bilgilenmesini sağlamak için tekelleşmeyi

gemlemek de

şart. Yoksa te-

miz medya

yalnız bir öğlem

olarak kalmaya

devam edebilir.

Bir Başbakan, medyadaki tekelleşmeden yakınıyor. Ana muhalefet lideri de aynı durumdan şikayetçi. Demokrasinin işleyiş açısından bunun sakıncalarına her ikisi de işaret ediyorlar. Ama ikisi yan yana gelip bu sorunu çözemiyorlar.

SABAH diyor ki...

Tekel kavgası..

Bu kavgadan sıkıldınız, biliyorum.

Ama sıkılmayın.. Sorunu anlayıp tarafı olmaya çalışın.. Çünkü bu kavga, okurları da en az bizim kadar ilgilendiriyor.

SABAH, sistemli olarak basında tekel yaratmaya uğraşan bir grubun hedefidir.

Yani kavgamız basın özgürlüğünü ve halkın haber alma hakkını savunma kavgasıdır.

SABAH olmasaydı Türk basını bugün bir iş grubunun, bir mali grubun eline düşmüş durumda olacaktı. Soru soran olmayacağı için kavga da olmayacaktı.

Son olay çok tipiktir.

İş Bankası milli bir müessese.. Sahibi malı değil, milletin malı.. Bu kuruluştaki biteni denetlemek basının hakkı ve ödevidir.

SABAH olmasaydı Dışbank'ın satışındaki karanlık noktalar halkın önüne gelmeyecekti. Çünkü Dışbank'ı alan grubun patronu Hürriyet ile Milliyet'in de patronudur.

Yayınımız İş Bankası'nı halka hesap verme borcu altına soktu.

Ama İş Bankası'ndan açıklama beklerken onunla çok kârlı bir iş yapan grubun basın tekeli baskısı bir iftira kampanyası başlattı..

Yaptığımız görevin önemini bildiğimiz için bedelini de öderiz. Ama sistem bu sorunu çözmelidir. Biz fazlasıyla yardımcı olacağız.

İki grubun hesaplarının bağımsız bir denetim firması tarafından incelenmesi konusundaki çağrımıza cevap verilmedi.

Bugün meclisin soruna el koyması için çağrı yapıyoruz. Basının itibar ve güven kaybetmesi ülke sorunudur. Böyle bir sorunun kangrene dönüşmesini önlemek meclisin görevidir.

Mesut Yılmaz şu noktada haklı:

Araştırma komisyonlarının kuruluş şekli nedeniyle iktidar bazı durumlarda meclis denetimini tıkayabiliyor. Çiller'in mal varlığı ile ilgili sorular hala aydınlanamadı.

Biz bu sakıncayı gidermek için komisyonda bütün partilerin eşit ağırlıklarla temsil edilmelerini öneriyoruz.

Çünkü sorun iktidar-muhalefet sorunu değil rejimin, milletin ortak sorunudur.

Demokrasi ve hukuk, çamur içinde kaybedilmek istenen gerçekleri çıkarıp halka gösterebilmelidir!

24.10.88 SABAH

Güngör MENGİ

Sabah Gazetesi'nin yalanı

BİR süre önce burada yine yazmış-tım. Sabah Gazetesi, her gün birinci sayfasında bir nazar boncuğu yayınlıyor. Bunun içinde şöyle bir ifade yer alıyor:

"SABAH 1 NUMARA... TÜRKİ-YE'NİN EN ÇOK SATAN GAZETESİ."

Tamamen yalan. "Türkiye'nin en çok satan gazetesi" falan değil...

Bırakın en çok satan gazete olmayı bir yana, ikinci değil, üçüncü değil, dördüncü de değil! Tam beşinci sırada yer alıyor.

Sabah, her gün birinci sayfasından duyurduğu bu yalanla kamuoyunu ve okurlarını kandırmaya kalkışıyor.

Biz şimdi bu gazeteyle nasıl güvenelim? Kim nasıl güvensin?

Bir gazete, okurlarına doğruları iletmekle yükümlüdür. Bir yayın organı düşünün ki, elinize aldığınız anda "Türkiye'nin en çok satan gazetesi" diye kocaman bir yalanla karşı karşıya geliyorsunuz!

Ayıptır, gerçekten ayıptır. Hiçbir ahlak kuralına sığmaz.

Bu konuya geçtiğimiz günlerde de değinmiş, cevap beklediğimi söylemiş-tim. Kendi gazetelerinde kendilerince bir cevap verdiler ki, kargalar gülerdi! "Bizden daha çok satanları biz gazete-den saymıyoruz" demeye getiriyorlardı!..

O sırada dördüncü idiler. Şimdi beşinciye düştüler!

Evet, iddialı olarak söylüyorum. Sabah Gazetesi, okurlarını ve kamuoyunu her sabah kandırıyor. Bunun insanlık ve mesleki boyutunu da bir tarafa bırakalım ve şimdi yasal boyutuna bir göz atalım.

Resmî Gazete'nin 23 Şubat 1995 tarihli nüshasında yayınlanıp yürürlüğe giren "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun" var.

Gazete ticari bir maldır. Bunun alıcısı da o malı kullanan okuyucu, yani tüketicidir.

Şimdi bu yasanın bazı hükümlerine bakalım:

Madde 1- Bu kanunun amacı, ekonominin gereklerine ve kamu yararına uygun olarak tüketicinin ...ekonomik çıkarlarını koruyucu ...önlemleri almaktır...

Madde 2 f- Tüketici: Bir mal veya hizmeti özel amaçlarla satın alarak kullanan gerçek veya tüzel kişidir.

Madde 4- Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda yer alan veya satıcı (Sabah Gazetesi) tarafından vaat edilen veya standardında tespit edilen (Türkiye'nin en çok satan gazetesi) nitelik veya niceliğine aykırı ...mal ...ayıplı mal olarak kabul edilir...

Satılan malın ayıplı gizli nitelikte ise **VEYA AYIP, TÜKETİCİDEN HİLE İLE GİZLENMİŞSE**, satıcı (Sabah Gazetesi) ...sorumluluktan kurtulamaz.

(Açılacak davalarda) satıcı, satılan malın ayıplı tüketiciden **HİLE İLE GİZLEMİŞSE**, 2 yıllık zaman aşımı süresinden yararlanamaz.

Madde 16- Ticari reklam ve ilanların ...doğru ve dürüst olmaları esastır.

Tüketicuyu (olayımızda Sabah okurlarını) aldatıcı, yanıltıcı, onun tecrübe ve bilgi noksanlarını istismar edici ...reklam ve ilanlar yapılamaz..."

Sabah Gazetesi, hem okurlarını ve kamuoyunu kandırmaya yelteniyor hem de Tüketicuyu Koruma Yasası hükümlerine aykırı davranıyor.

Bu durumda Sabah satın alan herkesin, bu gazete aleyhine dava açma hakkı doğuyor.

Eğer birileri ortaya çıkıp "Bu gazete birinci sayfasında Türkiye'nin en çok satan gazetesi diye yazıyor. Bu yüzden Sabah almaya başladım. Ancak kandırıldığımı anladım" diye dava açarsa, Sabah ne yapacaktır? Ne cevap verecektir?

Sevgili okuyucuları, Sabah Gazetesi Türk basınında bütün değer yargılarını altüst etmiş bir yayın organıdır... Genel Yayın Yönetmeni, Nokta Dergisi'ne verdiği demeçte "Biz sadece kazandığımız paraya bakarız" demişti!

Ben diyorum ki "Ey Sabah Gazetesi, sen okurlarına yalan söylüyorsun, yalan bilgi veriyorsun..."

Bir gazete için bundan daha ağır bir suçlama olur mu?

Kendilerinden rica ediyorum, beni mahkemeye versinler ve yargı önünde hesaplaşalım.

Belgelerle ve rakamlarla -hem de Sabah Gazetesi'ne ait olan dağıtım şirketinin rakamlarıyla- isbat edeyim ki, bu gazete Türkiye'nin en çok satan değil, beşinci satan gazetesidir...

Ve her gün, kamuoyunu kandırmaya yeltenmektedir.

Sabah'ın bu utanç verici tutumu karşısında sessiz kalıp tepki vermemek aslında bütün yazılı basının, medyanın, basın kuruluşlarının ve köşe yazarlarının ayıbıdır. Bunları ben yazıyorum, başka hiç kimseden tükümlü. Ne gazeteciler cemiyetlerinden, ne basın sendikalarından ve ne de şu bizim anlı şanlı Basın Konseyi'nden!..

Sabah eğer "Türkiye'nin en çok satan gazetesi" ise bunu kanıtlamak zorundadır. (Asla kanıtlayamaz). Eğer değilse, okurlarını ve kamuoyunu kandırmaya artık son vermekle yükümlüdür.

Bu çok büyük bir ayıptır. Hiçbir gazeteyle yakışmaz.

Bu işler, Sabah'ın patronu Dinç Bilgin'in teknesine yabancı bayrak çekip vergi kaçırmaya benzemez. Tamam mı?..

Haydi bakalım, hodri meydan!

Emin Çolaşan'ın notu: Tansu dönüştürüldü konuşmada "Necdet Menziri'nin istifasını ben istemedim" dedi. Tamamen doğrudur. Menziri'nin istifasını, memleket hükümeti kalmaması diye ben istemişim!

Düzeltilir, özür dilerim!
18.10.95 HÜREYET

25-10-95
CAN
ATAKLI
ASPAVA

Gazeteciler Cemiyeti

Milliyet Gazetesi dünkü birinci sayfasında benim de adımı vererek "ANAP'tan DYP'ye milletvekili ayartma seferberliğinde" başrole soyduğumu iddia ediyor. Daha da ileri giderek olayın açığa çıkması üzerine Gazeteciler Cemiyeti'nin bunu kınadığını ve benim de Cemiyet üyeliğinden istifa etmek zorunda kaldığımı yalanını yazıyor.

Hiç telaşa gerek yok. Olayın gerçeğini anlatayım. Utanması gerekenler utansın, tabii öyle bir hasilete sahiplerse. Olayın en yakın tanıklarından biri bizzat Milliyet Gazetesi'nde çalışan Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Nail Güreli'dir.

Bahattin Yücel'in istifası

Bakın olay şöyle oldu: O zaman ANAP milletvekili olan Bahattin Yücel partisinden ve Mesut Yılmaz'ın özellikle Gümüşlük Birliği, özelleştirme, demokratikleşme konularındaki tavırlarından rahatsızdı. İstifa etmeyi düşünüyordu.

Bahattin Yücel, daha önceki bir yazımda da belirttiğim gibi 20 yıllık arkadaşım, dostum.

Yücel'in istifa ettiği gün Mesut Yılmaz, aramızdaki yakınlığı bildiği için başta SABAH'ın başyazarı Güngör Mengi olmak üzere birçok gazete yöneticisine "Yücel'in istifasını Can Ataklı sağladı. Yeniköy'de Başbakan'ın yalısına gidip arabulucu oldu" dedi.

Yılmaz daha da ileri giderek "Elimde bir telefon konuşmasının bandı var" dedi. Bunun üzerine hemen Ankara'da Fatih Çekirge'yi arayarak "Mesut Bey'e lütfen ilet. Bandı birlikte dinleyelim" dedim. Yılmaz'dan cevap gelmedi.

Tam bu sırada Gazeteciler Cemiyeti "Bazı gazetecilerin, basın meslek ilkeleri dışına çıkarak partilerarası transferlerde rol aldıkları söylenmektedir. Bunu kınıyoruz" ifadelerine yer veren bir bildiri yayınladı. Bunun üzerine Gazeteciler Cemiyeti'ne çok ağır bir mektup yazarak istifa ettiğimi bildirdim. Cemiyet Yönetim Kurulu ise yaptığı toplantıdan sonra sözlü olarak özür dileyerek istifanın kabul edilmediğini bildirdi.

Hakkımdaki suçlamalar

Aynı şekilde Hürriyet Gazetesi'ndeki iki yazının hakkımda yayımlandıkları iftiralarından sonra da Gazeteciler Cemiyeti'ni aradım ve Başkan Güreli ile konuştum. Güreli'ye "20 yıllık meslek hayatımda uğramadığım bir iftiraya hedef oldum. Gazeteciler Cemiyeti'nden rica ediyorum. Soruşturma açın. Eğer ben gerçekten yazılanlardan herhangi birini yapmışsam beni ihraç edin. Bu sizin göreviniz, yazılanlar doğruysa benim gibi birini barındırmak sizin için de suç" dedim.

Sarırm Güreli bir gazeteciden ilk kez böyle bir tepki alıyordu. "Yönetim Kurulu ile görüşeceğim" dedi. Arkası gelmedi.

Şimdi buradan bir kez daha tekrarlamak istiyorum. Eğer Gazeteciler Cemiyeti, Milliyet'in yalan yazdığı olayın gerçeğini açıklamazsa ve hakkımdaki suçlamalar konusunda soruşturma açıp bu meslek adına gerçeği ortaya çıkarmazsa bu kez asla dönmek üzere üyesi olduğum Gazeteciler Cemiyeti'nde ayrılacağım.

Ka
bo
se

25.10.95 HEPİNET

GÜNÜN YAZISI

Oktay EKŞİ

Kendini yiyen yaratık...

BİZİM işimiz eleştirmek. Eleştirirken mümkünse çözümler de önermek. Ama hiçbir zaman okuyucuya umutsuzluk vermemeye dikkat etmek.

Ancak dürüstçe konuşalım: Bugün bunu yapmak çok zor. Çünkü mensubu olmaktan sadece mutluluk değil, aynı zamanda onur duyduğumuz "gazetecilik", ülkemizde önü çok karanlık görünen bir dö-
rip ediyor.

Dört yılda bir gelme şansına sahip oldukları "iktidar" koltuğundan başka...

Oyunu kuralına göre oynasalar hepsi o şansı yakalayabilirdi. Ama bu basit gerçeğe rağmen birbirlerinin tüm söylediklerine kulaklarını tıkamışlardır. Çözümü çok kolay sorunlarda bile inatlaşmayı ve incir çekirdeğini doldurmayacak kadar küçük meseleleri abartarak birbirlerini suçlamayı "siyaset yapma" sanıyorlardı.

Tıpkı basın dünyamızda son zamanlarda tekrar görülen ve -bildiğimiz yanlış değilse- tüm basın tarihimizin en derin yaralarını açacak kadar insafsız boyutlara ulaşan kavganın "gazetecilik" sanılması gibi.

Keza 12 Eylül'den önceki Türkiye'de sadece "politika" değil, onun en yüce kurumu TBMM de çözümsüzlüğe kilitlemişti. Kilitlemişti çünkü kendisiyle uğraşmaktan ülkenin sorunlarıyla uğraşmaya vakit ve imkan bulamıyordu.

Bugün de ne yazık ki "basınırmız" kilitlemiş durumda. O yüzden kendisiyle uğraşmaktan ülkenin sorunlarıyla, kamuoyunu ilgilendirecek çok daha önemli haberlerle uğraşmaya, onları kamuoyuna yansıtıp da bilgilendirmeye vakit bulamıyor.

Ve koskocaman basın sektörü, sonuç meçhul bir karanlığa doğru yuvarlanıyor.

Sadece kendisi değil, tıpkı ülkeyi 12 Eylül'e sürükleyen politikacıların faturasını tüm toplum ödediği gibi, bu defa da "gazetecilik" uğraşının dışına taşan veya onu "gazetecilik" sananların faturasını tüm toplumumuzun ödeyeceği günlere doğru sürükleniyoruz.

Daha açık konuşalım: Öntümüzde bir "milletvekili genel seçimi" var. Özellikle seçim arifesinde kamuoyunu aydınlatma, ülkenin kaderini hangi siyasi kadrolara teslim etmenin daha doğru olabileceğini ortaya çıkarma görevi -yazılısı, sözlüsü ve görüntüsüyle- basının değil midir?

Peki... Sadece kendisiyle ilgili yayınlar yapan -onda da çoğu kez yalana sapan- bir basının kamuoyuna karşı görevini yapacağını iddia edebilir miyiz?

Yarın yapılacak seçimlerin çıkaracağı iktidar ülkeyi göz göre göre felakete sürükleyebilecek kadar hastalıklı ve çarpık bir zihniyetin temsilcilerinden oluşursa, bunda bugün görevini yapmayan basının rolü ve sorumluluğu olduğunu inkar edebilir miyiz?

Bu sorulara vereceğiniz yanıt, basınının ne kadar önemli bir dönemde ne kadar büyük bir yanlışla malû olduğunu ortaya koymaya yeter diye düşünüyoruz.

Ve basın dünyamızın tüm yetkili ve etkin mensuplarını sağduyuya davet ediyoruz.

ndini tah-
yoruz.

GÜNÜN YAZISI OKTAY EKŞİ

Bunun sonunu iyi görmüyoruz...

■ Birinci sayfadan devam

Daha önceki döneme ilişkin okuduklarımıza ve kendi tarık olduklarımıza dayanarak söyleyelim:

Basında kavga ewelce de vardı. Ama hiçbir zaman bu kadar ölçüstüz, kuralsız bir kavga ortamına girmedi gazetecilik.

Gerçekten, yaklaşık son üç yıldan beri, ağza alınmayacak sözlerin gazete sayfalarına yansıdığı bir kavga süreci içindeyiz. Kâh söner gibi olan, kâh alevlenen, ama başta okuyucular olmak üzere herkese bıkkınlık veren bir kavga...

Bunun dibinde neler yattığını biz bu dünyanın mensupları sık sık tartışıyoruz. Zaman zaman da, en azından bizleri tatmin eden teşhisler koyup çözümler öneriyoruz. Ama sadece bizim teşhislerimiz ve önerilerimiz işe yaramıyor. Bunlara üniversitelerin, partilerin ve bizzat okuyucunun destek vermesi lazım. Bunların tartışılması lazım. Yeni öneriler üretenler olursa onlara kulak verilmesi lazım. Kısaca, işimize geldiği zaman dördüncü kuvvet olduğunu ileri sürdüğümüz basın dünyamızı bu -herkesi üzen- çirkin tablonun dışına çıkarmak lazım.

Basın eğer kamuoyu oluşturan, böylece ülkenin kaderine yön verme gücüne sahip bulunan bir sektör olmasa, yani basının yanlışları hem halkın hem de rejimin kaderini etkileme potansiyeline sahip bulunmasa, mesele değil... Batan batsın, çıkan çıksın dersiniz. Oysa basındaki kavga -hele giderek şiddetlenen haliyle- daha uzun süre devam ederse, bu, basının kendi görevlerini yapmasını engeller. Ondan bir sonraki adres, "dördüncü kuvvetin görevlerini yapmadığını" tespittir.

Biz, rejimin temel kurumlarının, yani "yasa- ma" gücünün, "yürütme"nin görevlerini yapmalarının faturasını 1960'tan başlayarak üç defa ağır bir bedelle ödedik.

Anımsayacaksınız, bizi 1960'a götüren unsur, demokratik mekanizmaların tıkanması, Meclis'in ve yargının önemli yetkilerinin "Tahkikat Komisyonu" denen yasayla teşkil edilmiş bir çeteye devredilmesi idi.

Türkiye 1971'e, fiilen acze düşmüş bir hükümet yüzünden geldi.

Ve biz 1980'i, altı ayda bir cumhurbaşkanı seçimini yapamayan, böylece en basit görevlerini dahi yapamadığı ortaya çıkan bir TBMM yüzünden yaşadık.

Tüm bu örnekleri yaşarken herkes, sadece karşısındakini haksız buluyor ama ülke ile rejime ne kadar zarar verdiğini düşünmüyordu.

Oysa akli selim egemen olsa, tüm o krizler aşılabilirdi. Ama ihtimal o tıkanıklıklarda, kavgalarda çıkan olan birileri, başta siyasi partiler olmak üzere hepimizi kullanıyordu. Tabii sonunda bedeli yine bizler ödüyorduk. Nitekim o üç olayda da, toplum olarak çok ama çok ağır fatura ödedik.

Şimdi, bir yandan buradaki görevimiz gereği kavgaya girmeye zorlandığımızı hissediyoruz. Öte yandan Basın Konseyi gibi, bu tür olaylarda tarafsız kalması gereken bir organın başkanı sıfatıyla, kavgadan uzak durmak zorundayız.

Ama aslını ararsanız, kavgaya karışıp ateşe bir miktar benzin de biz dökersek kimseye bir yararı olmayacağını, tam tersine, bu süreç devam ettikçe büyüyen zarar daha da artıracığımızı düşünüyoruz.

Haklı mıyız, haksız mıyız bilmiyoruz. Ama herkes için en doğrunun bu olduğunu düşünüyoruz.

23.11.95 GÜRETT

Etnik Kimlik!..

"Etnik kimlik, etnik kimlik" yaygaraları ile bu ülke insanını, giderek ülkeyi bölmeye çalışanlar, Sevr özlemi ile yaşayanlar, Çarşamba gecesi ülkenin halini gördüler mi acaba?

İstanbul'dan başlayarak, dalga dalga sabaha kadar "Türkiye.. Türkiye" diye bağırarak caddeleri dolduranlar, "Avrupa, Avrupa duy sesimizi.. İşte bu Türklerin ayak sesleri.." diye coşanlar, ellerindeki ayıldız her yere götürüp, her yere asanlar, her köşe başında horon oynayan, hora tepen, zeybekleşenler, kimlerdi acaba?

Türkiye'de yaşayan, bu ülkeye vatandaşlık bağı ile bağlı olan hepimiz, maçı biterken beni sımsıcak kucaklayan Lefter Küçükandonyadis mesela, hep Türk'tük..

Ata'nın "Ne mutlu Türküm diyene" sözlerinin güzelliğini bir kez de yaşatan bir ulusal bayram gecesi idi, 6 Eylül Çarşamba..

Rum, Ermeni, Yahudi, Laz, Çerkez, Kürt ya da başka aklınıza ne geliyorsa o olabilir, kökenimiz, ama biz Türkiye'de yaşayanlar, Türk'tük..

Ve de Mazhar ile Fuat'ın yıllardır dediği gibi..

Türküz, türküz çağırınız!..

Bebek Maması!..

Cebinizde öyle az para var ki.. Sorarım şimdi, ikisinden birini seçme zorunda iseniz, bu para ile kendinize ekmek mi alırsınız, yoksa bebeğinize mama mı?

Şunun için soruyorum.. Ekmek, temel gıda maddesi diye, KDV'si yüzde 8.. Onu da çok bulup, yüzde 1'e indirdiler geçen gün..

Ama bebek maması lüks madde.. KDV'si de yüzde 15..

Bu kararı alanların ve aylardır uygulayanların hayatlarında hiç bebekleri olmadı herhalde..

Bebek dünyanın geleceği, dünyanın temeli iken, onun yedigi nasıl lüks olur?

Bizim Duyar

Armudun iyisini ayı yerse bu bir haber değildir.
Armudun iyisi ayı yerse bu bir haberdir

Biz mazohistiz..

Paraya ? şifir eklenmiş!

Hakan Ulku

Türk Sinemasına bir ayıp!..

Haberi okuyunca gözlerime inanamadım.. Böyle bir yönetmelik hem de İsmail Cem gibi çağın yaşayan bir kültür adamının başkanlığında çıkıyor..

Olacak şey değil.. Efendim, başkasının parası ile kendi kendini tatmine meraklı, yaptığı filme salon ve seyirci bulamayan yönetmenlerimiz şimdi, bu işi sizin, bizim ödediğimiz vergilerle yapacaklar.

İsmail Cem, bunu yönetmeliğe bağlamış işte.. Yönetmen, film projesini bakanlığa sunacak. Bakanlığın "Uzun Film, Proje ve Senaryo Değerlendirme Kurulu" (UFPSDK) öneriyi inceleyecek. Hele şuraya çok iyi dikkat buyurun, gerekirse "Proje de şu şu değişiklikleri yaparsan, para veririm" deme hakkına da sahip olarak, senin, benim paramı, bu salon ve seyirci bulamayan filmin yapımcısına, sana ve bana hiç sormadan çıkartıp verecek..

Bu yapılacak film ne olacak, kim, nerede, nasıl seyredecek, onu bilen yok..

Bu ayıbı, Türk sineması da, Kültür Bakanlığa da taşıyamad..

Efendim ticari değil, sanatsal olan film yapıyorlarmış..

Cart kaba kağıt!..

Ne demek ticari değeri olmayan.. Sinema bir seyir sanatıdır. Seyircisi de halktır. Sen halkın parasını cebine koyup, halkın seyreteceği film yapacaksın, bunun adını da "Sanat" koyup, "Efendim halk anlamaz, bunlar an-

lar" diye, önce kendini, sonra da, her şeyin kendileri için yapıldığını sanan üç beş eleştirmeni tatmin edeceksin..

Kültür Bakanlığı da buna alet olacak.. Olacak şey değil..

Bir yanda KİT'leri kaldırmak için savaş ver, öte yanda, sinema asalakları yarat!..

Şimdi, Sevgili İsmail Cem, bütün bu dediklerimi unutsun.. Diyelim ki, devletin (Benim paramı harcamanın adı, devlet oluyor ya) Türk sinemasına yardım borcudur. Bu yardımla sinema kalkınacaktır..

Peki söyler misin sevgili dostum, bu UFPSDK nedir? Bu kurulun gerekirse senaryoda ve projede değişiklik isteme hakkı nedir?

Kültür Bakanlığı siyasal bir kurumdur. Bugün bu koltukta siz varsınız.. Yarnın, mesela Refahlı, mesela, MHP'li, mesela, Sosyalist Partili herhangi bir radikal partiye üye bir bakan bu makama gelebilir. Bu UFPSDK'yi kendi keyfince kurabilir..

Hürriyet!..

Bunun adı RTÜK değil.. Bunun adı HTK. Yani "Halkın Tek Kurulu!.."

O çirkin fotoğrafı bastığı gün Hürriyet'in telefonları kilitlenmiş, protestolardan.. Hürriyet ertesi gün, tek sütun da olsa, bir özü yayınladı..

Ben aslında, Hürriyet'in o keskin, o sakıncamaz köşe yazarlarından hiç değilse bir tekinin konuya değinmesini beklidim ya.. Onemli değil.. Birbirlerine sövmek için hiç bir fırsatı kaçırmayan Babı Ali köşe yazarlarının da bu skandala gözmedn gelişleri onemli değil.. Çok daha onemli şeylerle meşguldürler onlar hep.

Onemli olan bir tek şey var.. Hürriyet gibi, benim telefonlarımı da kilitlendi. Faksimida kağıtlar tükendi.. Ortaköy'de yanına koşarlardan baş alamadım..

Halkımız artık, sessiz çoğunluk olmaktan çıkıyor.. Halkımız artık ses çıkarmaya, tep-

ki göstermeye başlıyor..

Dünyanın bin kurulu, Hürriyet'e on bin ceza tehdidi ile gelse, onların düşünce ve ifade özgürlüklerinin yolunu kesemezlerdi.. Ama halkın bu inanılmaz tepkisi, düşünce ve ifade özgürlüğün sınırlarının ne olması gerektiğini, tüm Hürriyet ailesine, hatta tüm Babı Ali'ye, onbin RTÜK uyarısı değerinde öğretti.

Artık bu gazete çalışanları hayat boyu böyle bir resmi yayınlamaya aklılarının köşesinden bile geçiremezler.. Sadece bu gazetede çalışanlar değil, tüm Babı Ali düşünermez..

Tesekkürler Türk halkı.. Farkı anladın mı, yasalar ve hukuka saygılı bürokrat alkışçısı yazar dostum..

Anlayabildin mi? Bugüne kadar yazdıklarına bakıyor ve hiç sanmıyorum!

Gene de çizgi romanı..

Bu seyretdiğim üçüncü Batman.. Ve üçüncü en iyisi.. Bana sorarsanız, Jack Nicholson'un Jokerine rağmen birincisi felaket, Danny de Vito'nun Penguin'ine rağmen, ikincisi fiyasko idi!..

Bu üçüncüyü kurtarma görevi bu kez iki kişiye verilmiş.. Çift Surat Tommy Lee Jones ve Bilmeceli Jim Carey..

Bu ikisi de filmi iki misli kırtarmışlar eskilere göre, ama o kadar..

Dikkat ederseniz, hep Batman'in rakiplerinden söz ediyorum, üç filmde de.. Batman adını ağzıma aldığım yok..

Çünkü bana sorarsanız, Batman üç filmde de figuran.. Üç filmdeki Batman de, benim kafamdaki Batman, o çocukluğumda okuduğum çizgi romandaki kahraman değil.. Bu defa Batman rolündeki adam değişmiş. Val Kilmer diye biri. O da sevimsiz, o da ruhsuz, o da sıradan..

Bu en iyi Batman, bir dijital teknolo-

ji mucizesi.. Bu yüzden, dijital ses düzenli bir sinemada izlemenizde fayda var..

Adamlar, Batman'i Avrupa'ya sunarken, sistemin de bir gösterisini yapmışlar.. "Bu film, bu sistemle en iyi sonucu verir" diye.. Bu dijital eski bildiklerimizden değil. Çok daha yeni..

Bizim Alkent'te Parliament Cinema Clup, hemen almış getirmiş sistemi, 2 numaralı salona monte etmiş. Film geceleri iki Parliament sinemasında da oynuyor. Ama iki numaralı sinemada bir başka oynuyor, benden uyarması..

Ben orda seyretdim. Böyle bir ses olmaz.. Tüm olayların içinde yaşıyorsunuz. Konuşmalar öylesine net, müzik öylesine güzel, ses efektleri öylesine etkin dağılıyor ki salonda..

İlk iki filmde, çizgi romandaki düşmanlarını teker teker çıkarmışlardı Batman'in karşısına.. Bu kez, Bilmeceli ve Çift Surat takım olup geliyorlar.. Batman de, ilk kez Robin'i alıyor

O zaman, bu ülke insanının paraları, kimlere, nasıl filmler yapılması için ödenir de kimsenin bu yasalığa sesi soluğu çıkamaz, hiç düşündünüz mü?

Kaldı ki, radikal değil de, ortayol partisi olsa ne fark eder.. Sanatın siyasal iktidar kontrolünde olmasının sonuçları nerelere varur, onu da düşündünüz mü?

"Sanatsal İçerikli Filmlerin Desteklenmesi, Yapıtırılması ve Satın Alınmasına İlişkin Yönetmelik" sizin ve sinemamızın bir ayıbidir, Sevgili Cem.. Hem de çok büyük bir ayıbı..

Türk sinemasına, devletin, benim vergilerimle yapacağı destek, alt yapı yardımlarından öteye geçtiği anda, ayıptır.

Bakin, bu büyük yönetmenlerimiz, salonsuzluktan şikayet ediyor. Sinemamızın Amerikan filmleri istila etmiş de (Neden acaba) onlara salon kalmıyormuş, diye ağlaşıyorlar.

Beyoğlu'nun en güzel sinemasını bu kıs sezoncu için bakanlık olarak kirala.. Bu salonu o çok büyük iddialara kurulan vakfa tahsis edin. Bu çok ünlü yönetmenlerimiz, bugüne dek yaptıkları en sanatsal filmleri kendileri seçsinler ve bu salonda gösterime koysunlar. Salon bedava olduğu için masrafları az olacak. Yerli film diye vergi de az ya.. Bilet fiyatları yan fiyatna olablir..

Görelim bakalım, kaç kişi geliyor, koca bir kıs boyu?

Hodri meydan!..

Sevdiğim Laflar

"Alnı yazıma değistiremem ama istemediğim kadere de boyun eğmem."
Shakespeare

Karadeniz'den

Temel iş için basırmıştı. Doldurduğu formu imleyen personel müdürü Temel'in doğum yılını yazmadığını gördü:

"Buraya yazdığınızı göre, doğum gününüz, 14 Temmuz.. Acaba hangi yıl?"

"Her yıl" dedi, Temel!..

Bir Tavsiye

yanına.. Genç arkadaşını..

Bir de Chase Meriden diye bir kadın var. Nicole Kidman.. O da niye var, pek belli değil ya..

Uzun lafın kısıası, oyuncu kadrosu zengin ama, senaryo hafif.. Senaryo eften püften..

Dijital tekniklerin sağladığı tüm sinema hilesi tekniklerini, gene dijital ses düzenini sunmak için çekilmiş bir tanıtım filmi deseniz yeridir..

Bir patırdı, bir gürültü gidiyor, film bittiğinde, kafanız da hafif şişmiş oluyor..

Ama hemen söyleyeyim. Asla sıkılmıyorsunuz.. Çünkü teknolojik mucizeler filmin her anında sizi oyalayacak birşeyler sunuyor..

Yani, çoluk, çocuk gidebilirsiniz..

Ama ille de Batman'in tadına varmak istiyorsanız, şu sıralar altıncı sayı piyasada olmalı, bir Batman dergisi alıp, o enfes çizgi romanı okuyun..

Çok para, çok gazete ama sonuç: İlkesizlik

Hürriyet-Milliyet Gazeteleri günlerdir SABAH hakkında hayali haberler ve düzmece senaryolar yayınlıyor. Türk basını hiçbir zaman bu kadar tehlike altında kalmamıştı. Ahlak kurallarını yok sayan, hiçbir ilkesi olmayan bu gazeteler saplandıkları bataklıktan kurtulmak için SABAH'ı da aynı potaya itmek istiyorlar. Amaç şudur: Bizim halimiz ortada, ama SABAH da bizim gibidir.

Bu kez gerçekten hayreler için deyim. Çünkü nasıl oluyor da iki büyük gazete Türk basın tarihinin en anlamsız, en akılsız, en ahlâk dışı yayınına cesaret edebiliyor?

Ve nasıl oluyor da, peki çoğunun en azından namusundan şüphe etmediğim gazeteciler kalemlerinin yarusu ruhlarını da satabiliyor?

Ortada ne ahlâk kalmış, ne ilke kalmış, ne kural kalmış, ne saygı kalmış, ne sevgi kalmış. Varsa yoksa gazetele-ri bir iş takip aracı olarak kullanarı, basın dışından gelen ve her şeyi para olarak gören bir patronun gönlünü rahat tutmak, intikam çöğükleri ile akıl dışı yazılar yazmak, kendi gururu-ru nu ayaklar altına almak.

Suçluluğun telaşı

Her mesleğin asgari ilkeleri vardır. Bir mesleğin kötüye kullananları bile bu asgari ilkelere uymayı bir zorunluluk olarak görür.

Ancak Hürriyet ve Milliyet Gazeteleri bu asgari ilkelere bile uymuyor artık. Çünkü son yılların en önemli yolsuzluğunun batağına batan bu gazetelerin sahibi "en iyi savunma saldırıdır" mantığından hareket ederek aynı anda elindeki bütün silahları kullanıyor.

Hürriyet-Milliyet Grubu gazeteleri günlerdir sayılarını hayali bir habere ayırıyor. Herbiri tek tek yalanlandı, belgeleri ölerine konduğu halde buna devam ediyor.

Ustelik buna bütün yazar kadrosunu da alet ediyor. Tekelci zihniyetin esiri durumuna düşen bu gazeteci ve yazarlar da, belli ki gelecek kaygısı ile bu çirkin oyuna alet oluyorlar.

Hürriyet ve Milliyet'in sahibi suçlulu-ğ u yakalamak için SABAH'ı da çamur-ru nu içine çekmeyi amaçlıyor.

Sanki basın kavgası

Hürriyet ve Milliyet'i akıl ve ahlâk dışı yayına iten gerçek şudur: İş takip-çisi gazetelerinin gücünü kullanarak devletin önemli avantajları sağlayan

Aydın Doğan'ın bu oyunu ortaya çıktı. Aydın Doğan bu yüzden büyük itibar yitirdi. Bunun sonucunda da iş takipçisi gazeteleri, olağanüstü promosyonlara rağmen SABAH'ın çok gerisinde kaldı.

Basın dünyasında yaşananları tekeli zihniyetin emrine veren bir kısım gazeteci "SABAH'ın bir açığı- nı yakalamak" için seferber oldu. Ancak SABAH'ın veremeyecek tek kuruşluk hesabı yoktu ve iş takip-çisi gazeteciler hiçbir şey bulamadılar.

O halde hayali bir haber yapılmalı ve etrafa şu yayılmalıydı: "Biz çamur-ru nu içindeyiz. Ama merak etmeyin SABAH da bizim gibi."

Bu da tutmayacak

Şimdi gelelim Hürriyet-Milliyet gazetelerinin ahlâk dışı yayınlarına. Ger-çi bunların belgelerini defalarca oku- dunuz ama yine de-ğ inmek istiyorum.

Diyorlar ki: SA-BAH sel felaketine uğradıktan sonra si- gorta şirketlerini do- landırdı. Nasıl yaptı-ğ ınmek istiyorum.

bu ne peki? Söylemiş: Ekspertizlere rüşvet verilmiş, onlar da aslında zarar görmemiş makineleri "kullanılmaz" diye rapor etmişler. Sigorta da SA-BAH'a 11 milyon dolar ödemiş.

Şimdi bu haberleri yalanlayan bü- tün belgeleri bir yana bırakalım, olaya mantıksal açıdan bakalım. Bir kere; bu sigorta şirketlerinden biri Erol Ak- soy'a diğeri de Hüsnü Özyeğin'e ait. Bakıyorum Hürriyet'e ve Milliyet'e, bu iki isimle ilgili tek satır haber yok. Nasıl bir yayıncılık anlayışı ise bu ga- zetelerden kimse gidip de Aksoy'a da Özyeğin'e de bir şey sormuyor. Bu tu- hafılığı anlamak mümkün değil.

İkincisi bugün hangi özel sektör bi-

le bile milyonlarca dol- lar tutan bir paranın hesabını kitabını yap- maz ya da bir raporun değiştirilmesine göz yumar? Hangi patron göz göre göre cebinden daha çok para çıkması- na izin verir? En önem- lisi bunu niçin yapar? Erol Aksoy'un ya da Hüsnü Özyeğin'in Dinç Büğün'e açtıkları mil- yonlarca dolar vermele- rinin sebebi ne olabilir?

Ayrıca rüşvet aldığı söylenen ekspertizle- rin de kim oldukları yok bu gazetelerde. Kimdir bunlar, ben de merak ediyorum doğrusu.

Onlar bu işi iyi bilir

Anladığım kadıyla Hürriyet-Milli- yet gazetesindekilerin alışık olduğu bir durumla karşı karşıyayız.

Bu gazetelerin patronunun devlet- ten nasıl avantajlar sağladığını (Bkz. Dışbank ve Ray Sigorta olayları) bel- geleriyle bir bir açıklamıştık. Anlaşıldı-ğ ı kadıyla devleti bir güzel kazık- lamayı çok iyi bilen bu gazetenin yö- neticileri özel sektörün de aynı yön- temlerle kazıklanacağını sanıyorlar.

Devletle iş yaparken sütü bozuk adamın birini bulur açıktan paralar kazanabilirsiniz belki de, özel sektö- re kimi bulacaksınız?

Ama dediğim gibi sadece devletle iş yapıp buralardan iyi avantajlar sağ- layanlar, tabii ki özel sektörün nasıl çalıştığını pek anlayamazlar.

Aydın Doğan, Sirketi'deki küçük bir dükkandan başlayan gelişmesini "basın imparatoru" imtiyazı ile taç- landırmak istiyor.

Ama şurası unutulmasın; "basın imparatoru" ünvanı çok para, çok ga- zete, çok televizyon, çok dergi, çok radyo ile kazanılmaz. Her şeyi para ile satın alamazsınız. Önce ilke, dürüst ve ahlâklı olmak gerekiyor. Bunlara sahipseniz geri gelir, yok değilseniz bugünkü duruma düşersiniz.

İki nokta

Basında düzen değişikliği...

Basın ya da medyada düzen değişikliği şart değil farz oldu artık. Düzen iyiye değil kötüye gidiyor.

Hem de hızla...

Teknoloji açısından dünyanın en ilerleri arasındayız. Ama meslek kalitesinde nal topluyor, dökülüyor.

Tehlikeli bir gidiş!

Yalnız bizim için değil, toplum ve demokrasi açısından da tehlikeli...

Bir başka deyişle:

Güvenilirlik ve inandıcılığımızın elden gidiyor olması, sade bizi ilgilendirmiyor. Bizim mesleki intihamız halkın da zararına. Halka doğru söylemeyen, halkı doğru bilgilendirmeyen, gerçeklere yan çizen bir medya, doğru düşünülmesini de, isabetli kararlar alınmasını da engellemiş oluyor. Doğru düşünemeyen, isabetli kararlar alamayan bir toplumda demokrasinin bir hayat tarzı olarak yerleşmesi hayaldir.

Onun için medyada bozuk düzen değişmeli. Medyada açıklık ve şeffaflık geçerli kılınmalı.

DEVLETLE BASIN...

Medyada düzen değişikliği deyince üç nokta ön plana çıkıyor:

Birincisi devletle basın ilişkileri...

İkincisi özel sektörle basın...

Üçüncüsü basının kendi iç ilişkileri...

Devletle basın ilişkilerinin bir boyutu özgürlüklerle ilgili. Bugün ülkemizde basın özgürlüğünü kısıtlayan çok sayıda yasal düzenleme ve uygulama var. Basının ve basınla ilgili kuruluşların bunlardan kurtulmak için sistemli bir çaba içine girmesi, işbirliği yapması gerekiyor.

İkinci boyut, basının devletle, kamuyla parasal ilişkileridir. Basının devletle ilişkisinin sadece haberle sınırlı olması gerekir. Doğru olan budur. Krediydi, teşvikti, ucuz kağıttı diye, şu ya da bu biçimde devletle parasal ilişki, basının bağımsızlığını olumsuz yönde etkiliyor. Basını kendi doğal işlevinden uzaklaştırıyor. Çıkar ilişkileri, basını siyasal iktidarların çekim alanı içine sokuyor. Basınla siyasal iktidarların karşılıklı menfaat ilişkisi içinde birbirlerini kullanmaları, halkın gerçekleri öğrenmesini, doğru bilgilendirilmesini önüyor.

O yüzden, basının basın olabilmesi için devletle parasal ilişkilerinin kesilmesi şarttır. Ya da

bu ilişki hiç olmazsa yasa yoluyla sınırlandırılmalı ve son derece somut kurallara bağlanmalıdır.

Basının devletle ilişkilerinde üçüncü bir boyut daha var. Bu da bütün Batı demokrasilerinde olduğu gibi bizde de basının tekelleşmesine karşı yasal bir düzenlemenin bir an önce yapılmasıdır. Zira bugünkü tekelleşme, demokrasilerin çok sesliliğini ve halkın gerçekleri öğrenme hakkını kısıtlamaktadır.

BASIN DIŞI SERMAYE...

Basının basın dışı sermayeyle ilişkilerine gelince...

Basına basın dışı sermayenin girmesi, basın açısından hayırlı olmamıştır. Sermaye, basının gücünü kendi çıkarları doğrultusunda şu ya da bu biçimde kullanmıştır. Kullanmaya da devam etmektedir. Bu bakımdan gerek yazılı basında gerekse elektronik basında, yani televizyon ve radyoda birçok taze örnek vardır.

Bunun tersini kimse iddia etmesin.

Inandırıncı olamaz çünkü.

O yüzden keşke gazeteciler sade gazetecilik, bankacılar sade bankacılık, sanayiciler sade sanayicilik yapsalar!

Ama bu olamıyor.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de basın dışı sermaye basına girmiş durumda. Bu bir olgu artık. O zaman ne yapmalı?

Gazeteciliğin temel ilkelerinin bu durumdan olumsuz yönde etkilenmesini önlemek için, basının siyasal ve ekonomik çıkar çevrelerinin çekim alanına girmesini engellemek için yapılması gerekenler nedir?

Bu konuda hem medya patronlarına hem gazeteci milletine çok iş düşüyor. Patronlar, gazetecilik mesleğinin temel kurallarını öğrenmek ve içlerine sindirmek için daha çok gayret sarfetmelidirler. Biz gazeteciler de bir bütün olarak kendi mesleğimizin ilkelerini korumak ve geleneklerini oluşturmak ve yaşatmak için hep birlikte mücadele verebilmeliyiz. Bunun için iş yeri fetişizmini bir yana bırakıp işbirliği yapabilmeliyiz. Çünkü bu meslek patronlardan önce bizim...

KENDİ KENDİMİZE...

Basını iş ve politika çevrelerinin etkisine kapmamak, yani bağımsızlığını korumak için el atıl-

Hasan Cemal

22.11.95 SABAH

ması gereken bir başka alan, basının kendi iç düzenidir.

Biz basın olarak kalitemizi yükseltici çalışmalara yeterli zaman ve özeni göstermiyoruz. Haberçiliğin klasik ölçülerini unutuyoruz. Haberle yorumu tam ayıramıyoruz. Fazlasıyla sansasyona kaçıyoruz. Asparagasçılık fena halde yaygın. Promosyon çılgınlığı aldı başını gidiyor, gigitde habere ağır basıyor. Yayınlarımızda şiddet, kan, özel hayata tecavüz hiç eksik olmuyor. Kişilik haklarına aldırılmıyor. Cevap hakkının kutsallığına kulak asılmıyor. Basın patronlarıyla yöneticiler arasında yayın politikalarına dönük yetki ve sorumluluk paylaşımının nasıl olması gerektiği gibi konular pek umursanmıyor. Gazetecilerin gazetecilik dışı iş kovalamaları fazla yankı yaratmıyor.

Bütün bu konularda kendimize çekidüzen vermeliyiz. Basının meslek kalitesini iyileştirmek için işbirliği yapmalıyız.

BASINI HABER YAPARKEN...

Basın olarak, medya olarak bir de şeffaflık için, açıklık için çalışmamız gerekiyor.

Bu bakımdan Meclis devreye girebilir. Cumhurbaşkanlığı, Devlet Denetleme Kurulu'nu görevlendirir. Ancak, açıklık konusunda en başta basına, yani bizlere görev düşüyor. Basının devletle, kamuyla ilişkilerindeki çarpıklıklara, basının çıkar çevreleriyle gizli kapaklı oyunlarına projektör tutmak her şeyden önce bizim işimizdir. Öyle olmalıdır.

Bunun için uzlaşmalıyız!

Kol kırılır yen içinde kalır anlayışı sakatır. Medya da birbirini haber konusu yapmalıdır.

Demokrasileri demokrasi yapan şeffaflığın, açıklığın gereği budur. Ama haber konusu yaparken de iftiran, yalandan, hakaretten kaçınmalı, yalnızca gerçeği kovalamalıdır basın...

Bütün bu nedenlerle, halkın ve gazeteci milletinin çıkar ve demokrasinin selameti için medyada bozuk düzen değişmelidir!

KAYNAKÇA

AKARCALI, Sezer. "Basının Sorumlulukları". Ankara: A.Ü. SBF
BYYO Yıllığı, Cilt No: XLIV, 1989.

ALBIG, William. Modern Puublic Opinion. New York: Mc Graw Hill, 1956,
Aktaran: Duygu Sezer. Kamuoyu ve Dış Politika. Ankara: A. Ü. SBF
Yayınları No: 339, 1972.

ALEMDAR, Kokmaz. Devlet ve Basın. Ankara: ÇGD Yayınları No: 6, 1993.

ALEMDAR, Korkmaz. Kitle İletişiminde Temel Yaklaşımlar. Ankara: Savaş
Yayınları, 1983.

ALİCAN, Cahit. "Bir Kitle İletişim Aracı Olarak Gazete ve Halk Eğitimi".
Ankara: A. Ü. SBF BYYO Yıllığı No: 1, 1973.

ALTUN, Abdülrezak. Türkiye'de Gazetecilik ve Gazeteciler. Ankara: ÇGD
Yayınları No:15, 199.

ATILGAN, Semra. "Basın Ekonomisi ve Promosyon". M. Ü. İletişim Dergisi
Sayı 3.

AYDOĞAN, Filiz. "Basının Otokontrolünde Basın Konseylerinin İşlevleri".
İstanbul: M. Ü. İletişim Dergisi, Sayı 3, 1993.

BERELSON, Bernard. "What Missing The Newspaper's Means". Aktaran: Ünsal OSKAY, Kitle Haberleşmesi Teorilerine Giriş. Ankara: BYYO. Yayınları No: 7, 1985.

CANGÖZ, İncilay. Türk Basınında Tutundurma Çalışmaları ve Ansiklopedi Kampanyası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: A. Ü. Sos. Bil. Ens., 1995..

CHILDS, L. Harwood. Public Opinon. New Jersey: Van Nostrand Co. Inc., Princeton, 1964, s. 12. Aktaran: Duygu Sezer. Kamuoyu ve Dış Politika. Ankara: A. Ü. SBF Yayınları No: 339, 1972.

Cumhuriyet Gazetesi. 8. 2. 1996.

DEMİRKENT, Nezih. Medya Medya. İstanbul: Dünya Yayıncılık, 1995.

EKŞİ, Oktay. "Gazetecilik Bu Değildir". Hürriyet Gazetesi. 2. 10. 1993

ENGEL, F. James. Promotional Strategy- Managing the Marketing Communications Process. Homewood, Ill.: Richard D. Irwin Inc., 1979.

GİRİTLİ, İsmet. Çağımızda Haberleşme. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1986.

GÖRGÜLÜ, Güventürk. Basında Ekonomik Bağımlılık. İstanbul:Gazeteciler Cemiyeti Yayınları No: 33, 1991.

HANÇERLİOĞLU, Orhan. Ekonomi Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2. Basım, 1976.

İÇEL, Kayıhan. "Günümüzde Basın Kamusal Görevleri". Genç Gazeteciler Eğitim Semineri. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1986.

İLAL, Ersan. Yıgınsal İletişim Araçları ve Toplum. İstanbul: Der Yayınları, 1989.

KUYUCUKLU, Nazif. İktisadi Olaylar Tarihi. İstanbul: İ. Ü. SBF Yayınları No: 3, 1982.

MAHANY, Gene. Mahany on Sales Promotion. Chicago, Ill.: Crain Books, 1982.

MCNEAL, U. James. Readings in Promotion Management. New York: Appleton-Century-Crofts, 1966.

NEBİLER, Halil. Medyanın Ekonomi Politikası. İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1995.

Nokta Dergisi. 22. 1. 1989. Sayı 3.

OTAN, Ümit. Babıtelî. İzmir: İzmir Kitaplığı, 1995.

ÖNGÖREN, M. Tali. İletişim Notları. Ankara: ÇGD Yayınları No: 18, 1995.

- ÖZTÜRK, Ahmet. "Türkiye'nin Demokratikleşme Sürecinde Yaşadığı Basın Özgürlüğü Sorunu". İstanbul: M. Ü. İletişim Dergisi, Sayı 4, 1993.
- PULUR, Hasan. "Medya Rezilliği". Milliyet Gazetesi. 31. 1. 1994.
- SEZER, Duygu. Kamuoyu ve Dış Politika. Ankara: A. Ü. SBF Yayınları No: 339, 1972.
- STRANG, A. Roger. The Promotional Planning Process. New York: Preager, 1980.
- TOPUZ, Hıfzı. Basında Tekelleşmeler. İLAD -TÜSES, 1989.
- VURAL, A. Murat. "Yerel Gazetelerimizin Genel Görünümü", Yerel Basın Kurultayı. Adana: Çukurova Gazeteciler Cemiyeti Yayınları No: 2, 1992.
- YÜKSEL, A. Haluk ve Uğur Demiray, Basının Toplumsal İletişimdeki İşlevleri. Eskişehir: A. Ü. Eğitim Teknolojisi ve Yaygın Eğitim Vakfı Eğitim Araştırma ve Bilimsel Yayınlar Dizisi No: 002, 1988.